J. Riepel O RITMOTVORJU

Slovensko muzikološko društvo Ljubljana 2005

VARIA MUSICOLOGICA

4

Joseph Riepel

Osnove
glasbenega
stavka,
in sicer
ne na stari matematični domišljijski način
kroga harmonikov,
temveč
vseskozi z vidnimi primeri.
Prvo poglavje:

O RITMOTVORJU

ali redu takta.

Varia Musicologica 4

Prevedel in uredil: Leon Stefanija

Jezikovni pregled: Madita Šetinc Salzmann Terminološki pregled: Aleš Nagode, Dušan Bavdek

Notografija: Andrej Ožbalt

Izdalo in založilo: Slovensko muzikološko društvo

Za izdajatelja: Matjaž Barbo

Uredniški odbor: Aleš Nagode, Leon Stefanija, Gregor Pompe

Tisk: Studio Signum

Izid publikacije je omogočilo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije

Naklada: 600 izvodov

Subvencionirana cena: 1500 SIT

CIP - Kataložni zapis o publikaciji Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

781

RIEPEL, Joseph, 1709-1782

Osnove glasbenega stavka, in sicer ne na stari matematični domišljijski način kroga harmonikov, temveč vseskozi z vidnimi primeri. Poglavje 1, O ritmotvorju ali redu takta / Joseph Riepel; [prevedel Leon Stefanija]. - Ljubljana: Slovensko muzikološko društvo, 2005. - (Varia musicologica; 4)

ISBN 961-91237-1-9 1. Stefanija, Leon 221393664

Kazalo

Spremna beseda	I
Literatura o Josephu Rieplu (izbor)	XI
Joseph Riepel:	
Osnove glasbenega stavka, in sicer ne na	
stari matematični domišljijski način kroga harmonikov,	
temveč vseskozi z vidnimi primeri. Prvo poglavje:	
O RITMOTVORJU ali redu takta	1

Spremna beseda

Joseph Riepel (1709-1782) v teoriji glasbe

Tudi učbenikom postavlja čas, ki sledi njihovemu nastanku, svoja merila. Kasnejša obdobja stare učbenike bodisi razvijajo naprej bodisi odvržejo v shrambo zgodovine idej. V nadaljevanju prevedeni Rieplov spis *O ritmotvorju* sodi med tiste, ki so ga kasnejši rodovi šteli za skupni blagor, za katerega ni zaslužen avtor, temveč splet okoliščin. Ta naj bi mu omogočil, da je med prvimi začrtal to, kar so vedeli mnogi, a tega zaradi različnih

pomislekov niso zapisali.

Za glasbenoteoretske spise Josepha Riepla je mogoče reči, da so izrazito vezani na novo kompozicijsko prakso, ki se je okrepljeno razvijala približno od dvajsetih let 18. stoletja naprej in dosegla vrh v delih dunajskih klasikov. Rieplova teoretska dela so (avtorski) povzetek, pragmatično podanih osnov tedaj (še) novih kompozicijskih načel. Pri tem je pomembno poudariti, da avtor ne skuša teoretsko utemeljiti novosti, temveč jih prikaže na poljuden način. Verietno je tudi to razlog, da Hugo Riemann (1849-1919) eden najvplivnejših glasbenih teoretikov prve polovice 20. stoletja - v svojem pregledu zgodovine teorije glasbe Riepla sploh ne omenja, čeprav je prav Riemann sistematiziral in na najvišje mesto razvoja glasbenih izrazil postavil prav tista kompozicijska načela, o katerih je med prvimi izčrpno pisal Riepel. Ampak dejstvo, da Riemann ne navaja Riepla kot teoretika se zdi nenavadno vsaj iz enega razloga: namreč podobno kot je leta 1725 Johann Joseph Fux (1660-1741) podal nauk o kontrapunktu v priročniku Gradus ad Parnassum na učinkovit "nov način", uporaben za praktičen pouk kompozicije, torej je prikazoval in ne teoretsko utemeljeval stari kompozicijski nauk, je tudi za Rieplovo teoretsko zapuščino ključnega pomena prav to, da je naravnan h kompozicijski praksi: k podajanju in ne utemeljevanju nove kompozicijske prakse.

Rieplovi novosti v okviru teorije glasbe — pristopu poučevanja glasbe na "povsem praktičen način" — je prispevala verjetno tudi avtorjeva poklicna glasbena pot, na kateri je moral poučevati "veliko umišljenih učenjakov, farizejev, velikih in majhnih odvečnežev" (Supper 1963: 486-7). Verjetno je tudi Rieplova bogata pedagoška praksa prispevala k temu, da njegov teoretski opus skuša zajeti zelo širok vsebinski krog glasbene teorije in prakse. Kljub širokopoteznosti pa Riepel obravnava posamezne kompozicijske teme zelo podrobno. Ponekod je enako "drobnjakarski" kot tisti stari teoretiki glasbe, ki se jim že v podnaslovu spisa O ritmotvorju skuša zoperstaviti s svojim novim, v ustvarjalno prakso in ne k teoretski sistemalizaciji naravnanim glasbenim naukom. Zato je za Rieplove spise tudi značilen odklon od tedanje "učene" prakse razlaganja značilnosti glasbe: njegovi teoretski spisi prinašajo dialoge med učencem in učiteljem, ki pogosto dobivajo poteze

privlačnega prijateljskega klepeta.

Naslednji shematski prikaz kompozicijske teorije v stoletju pred in po Rieplu pomaga umestiti njegovo delo v širši kontekst glasbenoteoretske misli:

Kami	nazioi	chi	nauki	do	10	etal	ati	d
Nom	JOZICI	SAL	nauki	UO	13.	Sto	ett	C

	1550	1575	1600	1625	1650	1675	1700	1750	1800	1825
			M Praulo Synthymi			J. Riep	4	Anfangsg Ph. Kimberger ch. J.J. de Minni	Der alle zeit fei	Tige 175/ ODIKOSlovje
II	O Oriz Trad clausulos 15/		de steam sobre generalni bas					J. D. Heinech	en. Der Gener	el-Bars _ 1726
1	H Gizean, Dodecerborron, ISAZ, G Zarlino metrunoni harmoniche, 1558. J. Lippuis, Syriopsis, 1611: —René Descares, Compendium, 1516)					nauk o harmoniji JP. Rameau, Traté de Prannovie 1722				
	N. Usternus, Mu	kina postina. 1537			h figurah				1	
kont	rapunkt							J. J. Fut G	adus ad pami	usum 1725

Prikaz bi se moral ustaviti ob pomembni pripombi Bernharda Kothea o razliki med novostmi, ki jih prineseta glasbeno 14. in 15. stoletje, in novostmi s preloma v 17. stoletje. Kothe o niej zapíše: "Prve so prinesle novo prakso, druge novo teorijo". 1 Ob Kotheovi ugotovitvi je pomembno dodati, da v 18. stoletju ni ključno samó dejstvo, da je glasba z naukom o harmoniji dobila novo kompozicijsko teorijo. Pomembno je poudariti, da 18. stoletie zaznamujejo trije med seboj povezani teoretski procesi. Prvič gre za nadaljnje razvijanje izvajalske veščine generalnega basa, ki se je ohranila kot "pragmatična plat" nauka o harmoniji v ožjem smislu do sredine 19. stoletja² v širšem pa do danes. Drugič gre za proces "nastajanja" nove kompozicijske discipline, nauka o harmoniji, kot je izpričan v delu Jeana-Philippa Rameauja (od Traitė de l' harmonie ..., 1722, naprej). Nauk o harmoniji je prevzel vlogo krovne kompozicijske teorije, v kateri se povezujejo posamezne plasti nauka o kontrapunktu in generalnem basu.3 In tretjič, skoraj sočasno s z naukom o harmoniji izide ena najboli učinkovitih opredelitev pretežno vokalno naravnanega nauka o kontrapunktu, ki je v prvi polovici 18. stoletja, zlasti s priročnikom Gradus ad parnassum (1725) Johanna Josepha Fuxa, postal kompozicijska propedevlika ne le za instrumentalni stavek, temveč za strogi stavek nasploh.

S potrebno poenostavitvijo je mogoče vzpostaviti naslednja razmerja med omenjenimi teorijami glasbenega stavka. Prelom v 17. stoletje je poleg nauka o kontrapunktu kot osnove glasbene kompozicije zaznamovalo to, da sta zaživela še teoretsko-izvajalska veščina o generalnem basu, ki zrcali estetske in teoretske novosli tedaj novega sloga, in Burmeistrov nauk (in vrsta kasnejših naukov) o afektih (tudi afekcijah) ali figurah, ki v dobršni meri utemeljuje novosti v smeri odstopanja od pravil kontrapunkta. Nadalje je v prvi polovici 18. stoletja pomemben soobstoj treh med seboj po izhodiščih različno zasnovanih glasbenih naukov: nauka o harmoniji kot *nove teorije*, nauka o kontrapunktu kot *stare teorije* in nauka o generalnem basu kot izvajalskopraktične veščine, medtem ko vlogo estetskega "korektiva", kakršno je imel nauk o figurah, prevzema tedaj na novo izoblikovana filozofska disciplina estetika.

Resda se je že v 18. stoletju kazala želja po celoviti obravnavi glasbe — o tem pričajo na primer zlasti dela J. Matthesona (1681-1764), J. Riepla in H. Chr. Kocha (1749-1816). Toda ideal celovitosti obravnave glasbe je osrednjega pomena predvsem za oblikoslovje, kot ga je v tridesetih letih 19. stoletja najbolj odmevno začrtal Adolf Bernhard Marx (1795-1866), ki je skušal — teoretsko in praktično — povezati parcialne skladateljske tradicije. Teoretska zapuščina Josepha Riepla je tako vredno pričevanje o "tistem več", ki novo kompozicijsko teorijo 18. stoletja, harmonijo, podaja s številnimi

¹ Bernhard Kolhe, Abriss der Allgemeinen Musikgeschichte, Leipzig: Verlag von F.E.C. Leuckart 11919 (dopolnil Rudolph Freiherr Prochazka), 108.

² Carl Dahlhaus, *Die Musiktheorie im 18. und 19. Jahrhundert. Zweiter Teil. Deutschland.* Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft (Geschichte der Musiktheorie, ur. Frieder Zaminer, Band 11), 10.

glasbenimi primeri, in pri tem upošteva novo glasbeno estetiko, a pri tem ne ponuja sklenjenega teoretskega, še manj celovitega glasbenega sistema, temveč predvsem

(i)zbrano vrsto podrobnosti o tedaj novih načelih kompozicije in estetike.

Čeprav poenostavljene opredelitve teorije glasbe vedno tvegajo enostransko prikazovanje soobstoja različnega, ki je bolj ali manj značilen za vsako glasbeno obdobje, bi za Rieplove spise mogli reči, da povzemajo glasbenoteoretske novosti in obenem ohranjajo del stare zapuščine. Na poljuden način povzemajo ključne problematike teorije glasbe, ki jih je mogoče strniti v naslednjih točkah:

 V nasprolju s preskriptivno naravnano teorijo glasbenega stavka — značilnost tako nauka o harmoniji kot kontrapunkta — je Rieplova zapuščina izrazito deskriptivna.

2. V času, ko se je nauk o harmoniji kot "nova znanost" o glasbenem stavku razvijal od dvajsetih let 18. stoletja naprej, in ki ga je zaznamoval natis ene najbolj razširjenih pedagoških različic "starega nauka" o kontrapunktu Johanna Josepha Fuxa, Riepel izhaja iz nauka o harmoniji, toda obenem upošteva nekatera pravila kontrapunkta.

3. Za razliko od nauka o harmoniji, ki ga je še Johann Mattheson ob koncu tridesetih let 18. stoletja označil kot "novo znanost", je harmonija za Riepla izhodišče glasbene ustvarjalnosti, ki dopolnjuje védenje o naravi glasbenega stavka. Čeprav je Riepel očitno dobro razgledan po glasbeni teoriji, nauk o harmoniji v njegovi misli nima posebnega teoretskega mesta: ima vlogo praktičnega pristopa h kompoziciji — torej podobno kot generalni bas ali kontrapunkt — in ne statusa celovit, "krovne" znanosti o

glasbi.

4. Čeprav izhaja iz nauka o harmoniji, ne skuša formulirati novega kompozicijskega teoretskega sistema (ki so ga učinkovito prikazale brošure o komponiranju s kockami, kakršna je denimo tista J. Ph. Kirnbergerja iz leta 1857). Še najbolj izrazita želja po sistemalizaciji kompozicijskih pravil je razvidna že iz naslova drugega in tretjega zvezka ali "poglavja" Rieplove teoretske zapuščine: Grundregeln zur Tonordnung insgemein (1755) in Gründliche Erklärung der Tonordnung insbesondere, zugleich aber für die mehresten Organisten insgemein (1757). Toda v Rieplovih spisih bi bilo vprašljivo iskati kompozicijsko-teoretski sistem: kvečjemu gre za "katalog" kompozicijskih rešitev, v katerih sta bogato izpričano tako nova estetika okusa 18. stoletja kot glasbeno mišljenje — glasbena logika — instrumentalne glasbe, kakor se je razvijala iz plesne, manj vokalne ali vokalno-instrumentalne kompozicijske tradicije. Drugače rečeno: za razliko od nauka o harmoniji se Rieplovi teoretski spisi ne ravnajo po "fizikalizmu" (J. Handschin) abstraktnega akustičnega utemeljevanja glasbenega sistema, temveć po "fizičnem vtisu" učinka posameznih tonskih pojavov.

5. Na prvi pogled je Rieplov teoretski opus izrazito deduktivno naravnan: avtor iz celote — iz "pravzorca" glasbenega dela, ki ga vidi v menuetu (v kasnejših spisih prav tako izhaja iz zaokroženih glasbenih oblik), izvaja splošne značilnosti. Toda od razčlenitve glasbenega dela na ustrezne in šibke člene — torej od točke, ko v uvodnem šolskem menuetu iz spisa O ritmotvorju začrta sedem "napak", ki kvarijo glasbeno celoto — dobi Rieplov nauk o glasbenem stavku značilnosti kompozicijskega praktikuma za strukturne podrobnosti glasbenega toka in estetska naziranja. Zato Rieplovih spisov ne kaže razumeti le kot teoretsko-praktičnih besedil, temveč v enaki meri tudi kot nekakšno pragmatično estetiko, podprto z mnogimi glasbenimi primeri. Rieplovi spise je tako smiselno brati kot niz kompozicijskih priročnikov, ki niso samo deduktivna kompozicijska

"šola", marveč induktivni skupek posameznosti, ki sodijo k estetiki okusa.

6. Kompozicijske izjeme in dvoumnosti, ki se izmikajo logiki teoretskega sistematiziranja, je obravnaval denimo že Heinrich Glarean v zadnjem poglavju traktata Dodecachordon (1547), kjer je ovrednotil posamezne izjemne kompozicijske rešitve. Nauki o generalnem basu in harmoniji so jih vpletali v obravnavo na mestih, kjer da o

sprejemljivosti tovrstnih rešitev odločata "genij" in "narava stvari"; avtorji ob koncu 18. stoletja, zlasti H. Chr. Koch, pa so jih umeščali na področje "nepriučljivih" značilnosti ali "notranje zgradbe" glasbenega stavka, ki ga ni bilo mogoče obravnavati z enako gotovostjo kot "mehanske" zakonitosti ali "zunanjo zgradbo". Rieplova teoretska izpeljevanja so neločljivo vezana na estetske sodbe, od posameznih primerov odvisne rešitve, ki dopuščajo precejšnjo mero posploševanja. Riepel se tako med vrsticami kot povsem odkrito postavlja v nekakšno vlogo posrednika med univerzalno teorijo glasbe in konkretnimi kompozicijskimi rešitvami. Prav v univerzalizirajočem pogledu na glasbeni stavek ob sočasnem osredotočanju na podrobnosti glasbenega stavka se izkaže Rieplova teoretska zapuščina vredno pričevanje tako izvajalske prakse tega obdobja kot tudi kritičnega odnosa do tedaj razširjenih glasbenopedagoških tematik.

V tej posredniški vlogi med teorijo in prakso je nedvomno mogoče iskati tudi danes aktualna kompozicijska in estetska vprašanja, čeprav gre za poltretje stoletje stare spise.

Rieplova glasbenoteoretska zapuščina

Bogastvo posameznih regionalnih glasbenih — kompozicijskih, izvajalskih in teoretskih — tradicij, ki so se od konca 16. stoletja naprej razvijale v različnih okoliščinah, je težko strniti v preprost estetski, teoretski ali izvajalski obrazec. Kljub temu pa v 18. stoletju obstajajo določeni splošni in v določeni meri univerzalni glasbeni ideali, ki se razkrivajo skozi posamezne glasbene zvrsti, kompozicijske postopke, estetične in širše glasbene nazore. Riepel je nove ideale 18. stoletja med prvimi obravnaval izčrpno, vključujoč lako instrumentalno kot vokalno glasbo, osnove tonskega sistema in njegove izvajalske specifike kakor tudi pravila in — predvsem — odstopanja od njih v smeri samostojne umetniške igre s toni.

Rieplova "šola"

Kljub njegovi navidezni zadržanosti do dvomljive učenosti, ki naj bi ga obdajala, je bila Rieplova ne le glasbena izobrazba temeljita. Po jezuitski gimnaziji v štajerskem St. Michaelu je ob študiju na linškem Jezuitskem kolegiju (1733-5) študiral *Gradus ad Parnassum*. J. J. Fuxa. Enoletnemu obiskovanju Univerze v Grazu (1735-6) je sledilo službovanje pri generalu Aleksandru Ollonskemu, ki ga je v času turških vpadov 1737-9 spremljal po Bosni, Srbiji in Slavoniji, nato pa glasbeni študij pri Janu Dismi Zelenki v Dresdnu, kjer je ostal do 1745. Po letih neuspešnega iskanja službe se mu je sreča nasmehnila na dvoru knezov Thurn in Taxis v Regensburgu, kjer je leta 1749 kot celovit glasbenik, še posebej cenjen kot violinist, dobil mesto kapelnika in v isti službi ostal do svoje smrti.

Čeprav je bil glasbenik v najširšem pomenu besede, so kasnejši rodovi cenili predvsem njegovo pedagoško delo. Za razliko od Rieplovih kompozicij, so še v 19. stoletju poznali predvsem njegove teoretske spise. Ne nazadnje so se v njihovem duhu šolali Rieplovi učenci, med katerimi so bili na primer tudi F.A. Feichtner (Veichtner), eden vodilnih glasbenikov Courlandskega dvora in ob koncu 18. stoletja prvega dvornega orkestra v St. Petersburgu; J.C. Kaffka, popularen gledališki glasbenik druge polovice 18. stoletja, ki je delal kot skladatelj, libretist in izvajalec s skupinami v Nürnbergu (Moser, 1777), Frankfurtu (Marchand), Leipzigu (Bondini), Regensburgu (Schopf, 1778–9),

Stuttgartu (Schikaneder, 1778, 1793), Berlinu (Döbbelin, 1779-81), Brnu in Wrocławu, kier je ustvaril večino svojih oper: C.F.W. Nopitsch, naimlajši kandidat, ki je med osemnajstimi konkurenti dobil mesto organista in glasbenega vodje v Nördlingnu, kjer je ostal od leta 1781 do svoje smrti; F.X. Pokorny, v Regensburgu delujoči avtor več kot stotih simfonij; T. von Schacht, od 1771 naprej Hofkavalier princa Carla Anselma iz družine Thurn und Taxis, intendant njihove dvorne glasbe in od 1805 varovanec nadvojvode Rudolfa in cenjen skladatelj sakralne glasbe na Dunaju, ki mu je Napoleon naročil šest slavnostnih maš; J.C. Schubarth, organist, kantor in Alumneninspektor v Regensburgu, kier je poskrbel za posthumno izdajo učiteljevega spisa Bassschlüssel, das ist, Anleitung für Anfänger und Liebhaber der Setzkunst; C. Steiglehner, v benediktinski red leta 1763 posvečeni "naravoslovec", predavatelj matematike, fizike in astronomije na Univerzi v Ingolstadtu in kasneje knežji opat, ki je zaradi svojih zaslug smel ostati v samostanu tudi po njegovi ukinitvi, se je v zrelih letih ukvarjal domnevno samo z numizmatiko, gemami in arheologijo; J.C. Vogel, v Franciji delujoči hornist in skladatelj, čigar uverturo k drugi (in zadnji) operi Démophon je prevzel P. G. Gardel v svoji baletni pantomimi Psyché (1790) in je v pariški Opéra do konca dvajsetih let 19. stoletja doživela več kot tisoč izvedb. Kljub temu, da omenjeni glasbeniki še zdaleč niso prevzeli Rieplovih ustvarjalnih nazorov, je Rieplovo delo zaslovelo tudi z njihovimi dejavnostmi, ki so soustvarjale tedanji evropski glasbeni in kulturni prostor.

Rieplova glasbenoteoretska misel

Celovitost

Riepel je na videz odklanjal podedovane nauke, ki bi jim mogli pripisati splošno, tudi univerzalno veljavo. Svoj pogled je naravnal k podrobnostim glasbenega stavka, ki je prinašal novosti. V svojih teoretskih delih se tako kaže kot glasnik *novega* univerzalnega kompozicijskega sistema, kakršnega je rodila druga polovica 18. stoletja s klasicizmom, razširile "romantične generacije" 19. stoletja in v 20. stoletju tako učbeniki nauka o glasbi kot koncertni sporedi podelili status ideala glasbenega nasploh.

Riepel je med prvimi predstavil novo kompozicijsko prakso 18. stoletja — prakso klasicizma. S pedagoškim teoretskim delom je za časa svojega življenja užival velik pedagoški sloves. Na vprašanje, zakaj so njegova teoretska dela ostala v senci kasnejših avtorjev, zlasti H. Chr. Kocha, obstajajo vsaj trije odgovori: verjetno je bil (obstranski) razlog nekoliko težja dostopnost njegovih spisov v 19. stoletju, predvsem pa dejstvo, da je nekaterim glasbenikom po Rieplu, še posebej H. Chr. Kochu, uspelo problematiko bolj sistematično strniti, pa tudi — in še posebej — to, da je 19. stoletje prineslo nadaljnji razvoj kompozicijskih načel, ki sicer temeljijo na tistih, o katerih govori Riepel, a jih nanje ni mogoče zvesti. In vendarle je dejstvo, da so pomembne opredelitve klasicističnih kompozicijskih načel, ki jih je podal Riepel in jih je kasneje (zlasti prek dela H. Chr. Kocha) prevzel nauk o glasbenih oblikah, ostale prvič zapisane prav z njegovim peresom.

Morda je Rieplova anonimna prisotnost v današnji glasbeni teoriji ludi ambicioznost zasnove njegove misli. Že naslovi Rieplovih spisov nakazujejo izjemno tematsko širino

desetih traktatov pod skupnim imenom Osnove kompozicije (Anfangsgründe zur musicalischen Setzkunst, 1752-1776):

- De Rhylhmopoeia oder von der Tactordnung insbesondere (Regensburg in Dunaj, 1752);
- 2) Grundregeln zur Tonordnung insgemein (Frankfurt in Leipzig, 1755);
- Gründliche Erklärung der Tonordnung insbesondere, zugleich aber für die mehresten Organisten insgemein (Frankfurt in Leipzig, 1757);
- 4) Erläuterung der betrüglichen Tonordnung, nämlich das versprochene 4. Capitel (Augsburg, 1765):
- 5) 5. Capitel. Unentbehrliche Anmerkungen zum Contrapunkt über die durchgehendverwechselt und ausschweifenden Noten etc. (Regensburg, 1768);
- 6) Vom Contrapunct (rokopis);
- 7) Bassschlüssel, das ist, Anleitung für Anfänger und Liebhaber der Setzkunst, die schöne Gedanken haben und zu Papier bringen, aber nur klagen, dass sie keinen Bass recht dazu zu setzen wissen (Regensburg, 1786; posthumno izdal Johann Kaspar Schubart);
- 8) Der Fugen-Betrachtung erster Teil (rokopis);
- 9) Der Fugen-Betrachtung zweyter Teil (rokopis);
- Das Harmonische Sylbenmaß Dichtern melodischer Werke gewiedmet, und angehenden Singcomponisten zur Einsicht mit platten Beyspielen gesprächweise abgefasst
 - a) Von dem Rezitativ (Regensburg, 1776);
 - b) Von Arien (Regensburg, 1776);
 - c) Dritter Teil (rokopis).

Verjetno je očitno, da se zasnova celote iz splošnih tem pomika k specifičnim. Prve tri spise je mogoče šteti za vsebinsko celoto, ki opredeljuje osnove tedaj novih kompozicijskih hotenj. Tako prvi spis obravnava oblikovno členjenje glasbenega stavka — ritmotvorje je sinonim za načela, ki jih kasneje podrobno obravnava oblikoslovje —, drugi spis, o splošnih pravilih kompozicije, pa podrobneje prinaša načela tvorjenja melodičnoharmonskih celot ali "tonskega reda", kot ga je avtor sicer začrtal že v prvem spisu. Čeprav je mogoče reči, da je osrediščenost na melodiko značilnost teorije z obdobja baroka, že sosledje obravnave — ritmika v prvem in melodika v drugem spisu — jasno kaže na Rieplovo teoretsko pozicijo: ne pomembnejša, pač pa bolj prvinska so načela urejanja členov glasbenega toka. Prvinskost ritmike, razumljene kot ritma oblikovnih členov so tudi tista novost Rieplovega prvega spisa, zaradi katere je doživel ponatis dve leti po izidu. Že tretji spis odpre problematiko *uporabe* konkretnih kompozicijskih postopkov, torej podrobnosti kompozicijske prakse, četrti spis prinaša podrobnosti harmonskih, peti in šesti kontrapunktskih postopkov, sedmi načel generalnega basa, osmi in deveti stroge kompozicije, deseti pa je posvečen vokalni glasbi.

Celovitejšo obravnavo novih kompozicijskih načel je po Rieplovi smrti podal Heinrich Christoph Koch najprej v svoji kompozicijski trilogiji Versuch einer Anleitung zur Composition (I-III, 1782-93). Kot je omenil v drugem zvezku (str. 36), naj bi bil prvi, ki bi

⁴ "Tonordnung", osrednji pojem drugega in tretjega spisa, je za Riepla nemška beseda za nauk o melodiki: "melopoeïa", ki pa je vključeval tako nauk o kontrapunktu kot predvsem nauk o harmoniji.

⁵ Ponatis De Rhythmopoeia leta 1754 pri knjigotržcu Johannu Leopoldu Monagu v Regensburgu je identičen s prvo izdajo, tako da Wilhelm Twittenhoff in Arnold Feill (Feill 1955: 121) utemeljeno domnevata, da je edini ponatisnjeni spis Josepha Riepla za časa njegovega življenja vnovič izšel zaradi razprodane zaloge prvega natisa.

Rieplovo teoretsko zapuščino podal na bolj sistematičen in pregleden način.⁵ Kljub temu, da so kasnejši avtorji po svojih merilih sistematizirali tudi Kochovo delo, s podobnimi razlogi kot je sam strnil in nadgradil Rieplovo delo, vsebujejo Rieplovi spisi, zlasti prvi, pravcato bogastvo klasicističnih skladateljskih rešitev iz obdobja, ko so se šele začele oblikovati.

Praktičnost

V ožjem smislu kaže tako razumeti prva dva spisa kot teoretsko jedro sledečih kompozicijskih priročnikov, prvega pa kot najpomembnejše pričevanje kompozicijskih novosti 18. stoletja. Toda, kot rečeno, ne gre za teoretsko utemeljevanje novega. Riepel teoretizira skozi vrsto praktičnih primerov, ne izpeljujejo prakse iz teorije. Njegovi spisi prinašajo: "ABC za tiste, ki želijo sprevideti kompozicijska pravila, in ne za tiste, ki jih znajo pisati" (Riepel 1752, uvod). Zaradi "pragmatične sistematike" podajanja snovi, ki sledi načelu "nimam časa paziti in vse jasno na kratko strniti" (Riepel 1752: 1), teoretsko jedro Rieplovih spisov dobiva celovite obrise postopoma. Avtor dopolnjuje posamezne definicije, zlasti pa tematiko, na različnih mestih.

Zato je povsem razumljiva omenjena Kochova odločitev po sistematični ureditvi Rieplovega nauka. Prav praktična naravnanost in iz nje izhajajoča pogovorna dikcija podajanja vsebin prinašata za današnjega bralca morda nekoliko nenavadno razporeditev snovi. Denimo to, kar je kasneje "oče" glasbenega oblikoslovja v tridesetih letih 19. stoletja razumel kot "elementarni glasbeni nauk" — zlasti nauk o tonskem sistemu — in se ponavadi tako v starejših kot novejših naukih o glasbi postavlja na prvo mesto, je Riepel obravnaval šele v začetku drugega spisa.

Kljub temu pa ni dvoma, da je bila Rieplova namera ta, da ne skuša predpisovati kompozicijskih izhodišč, temveč da bralca tako rekoč vrže v morje kompozicijskih možnosti, ki so tako značilne za klasicizem.

Osredotočenost na kompozicijski proces: med kompozicijskimi univerzalijami in partikularijami

Riepel skuša izpeljati celoten nauk o kompoziciji iz skladateljskih postopkov (namenoma napačno napisanega) menueta — glasbene oblike, ki je bila v prvi polovici 18. stoletja splošno uveljavljeni teoretski pokazatelj glasbene celote. Kajti "menuet po izvedbi ni nič drugega kot koncert, arija ali simfonija, kar boš popolnoma jasno spoznal v nekaj dneh" (Riepel 1752: 1).

Ključna načela, ki jih Riepel razgrinja v prvih treh spisih, sodijo v umetnost kombinatorike ali "umetnosti zamenjevanja" ("Verwechselungskunst"): "Ars permutatoria. De arte combinatoria ali o umetnosti združevanja vrst [Kunst der Zusammengattung]", zapiše v drugem zvezku, "bom nekaj povedal jutri" (Riepel 1755: 25). Pravzaprav Riepel govori o kombinatoriki že v začetku prvega zvezka, kjer jo ob koncu spisa poudari s primero o glasbi kot "neizčrpnem morju" glasbe (Riepel 1752: 79).

Tako kot si je Riepel psevdonime — Ipleer, Leiper, Perile — iskal v preobračanju črk, je kompozicijo štel za proces preobračanja tonskih vzorcev. Predočbo o (neizčrpnih) možnostih preurejanja razmerij med določenim številom tonov, znano pred tem denimo tudi Marinu Mersennu (1588-1648), Athanasiusu Kircherju (1601-1680) in Wolfgangu

⁶ Heinrich Christoph Koch, *Versuch einer Anleitung zur Composition* I-III 1782-93. Faksimile Hildesheim: Georg Olms Verlag, 1969.

Casparju Printzu (1641-1717), je v učinkovilo preprosti obliki družabne zabavne igre podal nekaj let kasneje Johann Philipp Kirnberger v spisu *Der allezeit fertige Polonoisen- und Menuettencomponist* (1757). Riepel je svojo verzijo tovrstnega, v osnovi kabalističnega pristopa, ki je značilen tako za glasbo 18. kot 20. stoletja, prikazal z analogijo črkovne in notne igre (Riepel 1755: 27):

"Diskantist. To takoj preizkusim:

Rabe	Aber	Bare	Erab
Raeb	Abre	Baer	Erba
Reab	Areb	Brae	Ebra
Reba	Arbe	Brea	Ebar
Rbea	Aebr	Bear	Earb
Rbae	Aerb	Bera	Eabr

[...] Presenetljiva reč! Takoj se lotim zadeve, sprva samo z dvema notama, namreč c in d:

To je čisto zares šestkratna zamenjava! Zdaj poskusim še s štirimi notami, rečimo c d s f v 6/8-taktu:

Rieplovi spisi z zgoraj nakazano kombinatoriko prinašajo značilne podrobnosti procesa komponiranja ob številnih zgledih. Postopno uvajajo bralca v kompozicijski nauk, ki kljub pretežni osredotočenosti na posameznosti meri na celoto. Zaradi napetosti, ki jo vzpostavlja obravnava posameznosti v okviru splošnih načel ustvarjanja glasbene celote — prav manko pozornosti na celoto so kritiki naslavljali na nauk o generalnem basu pa tudi na kontrapunkt — pa Rieplov teoretski opus postavlja današnjega bralca v nekoliko neroden položaj. Avtorjeva misel namreč nenehno zadeva ob na videz težko pomirljive logične rešitve: spis se ukvarja z glasbo, ki naj ne bi bila obremenjena s kako zunajglasbeno funkcijo, gradivo pa črpa iz izrazito uporabne plesne glasbene oblike; govori o preprostosti glasbenega stavka, a jo "lovi" v razmeroma kompleksne okvire "naravnih zakonitosti" tonskega sistema, glasbenega okusa in izvajalskih danosti; za glavnega razsodnika postavi "vėlike mojstre", vendar nenehno opozarja na "uho poslušalca", "glasbene navade", "okus" in je sploh srečen, če učenec dvomi in razmišlja o posameznostih; išče prefinjene kompozicijske rešitve, a prisega na *red* in *jasnost*, celo shematskost glasbenega toka; sledi "naravi glasbe" kot "neskončnega morja" tonskih

obrazcev, toda svari pred samopašnostjo "skribentov"; avtor se upira načelom preskripcije primerljivih "učenih razprav" iz preteklosti, ki da po nepotrebnem bremenijo vedenje o glasbi, obenem z navideznim opisovanjem, torej deskriptivno gradi nova kompozicijska merila (poznavanje in upoštevanje kompozicijske teorije je pri Rieplu zavidljivol) ipd.

Toda kljub omenjenim zadregam bralca, vajenega sodobne sistematike teorije glasbe, je mogoče reči, da obravnava omenjenih in podobnih napetosti med univerzalnostjo in zamejenostjo glasbenega stavka podeljuje Rieplovemu spisu

spoznavoslovno vrednost tudi danes.

Opisnost: med teorijo glasbenega oblikoslovja in fenomenološkimi kategorijami

Seveda spoznavoslovne vrednosti Rieplovih spisov danes ne kaže iskati samo v zgodovinski "teži", ki jo nedvomno imajo. Poiskati bi jo kazalo v naravnanosti k tisti "razpuščeni strogosti", ki se je jedrila v vrsti za 20. stoletje pomembnih skladateljskih načel, ki so skušala na različne načine rahljati primež strogega kompozicijskega reda — bodisi s tem, da so "utrgali vogalček" geometrično zasnovanih predkompozicijskih osnutkov, da so zamaknili kak takt izraznega viška na zlatem rezu, da so se izognili sicer skrbno načrtovanemu sosledju tonskih postavitev z nepričakovanimi rešitvami, da so "intuitivno" kombinirali sicer "racionalno" urejene nize parametrov ipd. Tudi Riepel vseskozi išče resno igro tonov, ki nenehno premerja razmerja med urejenostjo in svobodo.

Po zgoraj omenjeni analogiji z notami Riepel razširi načela kombinatorike tako na takte — "In enako kot note je mogoče zamenjevati in prerazporejati tudi cele takte" (Riepel 1855: 30) — kot tudi na harmonsko zasnovo celotnih oblikovnih členov (Riepel 1755: 111 in naprej). Čeprav izhodišča niso tako nova, kot Riepel na nekaterih mestih v besedilu prepričuje bralca, ne kaže spregledati, da je avtor na tak način domnevno prvi opredelil oblikotvorne člene kot formalne "celice", ki so (p)ostale osnova klasičnega oblikoslovja: "enojec" ("Einer"), "dvojec" ("Zweyer"), "trojec" ("Dreyer"), "četverec" ("Vierer") ... "deveterec" ("Neuner") — v tretjem spisu (Riepel 1757: 14) — do "štiriindvajseterca" ("24er").

Dialoška sproščenost Rieplove kompozicijske šole prinaša izhodišča kasnejše

oblikoslovne nomenklature z naslednjimi glavnimi kategorijami:

Absatz (odstavek). Riepel ga ponazori denimo z dvotaktom (3/4: c"-g'-b'/a'/d"a'c"/h). Zanj obstajata (Riepel 1755) dve vrsti "odstavka": Grundabsatz, ki se konča s kadenco na toniki, in Aenderungsabsatz, ki se konča na dominanti (36ff); Quint-Aenderungs-Absatz (64) se nanaša na dvotakt pri modulaciji v dominanto.

Einsatz (vstavek, vložek), Členjeni (razširjeni ali sestavljeni) Absatz (1755, 52ff).

Theil (del). S kadenco zaključeni odsek iz določenega stavka, do katerega vodi delna ali celovita ponovitev (Wiederholung), ponovitev kadence (Verdoppelung), zunanja razširitev (Ausdähnung), skrajšanje (Verkürzung), vstavek (Einschiebel) znotraj posamezne metrične enote ipd.

Seveda so Rieplovo terminologijo dopolnili avtorji, ki sodijo k zgodovini nauka o glasbenih oblikah v ožjem smislu: poleg H. Chr. Koch denimo zlasti še Jérôme-Joseph de Momigny (1762—1842), Antonin Reicha (1770—1836), Johann Bernhard Logier (1777—1846), Carl Czerny (1791—1857), A. B. Marx (1795 — 1866) in H. Riemann (1849-1919). Toda Riepel je eden prvih, ki je z omenjenimi "proto-"oblikoslovnimi izrazi začrtal novi nauk o obravnavi glasbenih del, kakršen se je bolj ali manj spremenjen ohranil tudi v današnjem glasbenem oblikoslovju.

Prav namera po teoretskem zajetju glasbene celote, ki sicer ni nova, a je noben od tedanjih teoretskih naukov ni zadovoljivo vključeval v obravnavo glasbenega stavka, je pomembno gibalo tudi Rieplovega estetskega analitičnega aparata. Ta je ukoreninjen v klasicistične skladateljske vzorce, ki po eni plati segajo nazaj k baročni teoriji o glasbenih figurah, medlem ko po drugi plati segajo naprej h glasbeni fenomenološki analizi, pri Rieplu še vezani na estetiko okusa, čeprav že pri njem, kot kasneje v 19. stoletju nasploh, naravnano k estetiki izraza.

Kot temeljne oblikoslovne opore navaja sode takte. Ideal glasbene celote je sploh osemtaktna glasbena misel oziroma z njo deljivi oblikovni členi. "Kajti 4., 8., 16. in tudi 32. takt so tisti, ki [nam] jih je naša natura tako vsadila, da se zdi težko (z zadovoljstvom) poslušati kak drugi red." (Riepel 1752: 23)

Riepel oblikovnost razkriva podobno – toda ne sorodno – kot starejši teoretiki členijo glasbeni stavek po gramatikalnem načelu: celoto tvori skupek členov, razmejenih z "interpunkcijami" ali "cezurami" (odstavek je Rieplu sopomenka za cezuro ali zarezo; Riepel 1752: 51). Za razliko od baročnega nauka o afektih, Riepel ne razvija glasbenoretoričnega inštrumentarija. Avtor ne želi pojmovno sistematizirati abstraktnosti oblikoslovnih mernikov, kljub temu pa si pri opisih pomaga s slikovitim poimenovanjem posameznih oblikotvornih rešitev. Tako že v prvem spisu govori o "pevcu", "tekaču", "omamljencu" in "poskočniku" (Riepel 1752: 41 in naprej):

Kasneje Riepel navaja tvorbe, ki bi jih glasbeni "retorji" verjetno uvrstili med glasbene figure ali afekcije: "monte", "fonte" in "ponte" Riepel uporablja pri opisih oblikovnih členov s funkcijo oziroma podobnostjo "gore", "vodnjaka" oziroma "mosta". In ni dvoma, da je Riepel sledil načelu "kar prihaja iz srca, se srca tudi dotakne", torej da "je treba na poslušalca napraviti enak vtis kot pridigar" (Riepel 1755: 104). Takó razumljeno estetiko izraza je označi celo kot "pravo teorijo glasbe, ki so jo ljubitelji in poznavalci vseh časov iskali in jo tudi bodo iskali do konca sveta" (Riepel 1755: 104). Kljub temu pa ostaja avtorjev pogled v osnovi "formalističen", vezan na fenomenološko umevanje glasbene oblike kot živega akustičnega procesa, pri katerem so ključnega pomena razmerja med odseki in značilnosti posameznih tvorb, kakor jih določa predvsem: 1) število taktov, 2) smer gibanja melodije v določenem odseku in njena ritmična zgradba ter 3) mesto tako posameznega melodičnega kot harmonskega pojava znotraj metrične enote (takta).

S postavljanjem v ospredje oblikotvornih podrobnosti, ki se ne iztekajo v nauk o harmoniji in opise motivično-tematske zgradbe, temveč razkrivajo elementarne povezave med kompozicijskimi in estetskimi prvinami, in splošnih, "naravnih" danosti glasbenega stavka, delo komornega muzika regensburških knezov Thurn in Taxis ohranja ne le zgodovinsko, temveč tudi povsem praktično vrednost. Ne le pedagoško posrečeno in učinkovito podajanje snovi (prim. Eckert 1), pač pa tudi miselna drža avtorja, ki tako rekoč "hodi po robu" med fenomenološkimi načeli in kompozicijskimi pravili, ostajajo — kljub nekaterim terminološkim nejasnostim in napakam — v času (po)natisa vseh njegovih teoretskih spisov² privlačno branje za vsakega glasbenika.

¹ Med jezikovnimi rešitvami, med katerimi so nekatere prevajalsko nehvaležne, kaže opozoriti na Rieplovo splošno naravnanost k »ohlapni sistematizaciji». Naslednji primeri ilustrativno nakazujejo težave

Za strokovno podporo se zahvaljujem kolegom z Oddelka za muzikologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani, še posebej pa gospe Maditi Šetinc Salzmann za jezikovno pomoč, doc. dr. Alešu Nagodetu in doc. Dušanu Bavdku za terminološki posluh ter Andreju Ožbaltu za notografsko delo.

Liubliana, jeseni 2004

Leon Stefanija

slovenjenja Rieplovega besedila. Pojem »živahne note« se zdi najbližji ustreznik tega, kar je Riepel opisoval v glavnem z dvema pojmoma: »erhebende Noten« in »lebendige Noten«. Recimo, če se na str. 2 ali 4 izraz nanaša predvsem na diastematsko-ritmično plat (smer gibanja melodije; dvigajoča se linija, kar na str. 4. označi tudi kot »laufende Noten«), se na str. 5 nanaša v prvi vrsti na harmonsko-ritmično raven. V obeh primerih pojem »živahne note« zajema pozitiven sopomen estetskega učinka, ki teoretsko izhaja iz različno poudarjenih glasbenih prvin: iz različnih poudarkov med diastematiko, harmonijo in ritmiko. Podobno je s pojmom »Gesang«, prevedením kot »spev«, ki se nanaša na različne ravni glasbenega pojava: na str. 19 in 21 označuje funkcijo oblikovnega člena ali mesto odlomka znotraj celote, medlem ko je na str. 23 ali 28 sopomenka za celoto, na str. 27 sinonim za »zgornji glas«, na str. 35 nastopi kot zvrstna kategorija (spev kot nasprotje recitativa) ipd. Podobno nastopi jezikovna težava pri opisih, kakršen je tisti na str. 59, kjer bralca zmoti izraz »tempo«, saj ne gre za spremembo tempov, pač pa taktovega načina; ali pa pri izrazih, kot je »obrat« (»Verkehrung«, »contrarium reversum«), ki bi ga danes imenovali »inverzija«. Podobna terminološka dvoumja prinašajo danes povsem nevprašljivi »tehnični« izrazi, kot sta na primer »tema«, ki jo Riepel uporablia (kot teorija glasbe v tistem času nasploh) razmeroma svobodno (gl. npr. str. 26), ali pa oznaki za tonski spol (mol/dur), ki ju avtor razume (str. 69 in naprej) v starejšem pomenu: za akcidence in ne tonalitete. Malce nenavaden prevod je zahtevala tudi zveza »v tonu«, ki ponekod pomeni »v tonaliteti«, ponekod pa gre za melodično tvorbo, ki je vezana samo na konkreten ton, tako da se prevod glasi »na tonu«.

Navedene in sorodne izraze je treba brati s potrebno mero posluha za zgodovinske okoliščine. Kljub terminološki »ohlapnosti« in nekaterim napakam — kot pričajo nekatere očitne napake, na primer na str. 75, v 7. vrstici besedila, bi moralo namesto o velikih sekstah biti govora o malih, na str. 76, predzadnji notni sistem, bi moral stati tenorski ključ namesto altovskega itn. — Rieplovo delo namreč sodi med tista, ki ponujajo lep vpogled v delavnico nove kompozicijske prakse 18. stoletja.

² Tudi prevod prvega spisa in faksimile izvirnika sta prevzeta iz zbranih teoretskih del Josepha Riepla v: Joseph Riepl, Sämtliche Schriften zur Musiktheorie (I—II), ur. Thomas Emmerig, Wien - Köln - Weimar: Böhlau Verlag 1996.

Literatura o Josephu Rieplu (izbor)

Peter Benary, Die deutsche Kompositionslehre des 18. Jahrhunderts. Leipzig: Breitkopf und Härtel 1961. Isti: 'Zur musikalischen Satztechnik in Theorie und Praxis um 1750'. Jahrbuch des Staatlichen Instituts für Musikforschung, Preußischer Kulturbesitz mcmxciv (1994), 71-85. Wolfgang Budday, Grundlagen musikalischer Formen der Wiener Klassik; An Hand der zeitgenössischen Theorie von Joseph Riepel und Heinrich Christoph Koch dargestellt an Menuetten und Sonatensätzen (1750-1790). Kassel, Basel, London, New York: Bärenreiter 1983. Stefan Eckert, Ars Combinatoria, Dialogue Structure, and Musical Practice in Joseph Riepel's Anfangsgründe Zur Musicalischen Setzkunst, Ph.D. diss. Stony Brook, New York: State University of New York at Stony Brook, 2000.

Stefan Eckert 1, "So, you want to write a Minuet?" -- Historical Perspectives in Teaching Theory', Music Theory Online (MTO),

http://mto.societymusictheory.org/issues/mto.05.11.2/mto.05.11.2.eckert_essay.html
Thomas Emmerig, Joseph Riepel, 1709-1782, Hofkapellmeister des Fürsten von Thurn und
Taxis: Biographie, thematisches Werkverzeichnis, Schriftenverzeichnis. Fürst Thurn und Taxis
Zentralarchiv und Hofbibliothek (Thurn und Taxis-Studien); Verlag Michael Laßleben 1984.
Arnold Feil, Satztechnische Fragen in den Kompositionslehren von F. E. Niedt, J. Riepel und H.
Chr. Koch. Disertacija Heidelberg 1955.

John W. Hill, 'The Logic of Phrase Structure in Joseph Riepel's Anfangsgründe zur musicalischen Setzkunst, Part 2 (1755)', Festa musicologica: Essays in Honor of George J. Buelow, ur. J.T. Mathiesen in B.V. Rivera, New York: Stuyvesant: Pendragon Press 1995, 467–87.

Joel Lester, Compositional Theory in the Eighteenth Century, Harvard University Press 1992. Justin M. London, 'Riepel and Absatz: Poetic and Prosaic Aspects of Phrase Structure in 18th-Century Theory', Journal of Musicology, 7.4/1990, 505–19.

Leonard G. Ratner, 'Ars Combinatoria. Chance and Choice in Eighteenth-Century Music', Studies in Eighteenth-Century Music: a Tribute to Karl Geiringer on his Seventieth Birthday, London: Allen and Unwin 1970, 343–363.

Leonard G. Ratner / Thomas Emmerig: 'Riepel, Joseph, Grove Music Online ed. L. Macy (Accessed 14.7.2005), http://www.grovemusic.com

Fred Ritzel, Die Entwicklung der "Sonatenform" im musiktheoretischen Schrifttum des 18. und 19. Jahrhunderts (Neue musikgeschichtliche Forschungen, Bd.1), Wiesbaden: Breitkopf & Härtel 1968, 21986, 31995.

Ernst Schwarzmeier, Die Takt- und Tonordnung Joseph Riepels. Disertacija München 1934, Wolfenbütel 1936, Kallmünz 1937. Isti: Die Takt- und Tonordnung Joseph Riepels: ein Beitrag zur Geschichte der Formenlehre im 18. Jahrhundert. Regensburg (Regensburger Beiträge zur Musikwissenschaft): Bosse. 1978.

Walter Supper, Joseph Riepel, v. Musik in Geschichte und Gegenwart, Allgemeine Enzyklopädie der Musik, ur. Friedrich Blume, Band 11, Kassel, Basel, London, New York: Bärenreiter 1963, 486-488.

Wilhelm Twittenhoff, Die musiktheoretischen Schriften Joseph Riepels. Disertacija Halle 1933. Isti: Die musiktheoretischen Schriften Joseph Riepels als Beispiel einer anschaulichen Musiklehre, Berlin: Beiträge zur Musikforschung II, 1935.

Anfangsgründe

aut

musicalischen

Nicht gtvar

nach alt-mathematischer Einbildungs-Art

der Birfel . Darmoniften/

Conbern

durchgehends mit fichtbaren Erempeln

Erstes Sapitel

De

RHYTHMOPOEÏA,

Dber bon ber

Tactordnung.

Buetwa beliebigem Rugen

berausgegeben

bon

Joseph Riepel.

NB. Die eingehenden musicalischen Lefer werden ersuchet, exflich zum wenigsten das Post-Scriptum des folgenden Schreibens an des Verfassers guten Freund, anzusehen. Welches mit P. S. abgesondert flebet.

Regeneburg und Wien, im Emerich Felix Babers Buchlaben, 1752.

Osnove glasbenega stavka,

in sicer

ne na stari matematični domišljijski način kroga harmonikov, temveč vseskozi z vidnimi primeri. Prvo poglavje:

O RITMOTVORJU

ali redu takta.

Namenjeno poljubni uporabi.

Izdal:

Joseph Riepel

NB. Pozornega glasbenega bralca se prosi, naj si najprej pogleda vsaj uvodni, s P.S. označeni *Pripis* k besedilu, ki ga je pisec namenil svojemu dobremu prijatelju.

Regensburg in Dunaj, 1752.

V prvem kraju 36 kr.

Antwortschreiben des Verfassers, welches er vor 5 Wochen an einen seiner guten Freunde abschickte.

Lieber Bruder !

u erwehnest abermal, ich soll die Anfangegrunde drucken lassen, welche ich vor eine gen Monaten dem Discantisten in Monaberry den meinem übrigen Schafte glate terdings aufgesegt habe. Ich fürchte aber die Ladler, namlich diesenigen Federfecheter, welche nicht wissen, was Composition sen, und doch im Stande sind, die prächtigsten Bucher darüber zu schreiben. Meint haft du in dem gangen Folianten, den ich die

Bucher darüber zuschreiben. Mein! haft du in dein ganzen Folianten, den ich die neulich überschieder, sonst was gesunden, als eisel Prasterent, und giebt es nicht beute noch teider gar viel dergleichen Scriffeller in kolio, ja derer, die noch weit dreger sind? Wenn diese sich über die bewahrtesten Scribenten und über Compositionen derühmtester Meister aufgaten, wie nurden sie erst mit mir verfahren? Meine uneigennünzig Aufrichtigkeit könnte mir vielleicht theuer gemug zu siehen konnnen. Du kannst dessen eine Bleichnis haben von dem, was nie nur erst die vorige Woche mit einem solden Wohreldener, namlich mit dem Herrn Schulmeister in Utedestader, mundlich begegniete. Dieser hieß mich, odwohl er kaum um z oder E Jahre alter ist als ich, einen neugebackenen Tomponissen hin den andern der; und dieses aus Ursach, weil ich dem Discantissen nicht vorher die gedeinnissousen Manner erstätzt habe, z. E. den Pyrdagoras, den Boerdius, den Aretirnus und den vonschen Manner erstätzt habe, z. E. den Pyrdagoras, den Boerdius, den Aretirnus und den verschen so andere alte und neuere, die er in einem Athen derzählete. Ich onnte den zuten Mann um so vonsche gegen inwieder glegebacken steelt, weil ich in meinen Anfangsgründen durchgebends uraste und in der Natur selbst gegründete Regeln (nur nach einer mir allein besiedigen umd ganz einfaltzigen Ared vorzetragen habe. Er suhr weiter fort und sprach: Man sollte von rechtwogen erstlich die Mathematic verschen; er selbst hatte fludirt, denn er verstünde die lateinsche Sprache; er ware ein Phoreticus, und in der Noth ein Practicus. Liedert da dacht ich deinnsch: Warum nicht gar ein Aceptus, gleichwie sich die armen Goldmacher zu nennen plegen; denn ich wesse wohl, wo er dienes wolkte. Allein meinem Weister der Geomectie ist deramt, das ich dei meinem Monochordon mit dem Jiere mannen zu ser. Der Schulmeister pacte mich aber noch hestiger an; und inder meinem Mitchenden, welche alle vermuthlich sein einem Monochordon mit dem Jiere noch der ernbich rein stimmen zu ser. De denn zur Gegen

Odgovor pisca, ki ga je pred 5. tedni odposlal svojemu dobremu prijatelju

Dragi moj brat!

Ponovno omenjaš, da bi moral dati natisniti Osnove, ki sem jih poleg svojih siceršnjih opravil pred nekaj meseci sestavil za diskantista iz Monsberga. Vendar se bojim grajačev, namreč tistih perostrelcey, ki ne vedo, kaj je kompozicija in so kljub temu v stanju o tem pisati najčudovitejše knjige. Ne! Si v celotnem foliantu, ki sem ti ga pred kratkim poslal, našel kaj mimo praznih udarcev, in ali ni danes žalibog celo zelo veliko takih piscev v knjigah, ki so še veliko bolj jezni? Če oni razpravljajo o znamenitih piscih in kompozicijah znamenitih mojstrov, kako bi ravnali z mano? Moja nesebična iskrenost bi me morda predrago stala. Povem ti kratko prigodo. Kaj se mi je prejšnji teden pripetilo v pogovoru s takim dobrogovorcem, namreč z gospodom šomoštrom v Urbstadtu! Ta mi je rekel, čeprav je komajda 5 ali 6 let starejši od mene, da sem novopečeni komponist; kot vzrok temu je navedel, da diskantistom poprej nisem razlagal skrivnosti mož, npr. Pitagore, Boetija, Aretinskega in še skoraj 50 drugih starih in novejših, ki jih je naštel v eni sapi. Dobrega človeka sem lahko toliko manj grajal nazaj, ker sem v svojih Osnovah vseskozi podajal prastara in v naravi sámi utemeljena pravila (na samo meni ljub in na povsem preprost način). Nadaljeval je rekoč: resnično se je treba najprej spoznati na matematiko; sam je študiral, znal je latinsko; naj bi bil theoreticus in po nuji tudi practicus. O ljubi!, sem si mislil: zakaj ne celo adeptus, kot se imenujejo revni alkimisti? Vedel sem namreč, kam piha veter. Vendar je mojemu mojstru geometrije znano, da sem na svojem monokordu marsikdaj čez krog kazalcev preživljal čas in ure, da bi se (še posebej s pomočjo sluha) naučil čistega uglaševanja klavirja. Gospod šomošter me je še bolj privil; in ko je pri prisotnih, ki so bili verjetno vsi njegovi sodeželani, rdečica sramu na meni zbudili več smeha kot sočutja, sem se v ne vem kakšnem notranjem kipenju speljal k temu, da sem ga končno glasneje vprašal: Ali se za kompozicijo ne zahteva več teorije, kakor za izračunavanje tako imenovane uglasitve? V taki zmešnjavi sem prispel tudi do vprašanja: Zakaj je pogosto dovoljeno nanizati dve ali več prepovedanih kvint ali oktav; tudi: zakaj je človek pogosto prisiljen k temu? Pa še, zakaj kvarte danes zdrava ušesa ne prepoznavajo več za konsonanco, saj naj bi bila vendar njena razmerja, 3:4, bliže enovitosti v primerjavi s tercama 4:5 ali 5:6 in sekstama 3:5, 5:8? To bi pač pomenilo, sem rekel: quo majores termini cujusdam proportionis, quòque remotiores sunt ab unitate, suô principio, eò imperfectiora erunt intervalla in de exorta; & è contra. Prav zato sem vprašal tudi: Kako potem reči tistim, ki prepovedujejo sosledje dveh ali več oktav v isti smeri? Zagotovil sem mu, nasprotno, da pač ni nikakršen matematicus, ker mi je eden takih nedavna zaupal, da bi, kolikor razume kompozicijo, vsako skladbo želel izpolniti z oktavami ali kvintami, in sicer zato, ker naj bi bile po svojih razmerjih najpopolnejše. Na to mi gospod šomošter v naglici ni mogel odgovoriti nič drugega kot to, da naj bi imela beseda matematicus pač različne pomene. Ob tej priložnosti sem se želel poglobiti v snov. Najprej sem ga čisto tiho pobaral, da se prepir ne spodobi za har-

fo wer ober mehr Octaven und Quinten in gleicher Bewegung nacheinanber ju fesen verboten babe? Ich versicherte ihn bingegen, daß es ten Mathematicus gewofen fev, weil mir derer untdingst einer vertrauett, daß, wosern er die Composition versichnde, er alle musicalische Stüde mit nichts als Octaven und Quinten anfüllen wollte, und war darumen, weil selbe, ihren Verhaltnissen nach, die altervolltommenessen waren. Dierauf konnte mir der Derr Schulmeister in der Geschwindigkeit weiter nichts antworten, als: Es habe das Wort Mathematick vielleicht verschiedene Bedeutungen. Num ben dies wate nicht ju begreifen, wie ber Difcantift nur mit etwan geben Capitein ober Borlefungen gar fo weit babe kommen können; denn er ware eher mit 4 oder e guten Concerten fertig, als sein Herr mit einem einigen schennen können; denn er ware eher mit 4 oder e guten Concerten fertig, als sein Herr mit einem einigen schlecken. Er mache auch bereite so artige Jugen und Archenflucte, daß man, in Anschung seines Alters, sich allerdings darüber verwundern nüsse; und, ich selle doch nicht doss werden, es gestelm der seine Gedant ken schon weit besser als die meinigen. Wehrter Frund, ich weiß es. Der Blüsung ist wohl recht zur Mustet gedohren. Mit kurzem, weißt was, ich wiedme dir das game Wert; weil du glaubst; es konne mehrern damit gedienet sen, und du wolltest deswegen noch nut einem zweien Herrn Buchhandler reden; indem der erste die Kühnheit hatte, dir ins Bessicht zu sagen: Sie worden mit dergleichen Eudstschriften gar ju oft angeführet, fo bag Die Belehrten (als ihre ficbern Lafterager) bemnach über Sals über Ropf gar ju bit angelunter, jo dag die Setenten (als ihre jedern Zahrtrager) dennach giber Jals ihre Kepp ju thun hatten, ihnen den Schaden eriegen ju belfen. Wenn du soldennach dich selbst und gwar recht ernstlich darum annehmen willt, um es nur bald im Drucke ju seben, so ift est mur um so viel lieber; massen ich seldergessalt nicht just zeige, als hatteich eine Freude daren. Dier bast du also das erste Capitel; die übrigen wullch nech ein wenig aussticken, und dur nach und nach übersenden. Du wirst in einem oder andern nicht ohne Derpbrechen lesen, wie sehr mich die pres Herren Schulmeister und der Gerrengent oder dermalige Litular Ca-pellmeister in Vallerhal der allen öffentlich zu verschrechen der Diskantiglen von meiner Unterweising abzuhalten gefuchet baben. Ingwifden wirft bu, ale ein treflicher Beet, vielleicht Berfe und lobfprude barubet verfere tigen wollen, um meine Arbeit für volltommen auszugeben: gleichwie man es am Anfange eieter nuficalischen Buche siebet ; allein ich will dies nicht rathen , denn diese drev feine herren konnten demnach bald fagen, wir verstünden einer so wenig als der andere. Ich will nicht einmal eine Berrede daben baben. Bur Aufschrift aber ift meines Erachtens das Wort Anfange grunde hinlanglich. Sonft konnte sie auch um gefehr fo lauten: 21 B & für Diejenigen/ welche verlangen Die Seperegeln eingu. feben, und nicht fur Die/ fo Befete vorzuschreiben wiffen. Mein Mame fann gans untenber mit fleinen Buchflaben bergefüget werben , gleichsam als wenn es aus Demuth ober von ungefehr roiber meinen Willen geschehen mere. Dafern aber auf bem erften Blatt meine Figur (Portrait) ju feben ftunde, fe murben bie Leute gleich errathen, wieviel es gefchlagen habe. Uebrigens weiß ich, bag bu ben affem bem, mas ich bir hierumen offenbergig amertrane, verfchwiegen mirft feon, gleichwie ich bingegen jebere jeit bin Drin eant ergebener Stuber.

P S. Der beplanfig um : 3mbifebeil mehr verfiebet als ein noch gan; rober Aufänger, bem tannfi bu tatben, er folle bis gar ju lappifche Aufangebeicheribung ber nichtswärdigen Menuets nicht aufchanen, fondern nur gleich bruben auf ber 23 Seite ju lefen aufangen Bott ber Tactorditung inabefondere. Da wird er hin und wieder gewiß was finden, fo ibm in feinen Kram tanget. Die folgenden Capitel werden ihn obnedies foon mehr nachfuchen und foreiben beben, wenn er will. Lebe wohl.

monično rojene ljudi itd. A vse zaman: človek se je nato še bolj razvnel; desetkrat je zavpil name; nomen & omen habes! Nomen & omen habes! Sram me je, da ti o vsem tem izčrpno pišem. Toliko manj mislim na neotesano slovo, ki mi je bilo povrh dano za popotnico. Najbolj pa me boli, da klavrni mazač [in] gospod šomošter v Monsbergu spita pod isto streho, kot mi je odkrito priznal njegov bratranec Janezek. Premisli, bratec! To ti je zahvala za trud, ki sem ga imel z diskantistom. Sicer pa, krepost je sama na sebi nagrada. Pri premisleku tega se je odtlej moja nora žolč nekoliko polegla. Tvoje prijetne vrstice so me popolnoma zdramile. Pišeš, kako da je diskantist mogel samo v približno desetih poglavijih ali predavanjih priti tako daleč; saj bi bil po 4. ali 5. koncertih pripravljen, kakor njegov gospod z enim samim slabim. Da je napisal že tudi tako čedne fuge in cerkvene skladbe, da se je spričo njegove mladosti vsekakor treba čuditi; in pa, ne da bi želel biti zloben, da ti njegove misli ugajajo veliko bolj od mojih. Dragi prijateli, vem. Rosnomladi je rojen za glasbo. Skratka, veš kaj, posvečam ti celotno delo; ker verjameš, da bi lahko koristilo več ljudem in ker želiš zavoljo tega govoriti še z drugim gospodom knjigotržcem, dasi ti je že prvi drzno zabrusil v obraz: prepogosto vas zavede tak pisunski zmazek, zato bi morali učeni (ki nosijo njegovo pezo) nemudoma nadomestiti škodo. Če se potemtakem želiš sam, povrh še resno zavzeti za to, da bi besedilo kmalu izšlo v tisku, mi je tolikanj ljubše; tako pokažem, da bi bil vesel. Tu imaš torej prvo poglavje. Druga želim še nekoliko zakrpati in ti jih postopno pošiljam. V kakem med njimi ne boš mogel brati brez bolečega srca, kako zelo so me gospod šomošter, gospod vodja kora in zdajšnji naslovni kapelnik v Vallethalu povsem odkrito poskušala očrniti pred diskantistom, da bi se vzdržal mojih predavanj. Med tem pa boš, kot odličen pesnik, morda želel izdelati verze in hvalnice, da bi moje delo izšlo do konca: kakor stoji na začetku mnogih glasbenih knjig; vendar ti ne bom svetoval, kajti ti trije fini gospodje bi kaj kmalu lahko rekli, da se oba kaj malo spoznava na stvar. Pri tem ne želim predgovora. Za napis po mojem zadošča: Osnove, Sicer bi se lahko naslov glasil nekako takole: ABC za tiste, ki želijo dobiti vpogled v pravila glasbenega stavka, ne pa za tiste, ki jih znajo predpisovati. Moje ime je lahko dodano povsem spodaj z malimi črkami, kakor bi se zgodilo iz ponižnosti in proti moji volji. Če bi bila vstran na prvem listu moja figura (portret), bi ljudje uganili, kako zvit sem. Sicer vem, da boš ti molčal o vsem, kar sem ti s tem odkritosrčno zaupal - to sem itak vedel.

Tvoj globoko vdani brat.

P.S. Mimogrede: kdor dvanajstkrat več razume kot surovi začetnik, mu lahko svetuješ, naj ne gleda abotne osnove ničvrednega menueta, temveč naj začne brati na strani 23: Red takta podrobneje. Kajti sem ter tja bo gotovo našel kaj uporabnega. Naslednja poglavja pa so že bolj uporabna in tako in tako naučijo pisati, če želi. Zbogom.

Erstes Tapitel/

Von der Tactordnung. *

Difcantilla. SSPEin Berr ber Berr Schulmeifter in Monsberg lagt ben Berrn freundlich gruffen und erfuden. er inochte mir ein wenig mas weifen in ber Composinon.

Es freuet mid, bag ber Derr Schulmeifter fo viel Bertrauen ju mir bat.

Dife. Er tann, fo viel ich weiß, ben Deren fehr mobi leiben. Prac. 3ch bin ibm bafur verbunden. Allein Die vielen Ceremonten tonnten uns vielleicht nur hindern. 3d fann bas Berenwort bon Beburt aus nicht mobi bertragen. ABenn es beliebet, fo mollen wir einer jum anbern Dit fagen.

Dife. Bon Dergen gern; fo welß ich baß es aufrichtig gugehet. Dier hat mir mein Derr etliche Bogen Papier mitgeben, bamit bu mir bie fammentlichen Regeln Darauf fchreiben tonneft.

Priec. Alle Compositioneregeln in etliche Bogen Popier emploblieffen , ift in Betrachtung Dee uner-Schopflichen Meers ber Mufit weniger moglich, als Die Donau bier burch ben engen @ pringbrunnen gu leiten.

Dift. Mein Bert fagt aber, ich foll tracten mit Dir bald fertig ju merben; er molle hernach feibil mich in bie Cur nehmen, und einen gangen Mann aus mir machen.

Prac. Das glaube ich. Ich fenne gar viele herren Schulmeifter, welche manchem bermeinten Capelle meifter, mir aber allegeit, ju rathen tonnten aufgeben. Gewird ja hoffentlich bein herr nicht juft ber foliechtigte Dabon fenn. Allein, Das fageld Die, in z. ober 3. Lagen werben wir mit unferer Coteiberen nicht ferrig; ju-mal ba ich ohnehin nicht Beit habe auf eine turg abgefaßte Deutlichteit gu feben. 3ch mill fodann balb gerab, balb frumm, und bon allen Diefen Regeln nur erwas weniges: bon Diefem Wenigen aber lieber weitlauftig fereiben, ale gar nichts. Rurg: in 14. Eagen follft bu bon mir ternen, was ich in mehr bann 14. Jahren von andern erlernet babe ; NB. fo fern bu nur alles roobl faffeft. Dun fage mir, baft bu gute Emfalle und Bebanten im Ropfe, um folde ju Papiere ju bringen.

Difc. 26 ja, wenn ich nur ben Baf barju machen tonnte.

Prac. Das follft bu in einem einzigen Cage bon mir lernen. Beboch will ich erftlich miffen , oh bu eine binlangliche Erfenntniß baft von ber ordentlichen Gintheilung Des Befanges. Denn wer Daufer bauen will, muß bie Materialien bagu baben.

Difc. 3d will alfo gefchoind etliche Frangofifche Ednge, ober fogenannte Menuets auffegen , um bir

meine Bertigfeit ju jeigen.

Prac. Es iff grar feine groffe Ehre, Menuets ju componiren, fondern eines theile mobil nar nemiffen. baft. Da aber ein Menuet, ber Ausführung nach, nichts anders ist als ein Concert, eine Arie, ober Simpfonie; welches bu in etlichen Lagen gang flar feben wirft; alfo wollen wir immer gang fiem und berachtlich bamit anfangen, um nur blog mas grofferes und lobreurbigeres barque ju erlangen.

Dife. Dach meinem Erachten ift auf ber Belt nichte leichter ju componiren als ein Menuet ; ja ich ge-

frauete mir flugs ein ganges Dugend nacheinander bergufchreiben. Siche nur jum Erempel einen in C.

De merro. Quamvis supe etiam apud probatifimos scriptotes, pes, metrum, & rhythmus idem prortus sim.

refert Volitie de Perm. & vir. ehyebmi. p. 11... Veram gutes cavet lapidem. Und biefe Anmerfungen mache ich jum Theil ebennut aus Aurgweil, maffen ich nicht gern mußig gebe, wenn ich mas ju tanbeln fann baben.

Prvo poglavje O razvrstitvi taktov

Diskantist. Moj gospod, gospod šomošter v Monsbergu, prijazno pozdravlja gospoda in prosi, če mi more kaj malega pokazati v kompoziciji.

Učitelj. Veseli me, da mi gospod šomošter tako zaupa.

Disk. Kolikor vem, ste mu zelo v čislih.

Učit. Zavoljo tega sem mu zelo hvaležen. Toda vse te ceremonije naju lahko le ovirajo. Že od rojstva ne prenašam prevelikih vljudnosti. Lahko si rečeva Ti, če Ti je ljubo.

Disk. Od srca rad; saj vem, da je od srca. Moj gospod mi je dal nekaj pol papirja, da bi mi nanje mogel zapisati vsa pravila.

Učit. Zajeti vsa kompozicijska pravila na nekaj pol papirja iz neizčrpnega morja muzike je še manj mogoče, kot spraviti Donavo skozi ozek vodomet.**

Disk. Toda moj gospod pravi, da moram čim prej končati s tabo; potlej bi me želel vzeti na dvor in narediti iz mene celovitega človeka.

Učit. To verjamem. Prav veliko gospodov šomoštrov poznam, med njimi so bojda nekateri kapelniki, ki bi se lahko še česa naučili – jaz se vedno. Tvoj gospod ni najslabši med njimi. Samo v 2 ali 3 dnevih, to povem, ne bova končala z najinim pisanjem; še zlasti, ker tako in tako nimam časa paziti in vse jasno na kratko strniti. Tako bo torej enkrat v kratkem, drugič obširneje — od vseh pravil le nekaj malega: o teh nekaj pa bi raje pisal obširno kot nič. Skratka: v 14. dneh se boš naučil od mene to, česar sem se jaz od drugih učil 14 let; seveda, v kolikor boš vse dobro razumel. Zdaj pa mi povej, imaš dobre domislice in misli v glavi, da bi ijh spravil na papir?

Disk. Ah, ja, ko bi jim le mogel pripisati bas.

Učit. To se boš pri meni naučil v enem dnevu. Vendar hočem najprej vedeti, ali dovolj dobro poznaš običajno razporeditev pesmi. Kajti kdor želi graditi hiše, mora imeti za to material.

Disk. Takoj torej zapišem nekaj francoskih plesov ali tako imenovanih menuetov, da ti pokažem svojo izurjenost.

Učit. Komponirati menuete sicer ni velika čast, temveč je delno celo stvar vestnosti. Kajti menuet po izvedbi ni nič drugega kot koncert, arija ali simfonija, kar boš popolnoma jasno spoznal v nekaj dneh. Torej vselej želiva začeti z malim in malo vrednim, da bi potem dosegla večje in hvalevrednejše.

Disk. Po mojem mnenju ni nič lažjega na svetu komponirati kot menuet; drugega za drugim bi jih upal zapisati kak ducat. Poglej, na primer, enega v C-duru: (Jaz bom le pazil, kaj bo iz tega.)

^{*} De metro. Quamuis saepe etiam apud probatissimos scriptores, pes, metrum, & rhythmus idem prortus sint. Ut refert Vissius de Poem. & vir. rhythmi. p. 11.

[&]quot;Verum gutta cavat lapidem. In te pripombe delno dajem samo iz kratkočasja, in ne lenarim rad, če se lahko kaj igračkam.

Die Ziffer habe ich beewegen unter die Edete gefehet, bamit bu leichter barauf geigen tonneft, wenn wiber allie Bermuthen, etroad geschlet follte fepn. 3ch will mich groar nicht rubbern. Prac. himmel! Du fennest ja noch nicht einmal die Roten bon einander. Bon biefem Menuer, wenn ich ibn fo nennen bart, nehme ich etliche fingende ober contable Edete aus; übrigens mag er gefallen wem er will; ich meines Orts gebe bir feine gute Pfeife Rnafter bafur.

Dile. Das batte ich mir nicht vorgeftellet. Aber bie Urface?

Prac. Numero I. fage ich, daß gerade Edete in allen Compositionen bem Gehore angenehm find, und fenberlich ju einem Men. * erforbert merben. Du aber baft in bem groepten Ebeile ungerabe, namlich i 3. Edete gemacht.

Numero 2. foll ein jeber Eheil inegemein nicht mehr bann s. Edete enthalten. Alfo baff bu nicht groat in bem eriten, fondernim gwenten Theile gefehlet; weil bu vielleicht auch noch nicht weifet, wie man einen Broever,

Dreyer und Dierer unterfcheiben tonne. Dabero haft bu

Nur. 3. ben Anfang, ober bas Thema mit fennbaren Broepern ober Dierern nicht mobi abarfore bert und beutlich genug gemacht.

Num. 4. febe ich theils unbervegliche, theils juviel fluffenveife laufende Edete, mo bingegen ju einem Men, bis jur Cabeng ftete volltommen ober unvolltommen erbebende Roten berlanget werben.

Num. 5. febe ich in bem proepten Theile feinen einzigen Bact, welcher mit benen von bem erften Theile eine Mebnlichten bat; barauf man Doch hauptfachlich feben muß, weil zu einem Men. eben fomobl ein ganger Busammenhang erfordert wird, als zu einem Concert, einer Arie, Gimpfonie, u.f. f. Mithin wollte ich , megen fo berfchiebener Arten Der Doten und Edete, aus bem beinigen leicht em bale bes Dutend maden.

Nurn. 6. hat mir einst ein trobiberfuchter Naturfundiger bertraut, baf ein Men. ohne vieles Nach. finnen mobi gerathen und pang unfehlbar rechtschaffen etheben muffe, wenn er in bem erften Eheile fleige, und

in Dem grenten mieder falle. Bep bem Deinigen febe ich aber juft bas Wiederfpiel.

Num. 7. verlangen ausbundige Menuet-Renner , man folle ben gten und rten Cact, abfonberlich im erften Cheile, mobil unterfcheiben, bas ift: wenn Der 4te Cact volltommen erbebende Doten bat, fo foll ber ste in unvolltommenen erbebenden befleben; ober umgefehrt.

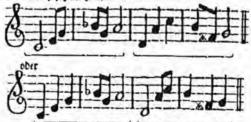
Dile. Das ift entfielich! Wenn ich nur gefdwind mußte, was ein 3weger, Dreger, eine erbebende

ober laufende Mote fen, ich wollte ben Mugenblicf ju andern anfangen.

Price. Em Breger " beflebet in s. Edeten, welche anbern barauf folgenben 2. Edeten ber Bewe gung nach, meglenthale abnlich find , jum Er.

Es darf aber auch ben folden groep bepfammen flebenden Sweyern Die Bewegung nicht fuft in allen Roten gleich fen; fondern man fann auch feten, L. Er.

Mun ein Drever " beflebet aus 3. bergleichen Edeten, 1. Er.

Taktom sem pripisal številke zato, da bi mi laže pokazal, če bi kljub vsem domnevam kaj manjkalo. Sicer se pa ne želim hvaliti.

Učit. Nebesa! Saj še not ne razlikuješ med seboj. Iz tega menueta, če ga smem tako imenovati, vzamem nekaj spevnih ali kantabilnih taktov; sicer se lahko dopade komur hoče; jaz ti zanj ne bi dal pol pipe tobaka.

Disk. Tega si ne bi mislil. Ampak vzroki?

Učit. NUMERO 1 ti povem, da so sodi takti pri vseh kompozicijah prijetni sluhu, in še posebej jih zahteva men*. Ti pa si v drugem delu napravil lihi, namreč 13. takt.

NUMERO 2 vsak del ne sme vsebovati več kot 8 taktov. Torej se nisi zmotil v prvem, temveč v drugem delu, kajti morda še ne veš, kako se lahko razlikujejo dvojec, trojec in četverec. Odtod

NUM. 3., da začetka ali teme nisi dobro ločil in jo podal dovolj jasno z razpoznavnimi dvojci ali četverci.

NUM. 4. Vidim delno negibne, delno preveč postopno tekoče takte, pri čemer se, nasprotno, do kadence menueta zahtevajo vselej popolno ali nepopolno živahne note.

NUM. 5. V drugem delu ne vidim enega samega takta, ki bi bil podoben kakemu taktu iz prvega dela; v glavnem pa je treba na to paziti, saj se tudi pri menuetu zahteva celovita soodvisnost, tako kot pri koncertu, ariji, simfoniji itd. Zaradi tako različnih vrst not in taktov bi torej iz tvojih želel narediti pol ducata.

NUM. 6. Nekoč mi je izkušeni poznavalec narave zaupal, da bi bilo treba menuet uspešno in povsem nezmotljivo pošteno narediti brez mnogo pomišljanja, če se v prvem delu [melodika] vzpenja, v drugem pa ponovno spušča. Pri tvojem vidim sama nasprotja.

NUM. 7. Dobri poznavalec menueta razlikuje med 4. in 5. taktom, posebej v prvem delu: če so v 4. taktu popolnoma dvigajoče se note, morajo biti v 5. taktu nepopolno dvigajoče se ali obratno.

Disk. To je strašno! Ko bi hitro zvedel, kaj je dvojec, trojec in kaj dvigajoča se ali tekoča nota, bi takoj začel popravljati.

Učit. Dvojec je sestavljen iz dveh taktov, ki jima ponavadi sledita dva, po gibanju podobna takta, npr.

Vendar gibanje not tudi pri takih dveh skupaj stoječih dvojcih ni nujno enako, temveč je mogoče napisati na primer tudi

Trojec "nastane iz treh takih taktov, na primer

^{*} Menuet.

[&]quot; Binarius.

[&]quot;Temarius.

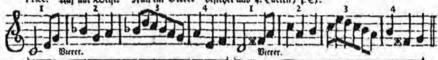

Difc. Das verflebe ich nun febr roobl; benn man tann es feben und boren. Allein melde find beffer tu

einem Men., bie Broeper ober Dreper?
Prac. Die Broeper. Denn bie Dreper find gar nichts nube bagu. 3ch will bir aber heut noch fagen, toann, und roo biefe gut angebracht tonnen werden.

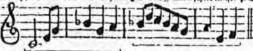
Difc. Alfo fan man ja aus einem Broeyer emen Dreyer, ober aus biefem jenen machen, wenn man s. Er. balb einen Zact abfdneibet, und balb einen bingu thut.

Prac. Auf alle Weife. Dun ein Dierer beflebet aus 4. Edeten, 1. Er.

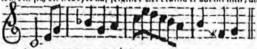

Ein folder Vierer tann in einem Men. allegeit Gis und Stimme boben.

Dife. Das glaube ich, weil er von z. Siveyern gar wenig unterfchieben ift. j. Er.

Prac. Wenn nicht noch ein Dierer nachfolgete , fo wollte ich beine Mennung jur Roth enblich noch gele ten laffen. Bebennoch murben fich bie Broeger auf folgende Art teurlider auenchmen, ale Die Deinigen, j. Cr.

Dife. Es ift mahr; trober fonunt es aber?

Daber, weil bier der andere Broeger um einen Con bober ju fichen tommt. Deine Broeger bin-Prac. gegen halten fich beibe in bem Cone F auf.

Dile. Das berflehe ich nun auch. Aber fage mir, welche beffer find, die Broeger oder Vierer.

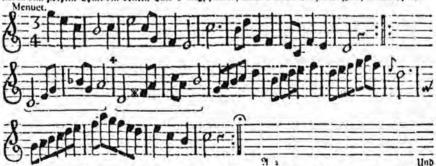
Prac. 3ch weiß zwifden bepben feinen Unterfcheid.

Dife. Aber ich wundere mich , Daß mir mein herr bon fo nuelich als nothmenbigen Dingen niemals mas

gefant bar. Bulleicht weiß er nicht einmal, masein Breger. Dreger und Vierer fen.

Pric. Gen fill! bas mare erftaunlich. Wie tonnte er fich benn fur einen Componifen ausgeben? Es If ja biefes , namlich bie Zacterdnung vollonimen innen ju haben, unter andern ein Daupttheil Der Composition aller musicalischen Compositionen; und meten meber on Jugmarten ganglich babon ausgefdloffen. Rie mir meirerbin feben merben."

Alfo laffen mire inbeffen geben. 3st will ich meinen Men. erftlich über Numero I. perbeffern und nur in bem gregten Ebeile ben britten Cact & megfoneiben, banut aus bem Dreper ein 3meper merbe s. Er.

** Em oder anderer altachadener Rudenfanger mag fich frenlich mobl bruber vermundern , abfonderlich Der Die neuarbartenen nicht verfteben will. Die Rebe ift bier nur bon meines gleichen, indem ich bas Wort nengebaden gar oft babe anboren muffen.

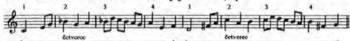

Disk. To zdaj zelo dobro razumem, kajti mogoče je slišati in videti. Toda kateri so boljši za menuet, dvojci ali trojci?

Učit. Dvojci. Trojci tu nič ne pomagajo. Še danes ti povem, kdaj in kje jih lahko primerno uporabljaš.

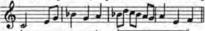
Disk. Torej je mogoče iz enega dvojca narediti trojec ali iz slednjega prvega, če npr. enkrat takt odvzameš, drugič pa ga dodaš.

Učit. Vsekakor. In četverec sestavljajo 4. takti, npr.

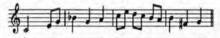

Tak četverec lahko vedno najde mesto in glas v menuetu.

Disk. To verjamem, kajti le malo se razlikuje od dveh dvojcev, npr.

Učit. Če ne bi sledil še en četverec, bi za silo končno sprejel tvoje mnenje. Vendar bi v primerjavi s tvojima dvojcema jasneje učinkovala, npr., taka

Disk. Res je. Ampak: zakaj?

Učit. Zato, ker drugi dvojec tu nastopi ton više. Nasprotno pa sta tvoja dvojca na tonu F.

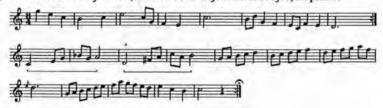
Disk. Zdaj tudi to razumem. A povej mi, prosim, kateri so boliši: dvojci ali četverci?

Učit. Med obema ne vidim razlike.

Disk. Čudim se, da mi moj gospod nikoli ni česa povedal o tako uporabnih in potrebnih rečeh. Morda pa ni vedel, kaj je dvojec, trojec, četverec itd.

Učit. Daj no mir! To bi bilo presenetljivo. Le kako bi se potem imenoval za komponista? Saj je vendar to, namreč v celoti usvojiti red taktov, med drugim glavni del kompozicije vseh glasbenih kompozicij; in iz tega niso popolnoma izključene niti vrste fug. To bova videla v nadaljevanju.**

Disk. Torej medtem nadaljujva. Zdaj bom v svojem menuetu popravil NUMERO 1 in le v drugem delu odrezal tretji takt +, tako da bo iz trojca nastal dvojec, na primer

Ouatemarius.

^{**} Kak staropečeni dlakocepec bi se seveda lahko nad tem zelo začudil, posebej tisti, ki novopečenega noče razumeti. Gre za meni enake, ki moramo besedo novopečeni sploh zelo pogosto poslušati.

Und alfo find bier in bem groepten Ebeile gerad 12. Edete.

Und das war Numero I. berbeffet.

Sage mir gefdroind ein wenig , was fluffenweift lauffende Roten from? Prac. Sie find folgende, L. Er.

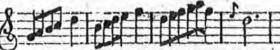

Weil Diefe nacheinander forigeben oder forilaufen, ohne über eine Linie oder ein Zwifthenraum * ju fpringen. Dungegen fprungroeis laufende find, j. Er.

weil fie theils auf, theils über Die Linien fpringen.

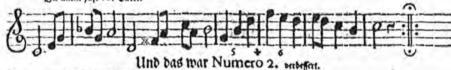
Dife. Boblan bann! bu hait in Numero 2. gemeibet, es follen in einem jeden Cheile nut 8. Edete ens balten fenn; mithin laffe ich die juviel ftuffenweise laufenden Moten, namlich ben 1.6.7. und sten Cact, j. Ex. im proepten Cheile:

par meg, und mache aus bem 9. und voten Cacte Wiertelnoten, welche nun in ben Bablen 5. 4 6. befleben,j. Er.

In allem juft 16. Edete.

Aber warum find bie fruffenweis Laufenben Roten nicht gut?

Irxc. D ja doch, sie sind gur, und maxim einem Alegro asai, oder Tempo presto, und prestissimo etc net Sympsonie, eines Concerso, oder Solo, und so weiter, unter allen die besten t. Toten, weil sie wegen ihrer flussende Leichtigkeit das geschwinde Laufen des Bogenstriches keineswegs berhindern; ja fie werden von Schagern sowoll als von Instrumentisten geliebet; die hinauf laufenden aber mehr, als die herab laufenden, i Er.

Dif. Und vielleicht aud leichter für Blagen, Dboen, Dorn und Prompeten?

Prac. Brepho; für bufe fonberbar.

· Internall.

Dife. Dies Builder ber Natur muß ich wir wohl merden; benn ich glaube, baß fich im Componien biel bundere Uberleaungen bruber machen laffen.

Prac. Bu einem Menuer aber werden stets vollkommen erhebende, namlich Wiertelnoten erfordert, i. E.

Tako je tudi v drugem delu ravno tako 12 taktov.

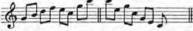
In s tem je popravljena NUMERO 1.

Povej mi hitro, kaj so postopno tekoče note?

Učit. To so naslednje, npr.

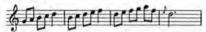

Druga drugi sledijo ali druga drugo nadaljujejo, ne da bi preskočile linijo ali kak medprostor*. Nasprotno so na primer naslednje skokovito tekoče

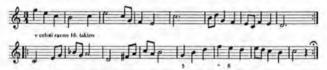

ker skačejo mestoma pod, mestoma pa nad linijami.

Disk. Dajva. V NUMERO 2 si povedal, da mora vsak del imeti le 8 taktov. Zatorej celo izpustim preveč postopno tekoče note, namreč 5., 6., 7. in 8. takt, npr. v drugem delu [tvojega menueta]

in nekatere četrtinke iz 9, in 10. takta, ki so zdaj oštevilčene 5 + 6, npr. Menuet.

In tako je izboljšan NUMERO 2.

Toda, zakaj postopno tekoče note niso dobre?

Učit. O, pač, dobre so, in sicer v kakem Allegro assai ali Tempo presto in prestissimo kake simfonije, koncerta ali sola itn. bi bile med vsemi notami najboljše, kajti s svojo tekočo lahkotnostjo nikakor ne otežujejo urni tok lokovanja; priljubljene so tako pri pevcih kot instrumentalistih, navzgor tekoče bolj v primerjavi z navzdol tekočimi, npr.

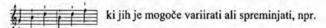

Disk. So morda lažje tudi za flavte, oboe, rogove in trobente?

Učit. Seveda, zanje še posebej.

Disk. Na to čudo narave moram dobro paziti; verjamem namreč, da se pri komponiranju prikrade več sto možnih premislekov o tem.

Učit. Za menuet so vedno potrebne popolnoma živahne note, namreč četrtinke, na primer

intervallum.

5

Allein folgende Beranderung , too bie gange Biertelnote juleht fiebet, tann ich in einem Men. taum leiden, j. Er

Difc. Alfo todre es auf folgende Art bielleicht auch nicht gut? 1. Er.

Prec. Ein einziger folder & Tact tann endlich mit durchichlupfen. Die legten 4. Edcte wollte ich in beb nem Men. auch gern fleben baben laffen, 4. Er.

Dife. Und warum juft biefe?

Præc. Darum, weil ber Men. gleichsam trachtet zu feiner Cabeng ober Aube zu gelangen, gleich wie ein Dungeriger von feiner Arbeit etwan zum Abendessen, oder - Du souft nicht lachen; denn diese und taufend andere Gleichnissen muß sich, sonderlich ein Anfanger, vorstellen, sofern er seine Composition nicht mit leeren, einfaltigen und papirenen Noten anfüllen will.

Dife. Rimm mir nicht abel; ich will nun lieber uber Num. 3. Den Men. Durchgebende mit beutlichen

Broeyern und Dierem befegen, J. Er.

Præc. Bebot bu anfangft ju Num. 4. muß ich Dir sagen, daß eine unbervegliche Note in der Mitte titte fo turgen oder tanjundbigen Men. niemals . fondern nur am Ende des erften und jwerten Ebeits gebraucht wird. Man tann aber eine folde unbervegliche oder tobte Note lebendig machen auf folgende Urt. j. Er.

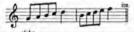

Mun gwen folde Edete find in einem Men. nichts nuge; baber fest man allegent einen volltommen erhebenben binten ober borne baju, j. Er.

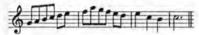
V Men. ne prenesem le takih sprememb, kjer na koncu [takta] stojijo cele četrtinke, npr.

Disk. Torej ne bi bilo dobro niti na naslednji način? Npr.

Učit. En samcat takt + gre lahko končno skozi. Zadnje 4 takte tvojega menueta pa bi želel pustiti postopno tekoče. Npr.

Disk. In zakaj njih?

Učit. Zato, ker menuet stremi h kadenci ali umiritvi, ravno tako kot lačni k večerji po končanem delu ali —— ne smeš se smejati, kajti to in še tisoč drugih primerjav si mora predstavljati zlasti začetnik, če ne želi, da se kompozicija napolni s praznimi, abotnimi in papirnimi notami.

Disk. Ne razumi tega slabo; glede NUM. 3. v menuetu raje takoj naredim jasne dvojce in četverce, npr.

In to je bila NUM. 3

Učit. Preden preideš k NUM. 4. ti moram povedati, da se ena negibna nota nikoli ne uporablja sredi tako kratkega ali plesnega menueta, temveč le na koncu prvega ali drugega dela. Tako negibno ali mrtvo noto je mogoče poživiti na naslednji način, npr.

Nepopolno živahne so, npr.

Dva taka takta v menuetu nič ne koristita; zato se jima vselej pred- ali dostavi popolno živahne [takte].

Dife. But; jeso will ich ben Men. abermal anbern, und bie ste & Dote im erften Ebeile auch ein mes

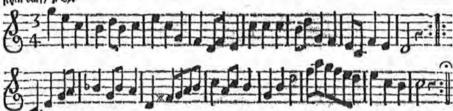
nig lebendig machen, L. Cr.

б

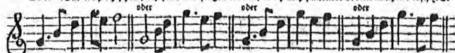
Und bas mare Num. 4.

Ich roeiß nun, baß ich burchgebends (bie Endnoten bepber Theile ausgenommen) volltommen erhebende fein barf, i. Er.

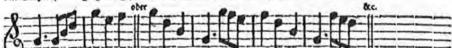

Diefer ift lebbafter; ber vorige bingegen cantabler, welches cantabile bie unvolltommen erbes Præc. benben verurfachen.

Das weiß ich foon; ich habe nur fragen wollen, ob ich auch punctirte Roten machen berfe, LE. Difc.

Prac. Nein; in einem Men. icheinen mir biefe gar nicht gut ju fenn; wenn nicht etwan fur einen bindere ben Larymeifter. Golgende gefielen mir um groep Drittel beffer, 3. Er.

Dife. But. 3ch will mich barnach richten. Und über Num. r. glaube ich, baß in bem Men. welchen ich biebor verbeffert habe, genug Aehnlichteit fep. 3ch will ben Men. noch einmal berfegen und die Aehnlichteit mit bem Beiden + andeuten, L. Er.

Und bas war Num. 5.

Merte mobl auf! 3m erften Theile geben bie Roten + berab, in bem groevten binauf, und fo glaube ich, baß

genug Arbnichteit ober Bufammenbang gehoret werbe.

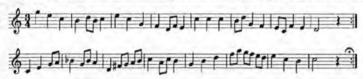
Pric. Wer hat bir bas Ding gefagt? Sorde, bas Dertebren ber Roten & halten biele fogar für eine Bierlichkeit. Man bedienet fich in andern Compositionen gar oft Diefes Mittels; fa man ift bisvoeilen baju ge-zwungen. Bedoch batte ich es ben beinem Men. bier bielleicht nicht fogleich wahrgenommen, wenn ich bas Ertidrungeseichen & nicht baben gefeben hatte.

Disk. Dobro. Zdaj bi menuet ponovno spremenil in 5. noto + v prvem delu nekoliko poživil, npr.

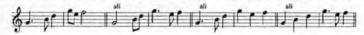

In to je bila NUM. 4.

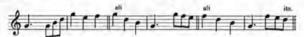
Zdaj vem, da smem (izvzeti sta sklepni noti obeh delov) pisati docela živahno; npr.

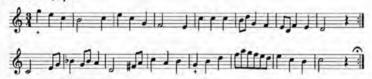
Učit. Ta je živahnejši, predhodni pa spevnejši; *cantabile* povzroča nepopolno poživitev. *Disk.* To že vem. Vprašati sem hotel le, ali bi smel pisati tudi punktirane note? Npr.

Učit. Ne. V menuetu se mi te sploh ne zdijo na mestu; mogoče le za šepavega plesnega mojstra. Naslednje bi mi bile za dve tretjini bolj všeč:

Disk. Dobro. Ravnal se bom po tem. In glede NUM. 5. verjamem, da je v menuetu, ki sem ga doslej izboljšal, dovolj podobnosti. Še enkrat bom predstavil menuet in označil podobnost z znakom +, npr.

In to je bila NUM. 5.

Dobro pazi! V prvem delu se note + spuščajo, v drugem dvigajo. In prepričan sem, da je slišati dovolj podobnosti ali soodvisnosti.

Učit. Kdo ti je to povedal? Prisluhni, obrat not + mnogi štejejo celo za ljubkost. V drugih kompozicijah je to sredstvo celo zelo pogosto, včasih neizogibno. Vendar jih v tvojem menuetu morda ne bi zaznal, če ne bi pri tem videl razlagalnega znakca +.

Disk. Torej bi moral narediti, npr.

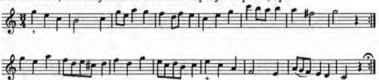

Če bi imel čas, bi želel izgotoviti še več podobnosti, vendar bi te raje vprašal o NUM.6. Kaj je vzpenjanje in kaj padanje?

Učit. Mar to ni enostavno razumeti?

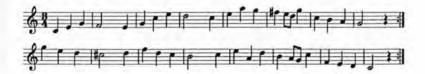

Disk. Dobro, tudi moj men. se bo enako vzpenjal in padal, npr.

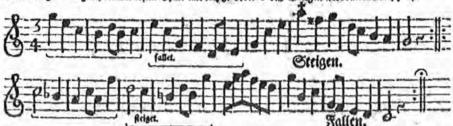

In to je bila NUM.6.

Učit. Počakaj malo! Previsoko si se povzpel, hočem reči, men. je na tak način premlad in pesem s tem izgubi resnost in možatost.
Disk. Saj vendar lahko začnem niže, npr.

Prac. Das ift febr gut. Beboch braucht man eben nicht mit allen Twegeren zu fteigen ober zu fallen; fa es binden fich die Cabengen fast gar nicht an diese Regel; indem oft die Cabeng bestwepten Ebeils für sich gang allein bas Fallen: gleich wie im erften Cheile eine einzige Wote is das Striggen gusbrucken fann, j. Ex.

Dife. Bergeibe mir ; er gefüllt mir bod icon nicht fowohl , ale ein orbentlich ftelgenbe und fallender. 3ch hoffe beffere zu machen.

Przc. Uber Num. 7. will ich bir gleich felbst ble unwollkommen und vollkommen erbebenden im 4. und sten Cacte mit größern Ziffera andeuten, s. Er.

Difc. QBas fagt aber ber groepte Ebeil bagu?"

Prac. Er tonnte biefes eben auch beobachten, wenn er wollte; allein er ift oft fo ausschweisenb, bag er ger teiner Regel folgen will. Bubem fo tann ber erfte Theil einen jubocenben Liebbaber auf einmal fo febr einnehmen, bag er fich nicht viel um ben jweyten Theil befummert, weil biefer obnehin nur als ein Beschluß bes erften Theils amuschen ift.

Dife. 3ch will boch einen auffeten , und Die namlichen Bervegungen im groepten Theile ebenfalls anbringen, p. Er.

Mife barf ich mich nun rubmen, daß ich einen ordentlichen Menuet ju fesen weiß?

Prac. Du mußt did niemale ruhnen ". Die Regeln allein maden es auch nicht aus. Dann wenn ein anderer einen Men. componirte, deffen Emrichtung auch schon nicht so ordentlich, ber Besang " aber besto bafter hafter

^{*}Propria laus alfacir male : fprechen wir Lateiner. Ein bifigen Eigenliebe und Chrbegierbe wird zwar bem Difcantiften fo wenig fcbuben als allen egelichen Menfchen auf ber Belt.

Učit. Zelo dobro. Vendar se ni treba vzpenjati ali padati prav z vsemi dvojci; ta pravila sploh ne veljajo za kadence; medtem ko kadenca drugega dela pogosto izraža padanje, lahko v prvem delu prinese vzpon ena sama nota +, npr.

Disk. Oprosti, vendar mi je urejeno dviganje in spuščanje bolj všeč. Upam, da bom naredil boliše.

Učit. V zvezi z NUM. 7. ti bom takoj z velikimi številkami označil nepopolno in popolno živahne [note] v 4. in 5. taktu, npr.

Disk. Kaj pa k temu poreče drugi del?

Učit. Tudi on lahko to upošteva, če želi; vendar je on pogosto tako nezmeren, da celo noče slediti nobenim pravilom. Povrh vsega pa lahko prvi del naenkrat tako prevzame poslušajočega ljubitelja, da ga ne skrbi več za drugi del, ker je slednjega tako in tako šteti za sklep prvega.

Disk. Postavil pa bi še enega in isto gibanje vnesel tudi v drugi del, npr.

In to je bila končno NUM. 7.

Se torej smem zdaj pohvaliti, da znam napisati spodoben menuet?

Učit. Nikoli se ne smeš hvaliti. Samo pravila ne zadoščajo. Kajti če menuet komponira kdo drug, ki še ni tako spodobno pripravljen, pesem pa je kljub temu živahnejša,

"Il cantabile.

^{*} Propria laus olfacit malè: govorimo latinsko. Malce sebičnosti in častiželjnosti bo diskantistom tako malo škodila, kakor vsem poštenjakom na svetu.

bafter mare; fo murbe bielleicht ein folder Men. ber ben Liebbabern vielmal mehr Bepfall finden , ale ein Demu ger mit allen jufammen gefuchten Regeln und Abmeffungen.

Dife. Das reif ich mobl, bag man allegeit und bauptfachlich auf einen guten Gefang muß feben. Maein

bat es benn unter anbern mit bem Steigen und Sallen feine Richtigfeit?

Prac. Ja bod. Denn bergleichen fleigende Menuets (fagte Num. 6to gebachter t Taturforfcber) find unter allen Die tauglidften , Das Gemuth Des Bubberts, und jumeilen Die Beine felbit in Bemeaung ju bringen. Beldes ich tunftig mit ein ober andern lebhaften Allegro einer Spinpfonie eben auch versuchen will. Durch folde Uberlegung, ob ich namlich in ber Dobe, Mitte ober Giefe anfangen foll, wird nur wemigliens gefdminber ein Thema ober Anfang bepfallen.

Dife. Diefen Bortheil will ich mir auch merten. Aber barf man benn in einem Men. gar nicht mehr

als 16, Edete machen?

Prac. Wer will bird berbieten? Es tann ja ein fonderlicher Bedanten ginveilen wieberholet werden,ober es tann folchen Bedanten die Biederholung felbft nachbruct: lich und angenehm machen, gleich wie in allen andern Segarten gu feben. 2Belde Bieberholung bon bielen bald ein fconer , ein fpiefindiger Einfall * , ein bergiger Bebante, bald eine gute Claufel **, ober mobl gar ein niedliches Claufel pflegt genennt ju merben.

Ich versiche es; bas will gleichsam so biel fagen, als wenn ich ju Sause ein wohlgeschniades fel bekomme. Ich will es also versuchen, j. Er.

Prac. 3ch fann beine Lederbiffen incht verdauen; juviel ift ungefund. Meine Meinung ift. baf, wenn in bem erften Cheile nichte wiederholer wird, Die Bieberholung im gweiten Theile biffo nachbruchticher fonne Man muß auch nit guten Sachen niemale berichrenberich fenn , fonber jederzeit fuden Die Bubb. rer beem Glefdmad ju erhalten.

potem bi tak menuet našel pri ljubiteljih veliko več odobravanja v primerjavi s tvojim, ki se ravna po zbranih pravilih in merilih.

Disk. Dobro vem, da je vedno in najbolj pomembno paziti na dobro pesem. Pa ima to med drugim kaj opraviti z vzpenjanjem in padanjem?

Učil. Da, pač. Kajti tako vzpenjajoči se menueti (je povedal v NUM. 6 omenjeni naravoslovec) so med vsemi najbolj sposobni vzgibati čustva in kdaj pa kdaj tudi podplate poslušalcev. To bom v prihodnje tudi poskusil z enim ali drugim živahnim *allegrom* kake simfonije. Po takem premisleku, namreč ali naj se začne visoko, v sredini ali pa nizko, bom *temo* ali začetek vsaj hitreje sprejel.

Disk. Te prednosti se bom tudi zavedal. Se potemtakem pri menuetu ne sme prekoračiti 16 taktov?

Učit. Kdo ti bo prepovedal? Saj se nekatere misli občasno vendar lahko ponovijo oziroma lahko take misli samo ponovitev naredi izrazitejše in prijetne, enako kot je videti v vseh drugih stavkih. Marsikako ponovitev so mnogi označili enkrat za lepo, iznajdljivo domislico*, srčno misel, drugič kot dobro ali celo ljubko klavzulo**.

Disk. Razumem; to veliko pove, kakor če bi doma dobil okusno ekstra jed. Poskusil bom torej, npr.

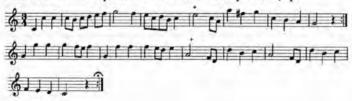

Učit. Tvojega zadnjega zalogaja ne morem prebaviti; preveč ni zdravo. Po mojem mnenju bi bila ponovitev v drugem delu lahko toliko bolj poudarjena, če se v prvem delu nič ne ponovi. Z dobrimi rečmi ni dobro razsipati, temveč je treba poslušalca vselej ohraniti pri dobremu okusu.

Disk. To je toliko laže. Tako smem klavzulo ponoviti le v drugem delu, npr.

S trudom sem tu želel malce spremeniti klavzulo. Sicer pazim, da bi bila — če bi napisal tisoč menuetov — sladka ponovitev klavzule + vedno primerna, npr.

Acumen.

[&]quot;Ki ni sklep ali kadenca.

Prac. 36 made mit gar nichts baraus; weim bu nur mit benen gurecht tommeft, welche in einem Men. nicht mehr als is. Edete leiben tonnen.

Dife. Allem mein herr fagte neulich, es mußten bie Men. ju Rammermufiten gang andere eingerichtet

merben.

Prac. Dem Derr batte lieber fagen follen : Sie fonnten bisweilen eine fleine Abanberung leiben. 3ch bingegen bente, ein Men. muffe ein ordentlicher Men. verbleiben; wenn er andere fowol in als auffer der Kammer ben Juhorern als ein Men. gefallen foll. Denn ein andere ift Tempo di Minuetto.

Difc. 3d weiß robt, bag bie Dreyer ju Diefer Schreibart nichts nube find. Allein ich will boch ge-

forund einen Men. fegen, und nur in bem groepten Cheile z. Dreyer berfuchen, 1 Er.

Præe. Wer hat bir benn bon Dreyern foon mas gemelbet?

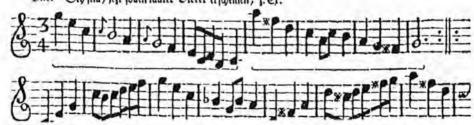
Difc. 3ch habe mire nur bennahe so eingebildet, und noch überdies abschnappende Noten dazu gesett, s. E. welche zu Men. freylich nichts taugen; allein ein solcher Men. wurde, nach 20. rechtschaffenen, endlich noch wohl zu einer Abwechstung dienen konnen, namlich bes einer Kammermussell. Laß mich nur noch ein klein wenig gehen, jest will ich underwegliche nit den übrigen Noten vermischen, s. Er.

3d meiß, daß er gu menia fleiget; aufferdem mußte er in die Rammer wohl recht gut finn, benn er ift cantable. Nun will ich im gwenten Theile nach z. Iwegern einen Dierer feben, und gwar noch vor der Cabeng, g. Er.

Prac. Der Dierer foidt fich juft fo hieher mie Sauft auf ein Aug. Ditc. Sen fill, jest follen lauter Vierer erfchenen, j. Er.

Učit. S tem si ne bi belil glave; če znaš s tistimi, ki v men. ne marajo več kot 16 taktov.

Disk. Ampak moj gospod je zadnjič rekel, da je treba men. za komorno glasbo opremiti povsem drugače.

Učit. Tvoj gospod bi moral raje reči: včasih je mogoče spremeniti kako malenkost. Nasprotno. Menim, da bi moral men. ostati navaden, če naj kot men. ugaja poslušalcu tako znotraj kakor zunaj glasbenih soban. Nekaj drugega je namreč *Tempo di minuetto*.

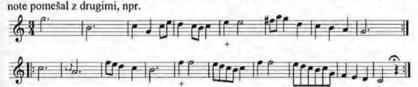
Disk. To že vem, da trojec pri tej vrsti pisanja sploh ni uporaben. Vendarle pa bom hitro napisal men., in preizkusil dva trojec samo v drugem delu, npr.

Učit. Kdo pa ti je že kaj povedal o trojcih?

Disk. Tako sem si sam samo približno zamislil in povrh dodal še note, ki lovijo sapo, npr.

Seveda za men. niso dobre, vendar tak men. bi ne nazadnje, po 20 pošteno narejenih, predstavljal spremembo, namreč pri komorni glasbi. Dovoli mi iti še malo naprej. Zdaj bom negibne

Vem, da se premalo vzpenja, razen tega pa bi moral v glasbeni sobani zveneti prav dobro, saj je speven. Zdaj bom v drugem delu dvema dvojcema dodal še en četverec, in to pred kadenco, npr.

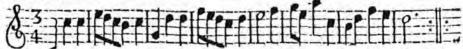
Učit. Četverec se tu poda kakor pest na oko.

Disk. Počakaj, zdaj se morajo pokazati sami četverci, npr.

Prac. Bore auf, hore auf! Dergleichen überflußige Wiederholungen dienen nur jum Verderben bes Papiers. Ich will in dem Capitel von der Conordnung dir zeigen, wie man Tempo di Minuerto von 32. Eacten feben muffe. Satteft du hier nur glatterdings gemacht, wie ich dir am Anfange gerathen habe, namlich mit 16. Edeten, j. Er.

Učit. To je komajda za las boljše od predhodnega.

Disk. Zdaj boš videl nekaj čudnega. Prvemu delu bom dodal peterca in k temu trojca, v drugem delu pa glej obrnjeno igro, tako da vendarle nastane 16 taktov, kolikor jih zahtevajo vsi poznavalci menuetov. Obenem bom začel s predtaktom, npr.

In morda [obstaja] še tisoč takšnih različnih vrst.

Učit, Fuj! To je ena inozemska in po slušni izkušnji resnično zmeštrana kompozicija. Lahko bi dodal violino secundo v oktavi spodaj, da bi iz tega dobil tartarski menuet, npr.

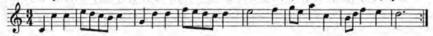
Disk. Tako kratkočasne spremembe lahko vendar včasih najde ta ali oni ljubitelj. Saj ni treba biti vedno resnoben in zlovoljen. Sicer se spominjam, da sem slišal men. in trio, kjer ni bilo slišati niti dvojcev, niti trojcev, niti četvercev itn., in to izpod peresa znamenitega mojstra.

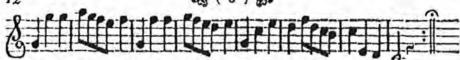
Učit. Vendar nikar ne misli, da je mogoče imenovati za mojstra tistega, ki nasprotuje redu in jasnosti.

Disk. Napravil bom torej resnoben men., in to v vsakem delu 16, torej v celoti 32. taktov, npr.

Učit. Nehaj, nehaj! Tovrstne odvečne ponovitve služijo samo uničevanju papirja. V poglavju o redu tonov ti bom pokazal, kako je treba narediti *Tempo di minuetto z 32. takti.* Tu bi moral seveda napraviti samo tako, kakor sem ti na začetku svetoval, namreč s 16. takti, npr.

Aber nimm mir nicht übel ; ich barf mich ja funftig nicht juff nach beinem Ropfe richten. Du mußt bich auch nicht juft nach bem Beinigen richten.

Das weiß ich mobl ; benn es giebt andere viel Ropf viel Cintt , fo bag man vielleicht für einen jeben andere componiren foll. Sage mir nur indeffen beplaufig, was man bisweilen, auffer ber gemeis nen bier beschenen Urt, fur Edete und Noten ju Men. ben Ranmermufiten brauchen fonnte.

Præc. Alle bie man in allen Compositionen siehet. Man pflegt mit unbeweglichen, mit berboppelten, mit frumm und gerade laufenden, mit geschiffen und geftoffenen Roten, mit Paufen hinten und vorne ober mit Bindungen bas Papier auszuschmutten, j. Er.

Wenn ich bir uber alle Battungen und Beranberungen follte ausführliche Erempel auffdreiben , fo marbift bu viellendt einen befpannten Rarren haben mulfen um folde nach Daufe ju fchleppen , ja bie Erempel, fo wir bieber gemacht haben, und alle Die mir ine funftige machen merben, tonnen auf verfchiebene Art umgelebet, mil fagen, berer oft eine viel hundert, wo nicht bisweilen taufendingl mehr verandert werben als Baume und

Arduter auf ber QBelt finb.

Dife. Barum fdreibit bu aber nicht bep einem jeben Erempel Diefe Ertidrung barju? Da batte ich viel ju fcbreiben. Wenn es aber beliebt, fo will ich Dir hinfaro folde wenige ober vielfditige Beranderungen allejeit mit bem Beiden G ju berfteben geben. Rachbem wir nur erft mit bem groep.

^{*} Das Bort Stumme wird (ob gipar ebenfalls uneigentlich) nur in Anschung des Papiere gebraucht. Denn man ift getwohe net gu fagen Die Concert Stimme, die Etimme vom Contra Dag u. f. w. Conft uft Die Stimme (lat vox) ben Cauracen nicht eigen, ale Den Influmenten

Disk. Vendar mi ne zameri; v bodoče se vendar ne smem ravnati samo po tvoji glavi.

Učit. Toda tudi samo po svoji se ne smeš ravnati.

Disk. To dobro vem. Več glav - več čutov. Tako bi moral za vsakogar komponirati drugače. Medtem pa mimogrede reci, kaj je še občasno dovoljeno uporabljati za takte in note menueta pri komorni glasbi, razen v splošnem tu opisanega načina?

Učit. Vse, kar je videti pri drugih kompozicijah. Ponavadi se papir krasi z negibnimi, podvojenimi, zavito ali naravnost tekočimi, zglajenimi ali odrezavimi notami, s povezanimi notami ali pavzami pred ali za njimi, npr.

Če bi ti za vse zvrsti in spremembe izpisal izčrpne primere, bi morda napisano moral peljati domov na dodobra naloženem vozu. Primere, ki sva jih naredila doslej, in tiste, ki jih bova naredila v nadaljevanju, je mogoče spremeniti na različne načine, ker pravijo, da jih je sto-, če ne včasih tisočkrat več kakor dreves in zeli na svetu.

Disk. Zakaj pa vsakemu primeru ne Pr pripišeš razlage?

Učit. Ker bi moral preveč pisati. Če pa želiš, ti bom take manjše in večje spremembe poslej vedno označil z znakom O. Po tem, ko bova predelala drugo poglavje, poglavje

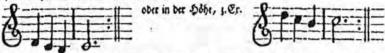
^a Izraz glas se (dasi napačno) uporablja samo na papirju. Kajti navada je reči: koncertni glasovi. Glas kontrabasa itn. Sicer je glas (lat. Vox) prej lasten pevcem, kot instrumentom.

Wolltom.

ten Capitel , namlid mit ber Conordmung , werben fertig fenn , werbe ich bid ohnebin belebren , wie bu in

eurem einzigen Lage mehr bann bunbert Themata * wirft erfinden tonnen.

Difc. Das will ich indeffen mit grofter Freude glauben. Sage mir nur jeht noch ein wenig was and bers. Du haft oben gemelbet , bag fich die Cabengen nicht richten nach bem Steigen und Sallen , mithin wate ets ja einerley , entweder in der Liefe , 4. Er.

Steboch wollte ich biefe bier angemertten Berge Cabengen im erften Ebeile lieber Done Breifel. Præc. boren, als in bem imepten.

Difc. ABarum nenneft bu fie Berg . Cabengen?

Prac. Darum, weil ihre lette Dote bor ber End , Dote mit bem Baf eine Berg ausmacht, fieb . C.

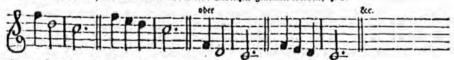
Dber (indem ich Die Berg und Die Decima bier nur indeffen (**) fur einerlen balte) in Der Liefe, 1. C.

Diele nennen fie auch unbollfommene Cabengen , und fagen , fie modren nicht im Ctanbe , am Ende einer Mufit bas Behor vollig in Rube ju fegen. Daber fiebet man oft Die volltominene, ober Quint . Caben, jus lest noch baran gebangt, I.E.

Difc. Wenn alfo Quint , ober bollfommene Cabenjen genennet merben , 1. C.

Warum follen benn folgenbe unbollfommen fepn?

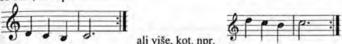

Prec. Du haft es ja foon gebort , weil fie ein ganges mufitalifdes Ctud nicht vollfommen gufchleffen. Cie muffen auch gar oft nur als Mittelftummen bienen, j. C.

^{*} Them : Enewarf / wornach bas gange mufifaliche Crind verfertraet miet.

o redu tonov, te bom tako in tako poučil, kako lahko v enem dnevu iznajdeš več kot sto tem.*

Disk. To prav z velikim veseljem verjamem. Povej mi še kaj drugega. Prej si omenil, da se kadence ne ravnajo po vzpenjanju ali padanju [tonov], zatorej bi bilo enako, če so niže, kot npr.

Učit, Gotovo. Vendar bi želel tu postavljeni terčni kadenci raje slišati v prvem, kot drugem delu.

Disk. Zakaj ju imenuješ terčni kadenci?

Ali (če terco in decimo** štejem za enaka intervala) niže

Veliko ljudi jih imenuje tudi nepopolne kadence, in pravijo, da niso v stanju popolnoma pomiriti sluha ob koncu skladbe. Odtod se na koncu pogosto vidi popolna ali kvintna kadenca, kot npr.

Disc. Kvintna ali popolna kadenca se torej imenuje, npr.

Zakaj naj bi bila naslednja nepopolna?

Učit. Saj si vendar dobro slišal: ker se celotna skladba ne sklene popolnoma. Sploh bi morala služiti pogosto samo srednjim glasovom, npr.

^{*}Tema. Zamisel, po kateri se izdela celotna glasbena skladba.

[&]quot;V poglavju o basu bom imel več priložnosti govoriti o tem.

Dife. Jest febe ich auch jugleich mit offenen Augen, warum man eine bie Quint Cabeng, Die andere aber bie Lerg. Cadeng nennet. Man darf nämlich nur ein wenig von dem G des Baffes an binauf nachiablen, fo fiebt man, daß das Baur, oder sognannte H, in Violino secundo die dritte Note " ift, gleich wie das D in

Violino primo Die funfte, oder Die Quint.

Prac. Davon wollen wir ein andermal ausführlicher handlen. Inzwischen werden die unvollsommer nen sehr oft als selbstilandige Cadengen, Das ift, ohne Quint Cadeng geseget. Was noch mehr ift, so werden sie von vielen Zuhörern, wenn fie nach einer ober mehr Quint Cadengen zu fleben tommen, in der Beschwindige teit für vollsommener gehalten als diese. Sieh davon nur ein tleimes Exempel:

Dife. Aufe wenigste bienen fie bietweilen jur Beranderung, fie mogen gleich in einem Cone fepn wo fie wollen, nicht mabr?

Prac. Juft recht. Dier muß ich dir etwas fagen; merte, Cadens heißt auf teutsch Sall **, twil biefe

gleichfam jur End ober Rube : Dote berab falle, J. E.

c c

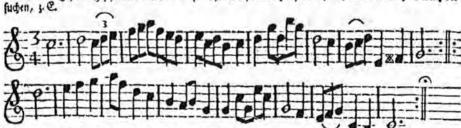
A ift hier die Cadeng, Note, und G die End, Note ***. Deffen ungeachtet ift man gewohnt zu fagen: die Cadeng ist in G, u. f. w. Wir bepde wollen auch ber dieser Gewohnheit verbleiben.

Difc. Allein e und c geberen ja, tweil fie fallen, eben auch jur Cabens.

Prac. Gie gehoren hier freplich bargu; aber nicht juft als fallende. Denn bie Cabeng tonnte roobl auch auf folgende Art formiret feon , g. C.

rooden, und jugleich von ben Cabengen bes Jundaments ober Baffes mit der Beit ein mehrers.
Dife. 36 will geschwinde einen Men. fowohl im erften als gweyten Cheile, mit der Berg. Cabeng ver-

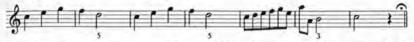
Prac. Bir wollen nun Die Men. fahren taffen , und Die Cacrordnung ine besondere befto ernfthaffter

Dite. Dur noch ein fleine Gebule ! Mein Berr bat einft einen Rrebfen. Mennet gemacht; ich verfiebe nicht mas bas fenn foll.

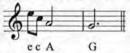
Disk. Zdaj tudi z odprtimi očmi vidim, zakaj se ene imenujejo kvintne, druge pa terčne kadence. Treba je namreč samo malo prešteti od [tona] G v basu navzgor in vidimo, da je v drugi violini durski B ali t.i. H tretja nota*, kot je D v primi violoni peta, ali kvinta.

Učit. To bova drugič izčrpno obravnavala. Nasprotno pa bova nepopolne kadence, torej kadence brez kvintne kadence, zelo pogosto postavljala kot samostojne kadence. Še več, veliko poslušalcev jo na hitro, če nastopi za eno ali več kvintnih kadenc, zamenja za popolno. Poglej si to na tem drobnem zgledu:

Disk. Uporabne so vsaj za spremembe in se lahko nahajajo na tonu, kjer želijo, kajne?

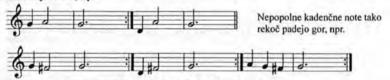
Učit. Prav res. Tu ti moram nekaj povedati, pazi, kadenca je po nemško padec**, saj ta tako rekoč pada k sklepni ali umiritveni noti, npr.

A je na tem mestu kadenčna nota, G je sklepna nota***. Kljub temu se ponavadi reče: kadenca je na G, itn. In tudi midva želiva ostati pri tej navadi.

Disk. Ampak tudi e in c sodita h kadenci, saj padata.

Učit. Seveda sodita, vendar ne ravno kot padajoča [tona]. Saj se kadence formirajo tudi na naslednji način, npr.

o čemer bo sčasoma več govora pri kadencah fundamenta ali basa.

Disk. Hitro opremim men. s terčnima kadencama tako v prvem kot drugem delu, npr.

Učit. Men. bi želel peljati naprej in se toliko bolj resno lotiti reda takta.

Disk. Le malo potrpljenja še! Moj gospod mi je nekoč napisal rakov menuet; ne razumem, kaj naj bi to bilo.

^{*} Tertia nota, terca.

[&]quot;Padati iz ital. cadére, odtod kadenca.

[&]quot; Nota finalis.

Dein Beer nuß baumal noch fehr jung gewesen seyn ; benn man hat in ber Composition weit idelibere Sachen ju suchen. Um aber beiner Reugierinteit ein Benagen ju leiften, so sage ich , andere und nutlidere Saden ju fuden. Um aber beiner Reugierinfeit ein Benugen ju leiften, fo fage ich , bag ein folder Men. nichts andere fep, ale eine Nachaffung ber lateinifden Poeten, welche (ebenfalls nicht gar ju baufige) Werfe * ju mochen pflegen, Die man bon Buchtaben ju Buchflaben jurucke lefen tann. Es wur-be einem Componiften (ich war juft jugegen) ein folder Wers * * jugefchiete, um ihn feines Werfprechens ju erinnern. Der Men. tann ungefebr fo lauten, L. &.

2Bo bleibt aber ber storpte Theil? Difc. Saft is benn nicht berftanben? Dan muß noch ber Wieberholung in allen groep Stimmen binten anfangen, und von Note ju Note juride fpielen, sodann werden die tegten die erften, und bie erften bie letten fepn. Wenn du nur Achtung giebit, daß dir die Cadeni ju einem Ansange, der Ansang bingegen ju einer Cadeni diene, so kannit du eher geben solche Men. als ein Poet einen einigen von gedachten Versen, buschreiben. Zugleich aber vermöge des Zeichen ... Disc. Ich verstehe das Zeichen schon; allem es wird wohl dennoch erst damit vor sich gehen, nachdem ich

bas Capitel bom Baf werde gefehen und berflanden baben.

Prac. Wenn man aber gebachte Verfe gar genau nachahmen wollte, fo mußte es fo fenn, 1. &.

Dief mare aber nichts als eine ewige Wieberholung.

Difc. 3d bitte, foreibe nut noch ein bifigen mas auf, benn ich mochte gern alles miffen, mas gur Come pofition gehört.

36 aud. Wenn bu noch feine Nachahmung mit bem Baffe fenneft, fo fich Diefes Trio **

Urfache biefes Ramene Trie will ich nicht aufmarmen.

Učit. Tvoj gospod je moral biti tedaj še zelo mlad; kajti zdaj je treba pri komponiranju iskati veliko drugih in uporabnejših stvari. V zadoščenje tvoje radovednosti pa ti povem, da tak men. ni nič drugega kakor posnemanje latinskih poetov, ki so (pa sploh ne tako pogosto) imeli navado delati verze*, ki jih je mogoče brati vzvratno od črke do črke. Nekemu komponistu (bil sem navzoč) so tak verz** poslali, da bi se spomnil svoje obljube. Men. se lahko glasi nekako takole, npr.

Disk. Kje pa je drugi del?

Učit. Kaj nisi razumel? Po ponovitvi je treba v obeh glasovih začeti od zadaj in igrati vzvratno od note do note, tako da je zadnja prva in prva zadnja. Če si le pozoren na to, da ti kadenca lahko služi za začetek in začetek za kadenco, lahko laže napišeš deset takih men. kakor pa poet en samcat verz. Obenem s pomočjo znaka O.

Disk. Ta znak že razumem, vendar bo šlo za to šele, ko bom razumel poglavje o basu.

Učit. Če pa bi želeli prav natančno posnemati zamišljene verze, bi morali ravnati takole, npr.

To bi ne bilo nič drugega kakor večno ponavljanje.

Disk. Napiši še kaj, prosim! Prav rad bi vedel vse o kompoziciji.

Učit. Tudi jaz. Če še ne poznaš nobenega posnemanja z basom, si oglej trio***, npr.

ZO.

^{&#}x27; Carmina.

[&]quot; Sano decisum sero res musice donas.

^{***} Pri tem se razume menuet-trio; praviloma bi ga morali sestavljati trije glasovi, odtod izvira njegovo ime. Vendar ga danes ne razumemo več samo tako. Sicer je trio toliko kot à3, izgovori se: à tre. In ne bom pogreval še enega okostenelega vzroka za ime *Trio*.

Der willft bu ben Bag vielleicht nur um 2. Biertel fpater nachfolgen laffen, 1. &

Man fonnte ben Bafi auch wohl um 4. ober f. Wiertel hinten brein marfchiren laffen , namlich .

Dife. Mein herr machte auch was derzleichen, er hieß es aber Canon.

Prac. Ich einte aber, dieß fin von zweistlimmigen Sachen zu hochmuthig gesprochen. Was ein Canon sen, will ich die fünstig mit 4. Seinmen zeigen. Ubrigens wollte ich die bei dieser Belegenheit noch hundert andere sindssche Erwoungen und Rarielten ausschen; allein wenn du dich mit derzleichen Spielewer- ten ausbalten solltest, so wurde nicht viel aus die werden. Bestiesse dich tausen der Betreicht über die kehrten wir Weiter ber erfeter Gelegenheit über die bieberigen Exempel, mit allezeit vorgangiaer Uberlegung bes (), etliche taufend gute Men, ju feben. Dife. Das werbe ich nicht unterlaffen. 3ch mochte aber indeffen nur gern ein klein wenig wiffen, wie

ber Baf ju Men. gemacht merbe.

Prac. Coon meber mas? Der Bag wird ja eben fo bagu gemacht als wie ju glen anbern Gaden; mur bag er mehr jung als ernfthaft muß fent.

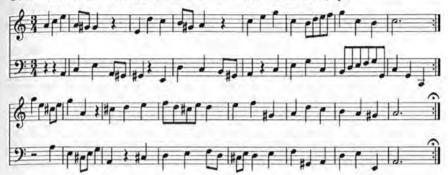
Dife. Was beift Das Jung?

Prac. Merte; ju einem Tutti, ober bollftimmigen Befange wird ein alter und tiefer : ju einem Solo hins gegen ein mehrentheils hoherer Bag erfordert, gleichfam als wenn er die Stelle bes Violino fecondo vertrete ten follte. Dun weil em Men, gemennglich mur in einer einzigen Stimme beflebet, fo tann er nicht andere ane gefeben werben als ein Solo; und vertritt ber Bag Die Stelle bes Violino fecondo, fo muß er bie und ba tergweife geben. Mit einem Bort: Die gwep Stimmen muffen, um ber Bleicheit willen, immer nabe bepfammen bleiben, doch nur in forveit das ernsthafte Unsehen des Baffes hiedurch keinen alljugreffen Abbruch leibet. Diet laufende Achteinoten find baber nichts nube bagu, weil ein fole des Belauf auch nicht allem mubfam ju fpielen , fonbern jum Erheben nicht minder untauglich ift. 3d will emen Demiaen oben jufammengeflicken Men. berfuchen, L

284 ber Baft bier wenne fewel Teigen fait gar ju jung ift; und ob er zwar auf foldte Art wegen feiner Sobe Durd Demure , weit er bem Maunge, nemlich ber Bioline, ftete an Der Geite , auch heut ju Cone es febr gemeenthe ift , bobe Baffe ju jegen , fo muß man bennoch bannt bebutfam fenn , weil biele , welche bas

Učit. Ali morda želiš slediti z basom samo z zamikom dveh četrtink, npr.

Bas je mogoče pustiti korakati tudi za 4 ali 5 četrtink zadaj, namreč ⊙.

Disk. Tudi moj gospod je napravil nekaj takega, samo da je to poimenoval kanon.

Učit. Vendar mislim, da je tako govoriti o dvoglasnih rečeh preveč vzvišeno. Kaj naj bi bil kanon, ti bom pokazal v prihodnosti ob štiriglasju. Sicer sem ti ob tej priložnosti želel pokazati še tisoče drugih otročjih iznajdb in raritet, toda če se boš ubadal s tovrstnimi mehanizmi, ne bo veliko iz tebe. Ob prvi priliki se raje potrudi zasnovati po dosedanjem primeru kakih tisoč dobrih menuetov, vselej s predhodnim premislekom o ⊙.

Disk. Tega ne bom pozabil. Vendar bi želel še kaj malega zvedeti o basu pri men.

Učit. Že spet kaj? Bas se k men. piše tako kot pri vseh drugih rečeh, razlika je samo v tem, da mora biti bolj mlad, kot resnoben.

Disk. Kaj pomeni, da mora biti bas mlad?

Učit. Poglej. Za *tutti* ali polnoglasne skladbe se zahteva starejši in globlji, nasprotno za *solo* pa večkrat višji bas, kakor če bi zastopal drugo violino. Ker je men. ponavadi enoglasen, ga je treba obravnavati samo kot solo, kjer bas zasede mesto druge violine in mora tu in tam nastopati v tercah. Z eno besedo: dve liniji morata, zavoljo enakosti, vselej potekati blizu druga drugi, vendar le kolikor resnobni videz basa preveč ne trpi. Zato veliko osmink ne koristi, ker tako tekanje ni le težko izvedljivo, temveč ni primerno za vzvišenost izraza Poskusil bom enega tvojih men., npr.

Bas je zaradi tolikšnega števila terc skoraj v celoti premlad. In čeprav je na tak način spričo višine prodoren, ker je melodija v violini vedno nad basovo in je tudi danes zelo običajno pisati visoke base, je treba biti s tem vendarle previden, saj mnogi, ki častijo preteklost,

Alterebum verebeen, immer behaupten mollen, er borfe nur ins C, und felten ins D binauf fleigen. Sobalb mir aber bom Baffe banbeln merben, will ich bir jeigen, baf bie mehreften Detren Contra - Bafiften ober fogee nannten Violoniften bon rechteregen foulbig feben, bis ins F und G hinauf ju flettern, wenn es Beit ift Das Inmifen muß in der Dufit ftete eine Bewegung * vernommen werden , bas ift : wenn eine oder zwen Stimmen ruhen , fo milfen fich die übrigen ribren. 2000 ber welche Regel viele Componiften * feblen. Da ich aber hier mote Belegenbeit babe, ausführlicher babon ju reden , fogeb nur indeffen ein wenig auf die folgenden Roten , und den darunter gesehten Bag Achtung, j. C.

36 verftebe es; wenn bie Dioline nur einen Augenblid rubet, fo bewegt fich ber Bag gleich um Difc. ein Achtel; ober umgelehrt.

Dife. Ift auch gut; tenn ber Baf macht bier bie unbeweglichen Roten boch ein wenig lebendig. Prac. Beil aber der Befchmact *** in der Dufit immer das Borrecht behauptet, fo findet man bistreilen Belegenheit , ba man gar fuglich von Diefer febr fcarfen Regel abgeben tann. 3ch well unter ambern mur die Biederholungs-Claufel des borbergebenden Men. hieher fegen, du toteft horen, daß es nicht übel flingt, 1. C.

Mobile perperuum. . Der beffer ju fagen : Difameillen, banut ich mich nicht verhaft mache bep einigen battigen Comie

vedno trdijo, da se sme navzgor samo do tona C in samo izjemoma do D. Kakor hitro prideva do obravnave basa, ti pokažem, da je večina gospodov kontrabasistov ali tako imenovanih violonistov po pravici krivih, da njihove melodije plezajo do F in G navzgor, če to od njih zahteva situacija. V glasbi je vedno treba slišati gibanje*, to je: če ena ali dve liniji obmirujeta, se morajo druge gibati. Mnogi komponisti kršijo to pravilo.** Ker pa tu nimam prilike izčrpno spregovoriti o tem, naj samo usmerim malo pozornosti na naslednje note in bas pod njimi, npr.

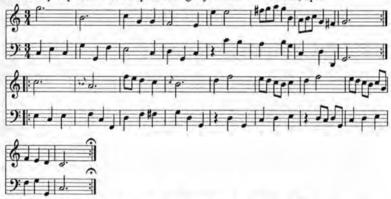
Gibanje v osminkah z O

Adagio

P: Free Total Language Total Langu

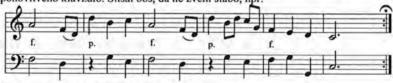
Disk, Razumem; ko violina samo za trenutek počiva, se bas giblje za eno osminko, ali obrnjeno.

Učit. Ampak pri men. se bas ponavadi giblje samo v četrtinkah, npr.

Disk. Tudi dobro, kajti bas tu vsaj malo poživi tudi negibne note.

Učit. Ker pa okus*** pri glasbi vedno zagotavlja prednost, se včasih pokaže priložnost, da to strogo pravilo s pravico opustimo. Zdaj želim iz prejšnjega men. med drugim zadržati samo ponovitveno klavzulo. Slišal boš, da ne zveni slabo, npr.

in O, namreč na tisočero načinov.

" Gustus.

^{*} Mobile perpetuum.

[&]quot;Bolje rečeno: diskantisti, da me zato ne bi zasovražili kaki bradati packači.

Difc. Das Taufenberley todre gar nicht zu fagen nothig gewesen. Wein! ift es wahr? mein Derr sagte neutich, er habe gehort daß die Bratide, obwohl fie nur als Wittelftimme zum Aussularn bienet, ihr eisenes fluffenbes Cantabile für sich muffe haben, es mogen gleich die obern ober auffern Stimmen geben wie fie wollen.

Dein Derr bat Recht. Denn wenn fie feinen orbentlichen und glatten Bang bat, fo tam fie

mehr verderben, als gut machen.

Disc. Und der Baß, sube er fort, muffe abermal ein anders und roch viel weitläuftigers Cantabile haben.

Within konnte man ihm ja auch eine suffe Wiederholungs. Clausel angedepen laffen.

Præc. Breplich. Sieh den vorigen Men. an. 1. E.

Und bie Bratiche * laft man ben einer folden Claufel gern in unisono mit bem Bag geben. Difc. Mir gefallt gugleich auch ber Anfang bes groepten Theils , weil ber Bag und Die Wioline mit ber Bereigung bubic abrechfeln, L. C.

Price. Da baft bu troar nicht Unrecht. Auffer bem ift biefer Bang ju gemein, folglich nicht biel nube. Derte mobl auf! Den groepten Eact Dabon nenne ich einen Abfat **, gleich wie auch ben Dietten, L. C.

Det

Viola de braccio. + Arme ober Sanbotole/ jum Unterfcheib ber Viola di gamba, Juffe ober Deinviole. Die Bratiche wird auch bald geschreiben: Viola, bald Alto-Viola, beut ju Lage mehrentheils mit ber Bertikinerungeflaffel, Violeera i weit man beries Instrument nicht mehr fo groß und ungeschieft versertigen lagt, als weiland. + Bracco tat brachium . ber ffrm.

^{**}C mma , gleich einem Ablage in Lefung ber Schriften. Es ift zwar noch ein andere Comma befannt, welches in bie mus fitalifide Nationalrechnung gehöret, woben ich meine Mennung zu erffaren gedente, nachdem ich, geliebt es BOtt, mit ben fammentlichen Compositions : Negeln werde fertig fent.

Disk. Tekanje ne bi bilo potrebno, da bi kar koli povedali. Ne! Res? Moj gospod je nedavno rekel, da je slišal, kako naj bi viole, čeprav služijo zapolnjevanju srednjih glasov, imele svoj lasten tekoči cantabile, ki da je mogel prehajati v zunanje spodnje glasove.

Učit. Tvoj gospod ima prav. Kajti če nima urejenega in gladkega toka, lahko več pokvari kakor naredi.

Disk. In bas, je nadaljeval, bi moral zopet imeti drug in veliko bolj razraščen cantabile. Zatorej bi mu vendar mogli nuditi sladko ponovitveno klavzulo.

Učit. Vsekakor. Glej iz tvojega predhodnega men., npr.

In v taki klavzuli je part viole* dobro podvajati z basom v unisonu.

Disk. Ugaja mi tudi začetek drugega dela, ker se bas in violina ljubko izmenjujeta, npr.

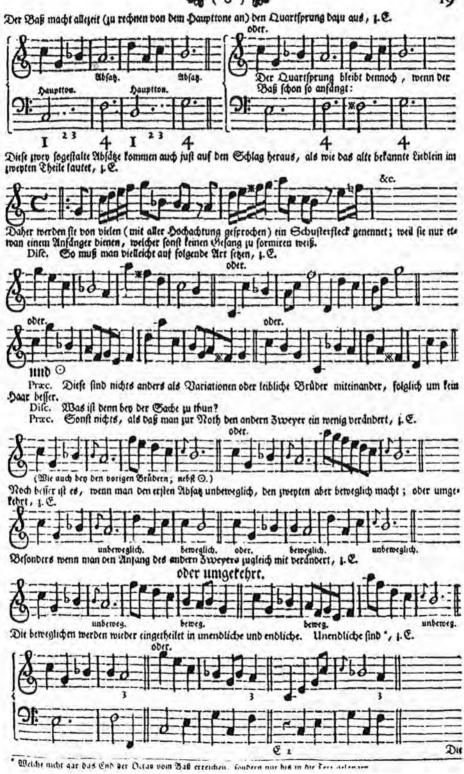
Učit. Tu se sicer ne motiš. Povrh je ta postopek preveč običajen, posledično brez večje uporabnosti. Poglej! Drugi takt iz tega imenujem odstavek**, kakor tudi četrtega, npr.

Viola di braccio. Ramenska ali ročna viola; za razliko od viole da gamba, nožne ali vznožne viole. Viola se včasih piše: viola, včasih alt-viola. Danes večinoma s pomanjšalnico, violetta, ker se danes to glasbilo ne dela več tako veliko in nerodno, kot nekdaj.

⁺ Braccio, lat. brachium: roka.

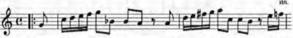
^{**} Vejica, enako kot odstavek pri spisu. Znana je sicer neka druga vejica, ki sodi h glasbenemu racionalnemu računstvu, o čemer mislim izreči svoje mnenje, Bog pomagaj, ko dokončam obravnavo vseh pravil kompozicije.

Bas se ves čas giblje (če štejemo od glavnega tona) v kvartnih skokih, npr.

Tako oblikovana odstavka izstopita prav na udarec, kot znana stara pesmica v drugem delu, npr.

Zato jo mnogi (z vsem spoštovanjem) imenujejo mašilo, saj služi denimo začetnikom, ki sicer ne znajo oblikovati speva.

Disk. Morda je treba oblikovati na naslednji način, npr.

Učit. To niso nič drugega kot variacije, rodni bratje, torej niti za las boljše.

Disk. Kaj je torej mogoče narediti?

Učit. Nič razen tega, da se v sili malo spremeni druga dvojca, npr.

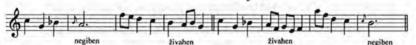

(In kot pri predhodnih bratih, tudi tu O.)

Še boljše pa je, če se prvi odstavek napravi za negibnega, drugi za živahnejšega, ali obrnjeno, npr.

Še posebej, če se obenem spremeni začetek drugega dvojca, npr. ali obrnjeno.

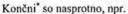

Živahnejše se zopet razdeli na nekončne in končne. Nekončni* so, npr.

^{*}Ki sploh ne dosežejo konca oktave, temveč sežejo največ do terce.

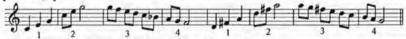

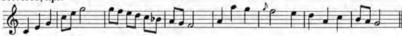
Zato je mogoče prvi odstavek oblikovati tudi s končnimi, drugega pa z nekončnimi, ali obrnjeno, npr.

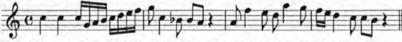
Ko pa opazuješ še končno-nekončno-živahno-negibno, lahko ⊙ ponoviš več kot enkrat. Daljši odstavki, namreč s 3. ali 4. takti, so dovoljeni zato, ker niso podobni z zamišljeno pesmico, npr.

Kar je najslabše, se zdi nekaterim preveč običajno, tako da ponavadi spreminjajo tudi drugi četverec, npr.

Kot v 2/4 ali običajnem taktu, npr.

In to glede na končno-nekončno-živahno-negibno s ⊙, kolikor in kadar želiš.

Disk. To si lahko dobro predočim. Kaže potemtakem zavreči tudi naslednje odstavke? Npr.

Učit. Žal ne. Zakaj nisi pazil na kvartni skok basa?

Disk. Počakaj, zdaj razumem.

Učit. Zato boš priznal, da so spuščajoči se odstavki prav tako dobri, npr.

Disk. Spomnim se, da sem v neki ariji videl take odstavke, kjer je imel bas kvartne skoke, npr.

Ki dosežejo konec z oktavo.

Prac. Diefe merben vielmehr für einen fortbaurenben Gefang, als für Abfde angefeben, und find babet febr gut.
Dife. Gate ich benn aus meinen Abfden:

Disc. Hatte ich denn aus meinen Abschen:

machen ton.
nen 1. E.

Prac. Freplich; und great über ... Rimm mir nicht übel , bu tommft mir ein wenig verwirrt bor. Ditc. Aber jest besinne ich mich auf mas. Rimm mir nicht übel , bu tommft mir ein wenig verwirrt bor. Du bast (viellicht noch in beiner Jugenb) Men. gesteht , worunter ich eben einen gesehen mit ben name

Pric. Du wirst bich mobi irren; Denn ich babe mich schon in ber Jugend geschamet. Men ju sehen. Es sied benn, baß ich baju geswungen ware worden. Und ware es auch an dem, so batte ich schwertich die Second Bioline baju geschieben, weil diese der obern oder dusten Stimme, namlich der Prim-Qioline, nicht allein in Men., sondern mollen übergen Compositionen, manchmal nur die Deuts lichkeit benimmt. Da doch die Juhorer, wie befannt, mit viel Zusammensuchen die Obern nicht gern-beschweren, sondern lieber nur aus den einzigen ausstern Dauptgefalla merken, welchen die abrigen Stimmen theils unterstügen, ibeils versiaten, aber koncewegs verwirren muß n. Das, was viele unter den abgelebten Componisten nicht versiehen, sondern sie füllen alles an, unt Reaut und Nüben.

Učit. Ti pridejo v poštev bolj pri daljših spevih kot pri odstavkih, za to so zelo dobri.

Disk. Bi iz mojih odstavkov:

napravil
četverce, npr.

Učit. Seveda, in sicer z O.

Disk. Zdaj sem se nekaj spomnil. Ne zameri mi, malo si me zmedel. Ti si (verjetno v mladosti) sestavljal men., pri čemer sem enega videl s prav takimi odstavki +. Na pamet ga znam, npr.

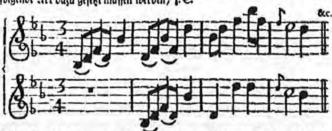

Učit. Motiš se. Kajti že v mladosti sem se sramoval pisati men. Reciva, da sem bil k temu prisiljen. In četudi bi bil na tem, bi težko pripisal drugo violino, ker ta včasih jemlje jasnost zgornji ali zunanji liniji, prvi violini, in to ne le pri men., temveč tudi pri drugih skladbah. Ker pa poslušalec, kot je znano, nerad bremeni delo svojim ušesom in raje pazi na en sam zunanji glavni napev, ki ga drugi glasovi delno podpirajo, delno poudarjajo, vendar ga ne bi smele zmesti. To, kar mnogi med živimi skladatelji ne razumejo in zapolnjujejo vse z zeljem in repo.

Forte.

[&]quot; Piano.

Dife. Es ift gut, bag iche weiß, fonft glaubete ich, es batte im erften Cheile Die Second-Bioline eben auch auf etwan folgende Art batu gefest muffen werben, i. C.

Præc. Es ift auch tein gehter. Ob es mir im übrigen gefällt oder nicht / das gehet dich nichts an. Du follft dir niemals einbilden, daß man juft fo, und nicht anders fegen muffe.

Dife. Das glaube ich; denn ich habe schon von braden Meistern die schönsten Men., nicht allein mit 3, sondern gar mit 4. Stimmen gehört. Solchennach sagte mein Derr von diesem Men., da er uhn hörte, solchender gendes: "Derjenige neugebacken Waghals weiß noch nicht einmal die derbottenen Octaven zu dermelden, und 3, schand solchen Genoch schon an, dem heutigen verderbten Geschmacke blindlings zu solgen. Es wird dermalen die "Musik durch das sorte und piano sast dunner gemacht als die kupsern Beller. Die Bursche sollen sich doch 3, vorstellen, wie wichtig die Ducaten waren zur Zeit, da man sich noch der großen und sichtbaren Noten des 3, dente. Ach ja wohl i sie suchen alles so klein zu verschnicken, daß man die Augen drüber derlieren könnte; "wo sie sich doch die linden alles so klein zu verschnicken, daß man die Augen drüber derlieren könnte; "wo sie sich doch dielnehr der Kunst besteitigen sollten, wenn sie Wernunft hatten. "

Prac. Dein herr eifert ein wenig zu flart. Denn piano und forte kann unmöglich eine neue Erfindung fenn, undem es mder Musik nichts andere ift, als Schattett und Licht bewehn Mahleen. Und dat der jenige Schmerer im zwepten Shelle des Men. nach den zwen schufterslecklichen Absahen der Wiederhowlungsbelaufel den Bag mit der Second-Wielling (worauf dein Berr abzielere) verstärket, z. E.

So gebeich ihm nicht Unrecht, NB. wenn er es mit Uberlegung und gutem Borbedacht gethan hat. Denn bas sind sodann keine verbottene Octaven, sondern sie werden von allen heutigen Meistern nur als ein Ettle klang " angesehen. Ich habe dir ja erst vor einer halben viertel Stunde gesagt, wenn der Baß für sich allein eine Clausel oder einen sonderlich ausgesuchten Besang hat, so konne man die Bratsche ebenfalls in solchem Einklanige mitgeben lassen. Was aber dergleichen Berstäung des Basses mit der Bratsche diebem für eine gute Burtung thut, kann sich dem Derr nimmermehr vorstellen. Die Beschneidung der Ducatenwird er wohl auch nicht mehr autheben, bo gelbbegierig er immer senn nag. Inswischen hat er Recht, den man sich der Kunft besteißigen musse, um sich hiedurch geschiet zu machen, ben den Zuhörern entweder Freude oder Traurigkeit u. s. f. erwecken zu konnen; sonst ist kunst keine Kunft, sondern ein keres Dirmsgespinst, laut des zwei hundert sichrigen Berses.

Die Mufit ins Wehor, Gemdhibe in Die Mugen,

Den Roch nach bem Befchmack man allgeit hebt und ehrts

Wo aber (merte mobl!) Die letteren nichts taugen,

So find die ersten der nicht einen Beller wehrt. Ich merke aber noch was anders, namlich die heungen Noten find für beinen Berrn zu iung, und bein Berr git für die heungen Noten zu alt. Und wir haben heut etwas spat angesangen, mithin wollen wir das Beste auf morgen verschieben.

Dife. Und ich merte jest auch erft, wie hungerig einen die Kopfarbeit tonne machen. Mein herr wird eine rechte Freude haben. Morgen fruh werde ich wieder zeitlich hier fenn. Ich munfche bir indeffen wohl zu leben.

Disk. Dobro, da vem, sicer bi mislil, da bi bilo treba v prvem delu drugo violino zasnovati nekako takole, npr.

Učit. Tudi to ni napačno. Če mi je všeč ali ne, te ne zadeva. Nikoli si ne smeš umišljati, da je treba snovati samo tako in nikakor drugače.*

Disk. Verjamem, kajti slišal sem že od poštenih mojstrov narejene men. ne le s 3., temveč celo s 4. glasovi. Takole mi je dejal moj gospod o men., ko jih je slišal: "Tisti novopečeni vratolomci ne vedo nič o izogibanju prepovedanim oktavam in vendarle lepo uspevajo slepo slediti današnjemu pokvarjenemu okusu. Tako se s forte in piano glasbo dela tanjšo od bakrenega beliča. Fantje si morajo vendar predstavljati, kako pomembni so bili nekoč dukati, ko so se še posluževali velikih in vidnih not. Ah, da! Poskušajo vse narezati na majhne koščke, da bi lahko človek na tem izgubil oči, čeprav bi se morali veliko bolj potruditi za umetnost, če bi imeli razum."

Učit. Tvoj gospod je nekoliko preveč vnet. Kajti piano in forte ne moreta biti novi iznajdbi, saj v glasbi nista nič drugega kot so pri slikarjih sence in svetloba. In če bi tisto predlogo v drugem delu men. še okrepil z dvema mašilnima odstavkoma ob ponovitveni klavzuli z basom, podkrepljenim z drugo violino (na kar meri tvoj gospod), npr.

mu ne bi oporekal, NB. ko bi to storil preudarno in z dobro premišljeno namero. Pa še prepovedane oktave niso. Vsi današnji mojstri vidijo v tem enoglasje**. To sem vendar že povedal pred kake pol ure: ko ima bas svojo klavzulo ali posebej izbrano melodijo, je mogoče violo prav tako pustiti v enoglasni liniji z njim. Kar pa pri tovrstni okrepitvi basa z violo včasih dobro učinkuje, si tvoj gospod nikdar ne more predstavljati. Stiskanja novcev ne bo odpravil, če je še tako željan denarja. Ima pa prav, da bi bilo treba umetnost naravnati k spretnosti, zaradi katere bi pri poslušalcu vzbudila veselje ali žalost itn., sicer umetnost ni umetnost, temveč prazno slepilo; po dvestoletnih verzih:

Glasbo po sluhu, sliko z očmi,

jed po okusu se ljubi od nekdaj in jo veliča;

Kjer pa (dobro pazi!) slednjega ni,

potem vse prve tri niso vredne beliča.

Opažam pa še nekaj, namreč današnje note so za tvojega gospoda premlade in on je zanje prestar. Danes sva nekam pozno začela. Zato bova najboljše prestavila na jutri.

Disk. Jaz pa šele zdaj opažam, kako umsko delo izstrada. Moj gospod bo resnično vesel. Jutri zopet pridem pravočasno, medtem pa vse dobro ti želim.

" Unisonus.

^{*} Nulla regula sinè exceptione.

Von der Tactordnung

ine befondere.

Dife. Buten Morgen! Mein herr taft bich beut nicht graffen; er murbe mich auch nicht mehr tu bir bergeben laften, wenn mein Better ber gestrenge herr Ehorsteher mot mit Bewalt barauf bringete. 3d babe geftern noch bis funftig Men. componiet, Die mehreften babon in ben Conen: D, E, F, G, A, B, in C fehr wenig. Daben habe ich mahrgenommen , bag man mit einem jeden Cone nach feiner befondern Eigenfchaft verfabren muffe; benn in E ift es fowerer, was gutes ju machen, als in ben übricen Conen. Prac. Bang und gar nicht. Es ift einerlep, wenn mans nur barnach angreift. Ubrigens haft bu biele

leicht fagen wollen, bu babeft gemacht in D ** mit ber Lers major, in E mit ber Lers major u. f. m.

Dife. Das verficht fic. Dem mit ber Ters minor werben ja gemeiniglich nur Die Erio baju gemacht. Aber weißt bu was ? mein herr meinet, daß bemjenigen, welcher fonflein gutes Raturel jur Mufit hat, bas

Aber voigt du was? mein Derr meinet, das demignign, weicher sonit ein gutes Reaturet jur Weuft hat, das Einschen von den Zweyern, Dreyern u. f. f. gar nicht nothwendig sev.

Przc. Ich meine aber, daß ein geschliftenes Messer weit besser schneide, als ein flumpses. Ein musikalischen Vaturel gehöret freglich auch dazu. Ander merte ich, daß dein Derr micht einmal weiß was Composition
sev. Wenn ich nur bald eines von seiner Arbeit zur Instrumentmusset durchzusehner Alüglinge leicht entschulde gen konne delsen; oder es kann einer gar einen ungebundenen Eert vor Danden haben, der sonst zu nicht als Bugen und andern dergleichen Arten und Bindungen tauget.

Disc. Du mußt nicht desse von einer den einer Gegenwart sugs ein Duzend Men. um

bas anbere aufgefehet , und faft einen jeben anbers eingetheilet habe, fo ift er gleich fill geworben. Was er aber fonft noch alles gefagt bat , will ich bir beute noch nach und nach ergablen. Du mirft bich verwundern.

Præc. Run merte! jest wollen wir ben Broepern fammt bem berachtlichen Beuge ber Menuets ben

Abfdied geben.

Dife. Dafür modre mir recht berglich leib.

Prze. Denn 4, 8, 16, und mohl auch 32. Edete find Diejenigen,welche unferer Natur dergeftalt eingepflanget, daß es und schwer scheinet, eine andere Ordnung (mit Bergnugen) anguhoren. Und ich geftebe nun, daß a. bepfammen flebende Broeger nichts anders fepen ale ein Dierer.

Difc. Allem ein folder Dierer ift auf Diefe Art fa in groep Belften gertheilet?

Prac. Er ift te nur in Anfebung Der Roten ober Paufen, ober teineswege feinem innerlichen Wefen nach. Denn fobalb er bon ungefehr gertheilet mirb, fo ift ber Gefang undeutlich. 36 mill Die bon berben Erempel auffeten , wie folget :

Difc. Das mertt man freplich roohl. Denn Diefer lettere gertheilte Vierer ichemet gleichsam mit fich felbft

nicht recht gufrieben ju fenn.

Prac. Deffen ungeachtet wirft bu funftig einfeben lernen, bag eben bieß lette Exempel als ein mit Bleite ausgefuchter Bebante ** endlich noch ju bulten mare, fofern es nur gut ausgeführet murbe. Beit baju botte, fo wollteich Dir Die Probe machen. Diefenmach tannit bu alle Compositionen anfcauen, mele de bon Difcantiften, und bon memes gleichen forobl, als von groffen Meiftern verfernger fint mert n. und annoch verfertiget merben, fo mirft bu mehrentheile Dierer, ober Diefe imen berg, und mehrmal verboppelt feben.

Difc. Go bat mein herr Recht. Denn einem Difcantiften oder aufferorbentlich fcblechten Compos niften tann ja nichts anders als bas gute Raturel ju biefer gevierten Ordnung belfen.

*Rhythmopoeis; quod 'quali folum') nomen apud anitiquos eque, ac modernos conferiptores non tato videmus

*Der Discantifi sagt. in den Tonen D. E. P. &c. Allein das Bort Con bedeutet noch mas andere, nämlich von C dis
to Disc cin Ton, will sagen, ein ganger Ton, er se indessen, der Admerssung nach, groß oder tiem. Bon Disiem E adermal
ein Ton. Bon E dis ur fein halber Ton u. s. s. Within datte er sagen sollen; in den Conacten in mode. D. E. &c.
Bed man ader hier Otts herum schon lange Zeit gewobntet fig is sagen. D. s. E. mit der Ter maget int ein lebbaster,
Emolie (sch sage niemal Dis) bingegen ein trauriger Ton, u. s. s., so will ich den Discantisten auch gang sachte den seinen.

Bewohnheit laften.

Inventio Man muff allegeit fuchen mas neues is erfinden und jugleich mit bem Alten ju vereinigen, fonft ift ber Ge

fatt entmehre in demem

O redu takta*

podrobneje

Disk. Dobro jutro! Moj gospod te danes ne pusti pozdraviti; me tudi ne bi več pustil k tebi, če me bratranec strogega gospoda zborovodje ne bi na silo privlekel.

Včeraj sem skomponiral še kakih petdeset men., največ v tonih: D, E, F, G, A in H, v tonu C zelo malo. Pri tem sem zaznal, da je treba za vsak ton postopati v skladu z njegovimi lastnostmi, kajti v tonu E je teže narediti kaj dobrega kot na drugih.

Učit. Sploh ne. Enako je, ko se spoprimeš na pravi način. Sicer pa si verjetno želel reči, da si naredil v D** z veliko terco, v E z veliko terco itn.

Disk. To se razume. Kajti z malo terco se ponavadi dela trio. Ampak veš kaj, moj gospod meni, da tistim, ki imajo dobro naravo za glasbo, poznavanje dvojcev, trojcev itn. sploh ni potrebno.

Učit. Vendarle menim, da oster nož veliko bolje reže od topega. To velja seveda tudi za glasbeno naravo. Poleg tega se mi, da tvoj gospod ne ve, kaj je kompozicija. Ko bi kdaj mogel dobiti v roke kako njegovo instrumentalno skladbo. Vem, da more pri vokalni glasbi nerodno besedilo zlahka opravičiti siceršnji nered neizkušenega tuhtarčka; v roke je mogoče vzeti povsem nevezano besedilo, ki sicer ne more biti primerno za kaj drugega kot fuge in druge podobne načine ter povezovanja [not].

Disk. Ne smeš biti zloben. Odkar sem mu osebno na hitro pokazal ducat men., in zraven še vse drugo, je umirjen. Kaj vse mi je sicer še rekel, ti še danes povem. Začudil se boš.

Učit, Pazi zdaj, poslovila se bova od dvojcev in zaničevanih potez menueta.

Disk. To bi mi bilo prav srčno žal.

Učit. Kajti 4., 8., 16. in tudi 32. takt so tisti, ki [nam] jih je naša narava tako vsadila, da se nam zdi težko (z zadovoljstvom) poslušati kak drug red. In zdaj priznam, da skupaj postavljena dvojca nista nič drugega kakor četverec.

Disk. Le da je tak četverec razmejen na dve polovici?

Učit, Samo glede not in pavz, nikakor po svojem notranjem bistvu. Kajti kakor hitro se ga razmeji naključno, spev ni jasen. Takole ti pokažem oba primera:

Disk, Seveda se dobro vidi. Kajti zadnji razmejeni četverec se zdi sam s sabo nezadovoljen.

Učit. Ne glede na to boš videl, da je prav zadnji primer, s trudom prebrana misel*** v končni fazi še sprejemljiva, če se jo le dobro izvede. Če bo čas, ti to želim pokazati. Po tem se navsezadnje lahko obravnava pri vseh kompozicijah – tako diskantistov kot mojih, kakor tudi tistih, ki jih delajo veliki mojstri –, kako različno se dvakrat, trikrat ali štirikrat ponavljajo četverci.

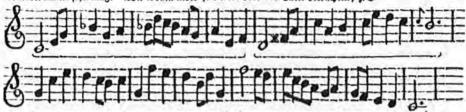
Disk, Tako ima moj gospod prav. Kajti diskantistu ali izredno slabemu komponistu ne more pomagati k temu štirikotnemu redu nič drugega kakor dobra narava.

^{*} Rhythmopoeīa: quod (quasi solum) nomen apud anitíquos æquè, ac modernos conscriptores non rarò vídemus.

^{**} Diskantist: v tonih D, E, F itn. Toda beseda "ton" pomeni nekaj drugega, namreč med C in D je en ton, cel ton, med E in F pa je polton. Po kakovosti so toni veliki ali majhni. Zatorej bi moral reči: v tonalitetah, in modis, D, E, F itn. Ker pa je že dolgo v navadi reči: tonaliteta D, na primer, z veliko terco je živahen, e-mol pa (nikoli ne rečem dis- namesto e[s]-mol) nasprotno žaloben ton itn., bom tudi diskantistu dovolil ostati pri tei navadi.

[&]quot;Inventio. Vedno je treba iskati kaj novega in to obenem združevati s starim, sicer je spev preveč običajen ali pa neprepoznaven.

Prac. Das bat feine Richtigkeit; und bennoch bat bein Berr nur ein klein wenig Recht. Denn nachbem bu dieses Capitel mobl innen werft baben, so untersuche ju Daufe feine Compositionen; ich merke, und bin bennabe versichert, daß du mehr als ju viel widerwartige Schniger barinnen antreffen wirst, so harmonisch sein Naturel immer sein mag. Wir wollen lieber 4. Vierer ober 16. Edete betrachten, j. C.

Dile. Jest merte ich erft, warum in einem Men. gemeiniglich 16. Eacte berlanget werben, weil namlich biefe Ordnung icon in unferer Natur flectet.

1 Prac. Nun will ich ein Anfanges Tueri *, gleichsam zu einem Concert, mit 32. Eacten aufsehen:

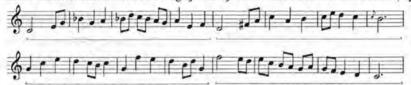

Dile. Bang mobil. Aber hat es benn mit biefen 4, 8, 16, und 32. Edeten in einem 2 Tempo, und in Dent gemeinen ober 3 Cacte auch feine Richtigkeit?

Prac. Conder allen Zweifel. Lactordnung muß Lactordnung betbleiben. Schaus, ich will bir bie etften 2. Erempel nut 2. Tempo berfegen:

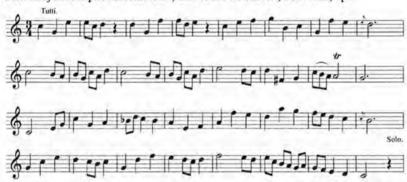
In einem Cencert, einer Arte u. f. f. find auch in der Mitte und am Ende Tuit. Diefes Wort Tuin (alle) von Solo (allein) untericheeben, will ich inchrenisheite anflott ihrems, presmbulo, prelindio n. a. m. gefrauchen. Das Wert Ricernells von Richmare fum ober niede Echren) bat feinen Urfprug von den alten Arten, berein Melobie erstich mit Infrument in gefrauchen. Der alleich mit Infrument in und einem Beieret grungen, dann wieder das berige mit Infrumenten wiederholet wurde, und is mehrt und beitre einanden. Der gleichen Abwechslungen man uur noch manchual in Weine oder Brei. Schaffen boret. Be bei beitre ansien. Der gleichen anfangen in den betrigen ihren beitragen ihren beitragen ihren beitragen ihren bestalten nan das Wort da espo (von Anfang) oder, wenn findig gang von von vorne anfangen, das Weiert aus Segno von dem Beitchen an) welches Beiteben, balb onbere , und zwar nach eines jeden Belieben, etwart wiede beitre beitre Beiteben, dem ist in der der Beiteben beitre bei

Učit. To ima svoje razloge, kljub temu pa ima tvoj gospod samo delno prav. Kajti ko boš dodobra osvojil to poglavje, potem doma temeljito razišči svoje kompozicije. Opažam, in prepričan sem, da boš v njih naletel na več kot preveč odvratnih napak, četudi je njihova narava lahko še tako harmonična. Poglejva si raje konkretno 4 četverce ali 16 taktov, npr.

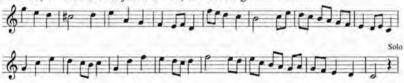

Disk. Šele zdaj vidim, zakaj se v men. ponavadi zahteva 16 taktov: ta red namreč že tiči v naši naravi.

Učit. Zdaj bom napisal začetni tutti*, tako rekoč za koncert, s 34. takti, npr.

Polovica, hočem reči zadnjih 16 taktov, bi se lahko glasila tudi takole:

ali po O.

Disk. Dobro. Ampak: ali je pri 4., 8., 16. in 32. taktih upravičen 2/4 tempo in običajni ali 4/4 takt?

Učit. Brez dvoma. Sosledje taktov mora ostati urejeno. Glej, prva dva primera ti želim predstaviti v 2/4 tempu:

^{*} V koncertu, ariji itd. so *tutti* odseki tudi v sredini in na koncu. Besedo *tutti* (vsi), ki se razlikuje od besede *solo* (sam), bom večkrat uporabljal namesto izrazov: tema, preambulum, preludij ipd. Beseda ritornello, iz ritornare (zaobrniti se ali obrniti se nazaj), ima svoj izvor v starih arijah, katerih melodijo so sprva igrali z glasbili, nato košček odpeli in ponovno z glasbili zaigrali prejšnje in tako večkrat nizali drugo za drugim. Enako izmenjevanje se le še kdajpakdaj sliši v vinarijah ali pivnicah. Pri današnjih arijah se uporablja izraz *da capo* (od začetka) ali, če se ponovitev ne začne čisto na začetku, izraz *dal segno* (od znaka naprej), ki se ga napiše včasih '§', včasih drugače, in sicer po želji posameznika '§' ali *fin al segno*, ali tudi samo *al segno* (do znaka), ki je ponavadi takšen ali takšen , pomeni finale ali konec arije. Tega fino ali fino al segno ni treba posebej izpisati, znak povsem zadošča, če ne pride do česa novega.

^{*} Tempo auf teutich beit, benn ein Tact von g bouret langere Beit als ein Tact von ; . Es fen benn , bag einer aus Graf ju g Largo , und jum gemeinen Prefto fegete.

^{** 3}u brefem Lacte feben einige noch bas Wort Crippel, und fagen: I Crippel, vielleicht jum Unterficheibe ben ! ober Trereile, ober Loctes. Einige andere babe ich webl gar fagen boren: Erippel, welches fo abgeschniedt ift, als weim man in ein nud andern Orten ben gemeinen *** (tempo ordanzio) emen feblechten Cace nennet, als weim ei nicht fo gut

Disk. Toda prisluhni! Če ta primer postavim v običajni ali 4/4 tempo, dobim 8 taktov, npr.

Učit. Vendar ti ni treba narediti tako, temveč v običajnem taktu vedno štej, kot bi bil 2/4 tempo*, sicer te bo bolj zmedlo kot pa spametovalo. Na to moraš paziti tako dobro, kakor če bi govoril s tvojim gospodom. Zavoljo večje jasnosti ti bom zadnji primer v 3/4 taktu** z 32. takti prestavil v običajni *** takt takole:

^{*} Tempo pomeni čas, saj takt 4/4 traja dlje od 2/4 takta. Kakor če bi kdo za šalo iz 2/4 larga postavil običajni presto.

presto.

*** Temu taktu nekateri rečejo tudi tridobni, in pravijo: 3/4 tridobni, morda zaradi razlikovanja s 6/4 ali 3/2 tridobnega takta. Nekatere sem celo slišal govoriti: 2/4 tridobni, kar je tako neslano, kakor na določenih mestih o običajnem.

^{*** (}Tempo ordinario) šibek [schlecht: slab] takt, kakor da bi ta ne bil tako dober kot drugi.

Diefes Tutti, ober Anfange, Thema befiebet freplich wohl in 32. Baten, allein ich habe, bon einer Reibe Befanges jur andern, nur innner s. Edete gezählet. Budem fo unterfdeiden fich ja 8, bon andern s. Edeten gang vernehmlich , es fep gleich burch die Abfahe oder Carenz, wie bier ju feben und ju boren ift. Sonft munte man in einem Concert u. f.f. oft hundert und mehr Edete nach tinanber idbien, meldes gewiß eine bere

Drüßliche Ungefdiellichteit ju nennen ware.
Dife. Mein Berr hatte mir Diefen Bortheil gewiß nicht vertraut, benn er ift in bergleichen Cachen febr bartleibig. Aber hatte ich nicht mahrenden 32. Edeten jugleich auch 2. Diecer, namlich anflate ber 4. Achter,

idblen fonnen ?

Prac. Breplich , bas mare noch bequemer. Und ich batte geglaube, bem Bebor tonne bie Vierer ohne

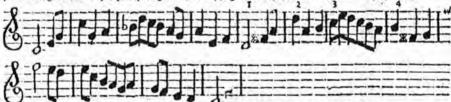
bieles Bablen icon unterfcheiben.

Bego will ich j. Dierer nach einander, ober 12. Edete berfuden , unger Wenn iche nur meit. achtet fie , beinem Borgeben nach , temen fo orbentlichen Wohnfie in unferem Corper baben, ale wie 8 , 16. und 12. Edete.

murre beffer timaen, foithen gar meg ju faffen. Darf man fobann befeberpfache Ordnung nienal feben? Prac. En warum nicht ? Go oft es bir über @ beliebet. Denn ein Vierer ift an und fur fich felbft

febr vermogend das Bebor ju befriedigm. Und auf folgende Art fichet man 12. Edete noch ofters, 1. C

Dife. Sep nicht ungebultig; mir icheinen die erften 2. Bierer ein Schustersted ju fepa.
Prate. 3ch babe die aber aestern gesaat, daß, weil nur 2. Zweper dem gedachten Liedlein abnlich find, man 2. fo steinande Dierer bisweiten feldft in Compositionen berühnnter Meister apprift. Du kannst sie nach der Sand meinethalben andern oder gar ausmerzen; mir gefallen fie eben nicht gaf fo übel.
Die. Confl gestel mur diese Exempel schon bester als das meinige, nib ich toeis boch nicht warum?

Proc. Darum, weil bur ber mittlere ober borlette Bierer gleichfam niches anders ift als eine Wieberho-36 mill Dir aber de Bieberholung med beutlider geigen, 1. C.

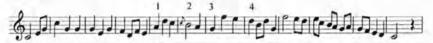

Ta tutti ali začetna tema ima 32 taktov, vendar sem za vsak spev štel vedno po 8 taktov. Poleg tega se med seboj odseki povsem jasno razlikujejo, najsi po odstavkih ali kadenci, kakor je tu videti in slišati. Sicer bi moral v koncertu ipd. naštevati po sto in več taktov drugega za drugim, kar bi bilo treba gotovo označiti za dolgočasno nerodnost.

Disk. Moj gospod mi te prednosti zagotovo ne bi zaupal, saj je pri teh rečeh precej zaprt. Toda, ali ne bi mogel namesto teh 32 taktov šteti tudi 8 četvercev ali 4 osmerce?

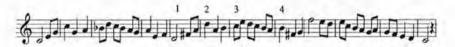
Učit. Seveda, to bi bilo lagodnejše. In verjel bi, da lahko sluh razlikuje četverce brez veliko štetja.

Disk. Ko bi le vedel. Zdaj bom poskusil nanizati drugega za drugim 3 četverce ali 12 taktov, ne glede na to, kot praviš, da nimajo tako urejenega bivališča v našem telesu kot 8, 16, ali 32 taktov.

Res je, predzadnji četverec se zdi na tem mestu prisiljen. Bolje bi zvenelo, če bi ga opustil. Potemtakem se tovrstni trojni red ne sme nikoli uporabljati?

Učit. Hej, zakaj ne? Kolikor ti drago s O. Kajti četverec je na in po sebi zelo zmožen zadovoljiti sluh. In na tak način je 12 taktov mogoče najti še pogosteje, npr.

Disk, Ne bodi nestrpen; prva dva četverca se mi zdita mašilo.

Učit. Vendar sem ti že včeraj dejal: ker sta samo 2 dvojca podobna zamišljeni pesmici, se 2 tako vzpenjajoča četverca včasih znajdeta celo v kompozicijah znamenitih mojstrov. Zavoljo mene ju lahko s svojo roko spremeniš ali sploh črtaš; meni se ne zdita tako slaba.

Disk. Sicer mi ta primer bolj ugaja od mojega, čeprav ne vem, zakaj.

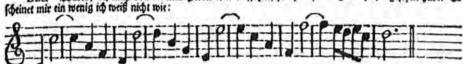
Učit. Zato, ker srednji ali predzadnji četverec ni nič drugega kakor ponovitev. To ponovitev ti pokažem še bolj nazorno, npr.

Ditc.

Wit turgen, ich erlaube bir, nehl der vorgedachten besten Ordnung, auch allegeit 12, 20, und 24. Edete nach einander zu fegen, und 2 darvon, oder (was noch leichter ift) 4 zusammen zu zöhlen. Was die Wiesberholungen anlanget, so verhindern sie die gute Ordnung keineswegs, sondern besfördern dieselbe vielmehr, ja sogar die Dreyer, Jünfer, Siedner und Weumer konnen dadurch gwenden gemacht werden.

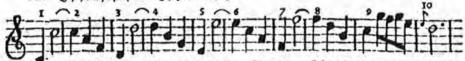
Difc. Barte, ich muß bon memem herrn was auffeben, fo ich biefer Lagen ben ihm gefeben babe. Es

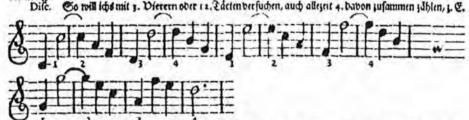
Prac. Und bein Derr bat fich unterftanben ju fagen, baf ein gutes Naturel allein binlanglich fep, und alles erfeten tonne? Glaube mir, ich will lieber einen guten polifden Nort boren, als eine folde Unordnung.

Difc. Er hat bod in feinem leben viel taufend mufitalifche Stude gemacht.

Præc. Und bielleicht nur etliche Millionen Sehler. Dife. 3ch batte ja felbft lieber gefeget, mie folgt :

Prac. Dieß ift taum um ein Lumpenbiggen beffer. Denn ben to. Edeten bleibt annoch ein halber Die

Prac. Das geht an. Beboch mare ein Achter * viel naturlicher, beutlicher, und folglich meit beffet,

Dife. In der Chat, ich fuble innerlich, daß mir ben biefem Achter viel leichter geschieht. 3ch glaube, mein Berr hat biefen Bang nur aufgesetet, weil ber Bag aring unt abwechselt; welcher, fo biel ich unch erine nere, ungefebr so lautet:

Præc. (Erftaunliche Geldenebar!) Man tonnte dem Baffe unterweilen mobl etwas ju Gefallen thun. Allein ein Zuhorer befanmert fich wenig barum; et merte nur auf ben Gefang **; und baber ift es niemal rathfam, Die Ordnung blindlinge ju überichteiten.

Dife. Ich tann bas von meinem herrn gar nicht begreifen. Denn neine Frau bie Schulmeisterin lobt ibn über ben grunn Alte, wenn fie ben andern Weibern in Befaldwaft ift. Sie weiß ibn fo geschieft zu erheben, und andere Componiften so fein berunter zu machen, bag man glauben muß, er tonne unmöglich seines gleichen haben.

Prac. Das bringt Die iculige Treue mit fic. Gin folder Mann ift glactich, und brauchet nur balb fo viel ju verfieben, ale einer ber ledig ift.

(1)

Skratka, poleg poprej razloženega reda dovolim vedno sestavljati tudi 12, 20 in 24 taktov drugega za drugim in skupaj po 3 ali (kar je še laže) 4 med njimi. Kar zadeva ponovitve pa: te nikakor ne preprečujejo dobrega reda, temveč ga veliko bolj krepijo, in celo trojec, peterec, sedmerec in deveterec zmorejo biti prijetni.

Disk. Počakaj, še nekaj ti pokažem od mojega gospoda, kar sem videl zadnje dni. Malo znano se mi zdi:

Učit. In tvoj gospod si je drznil reči, da samo dobra narava lahko nadomesti vse? Verjemi, da bi raje poslušal poljskega kozla, kakor tak nered.

Disk. Toda v življenju je napisal več tisoč glasbenih del.

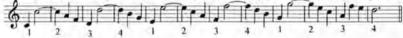
Učit. In morda samo nekaj milijonov napak,

Disk. Sam bi raje napisal takole:

Učit, To je samo za drobec bolje. Kajti pri 10. taktu ostaja še polovica četverca nenapisana.

Disk. Potem bom štel po 3 četverce ali 12 taktov, vselej po štiri takte skupaj, npr.

Učit. To bi šlo. Vendar bi bil osmerec* veliko naravnejši, jasnejši in posledično boljši, npr.

Disk. Dejansko, globoko se zavedam, da se pri tem osmercu veliko bolje počutim. Verjamem, da je moj gospod sestavil ta potek samo zato, ker se bas z njim pridno izmenjuje, kar zveni, kolikor se spominjam, nekako takole:

Učit. (Presenečeno!) Z basi bi kdajpakdaj še mogli napraviti kaj všečnega. Vendar je to poslušalcu malo mar; opazi samo spev**. Zato ni priporočljivo brez premisleka prestopiti red.

Disk. Tega pri mojem gospodu ne morem razumeti. Moja gospa šomoštrka v družbi drugih žena na vse pretege hvali gospoda. Tako spretno ga zna povzdigovati in druge komponiste pomanjševati, da verjameš, kako ne more imeti sebi enakega.

Učit. To prinaša s seboj kriva zvestoba. Tak mož je srečen in treba mu je razumeti le polovico toliko, kot tistemu, ki je samski.

^{*} Octonarius.

[&]quot;Na tem mestu pomeni: zgornji ali zunanji glas.

Dife. 3ch babe neulich nicht alles, sondern nur folgendes gehött: "Narrisches Weid, sprach er zu "ihr, bu weißt ja nicht was in der Nufit flede. Die lebenszeister nehmen mit der Zeit ab, fallen vom Bleisch, "und werden träg und ungeschieft. Es ift frechich schanerlich, wenn ein neuer Schmlerer überwerch herkommt, "und mit seinen lebbaften und flüchtigen Gedanken denen, die nur nach Weranderungen schappen, bestet ge" sällt, als unser einer. Ich werde ohnebin kaum mehr ist. oder is. Jahre leben. Dernach mag es auf der "Welt mit ber lieden Musik ministretzen über, drüber und brunter geben.

Prac. Dem Derr ift mehr als ju forgfaltig. Wenn ich mußte, baf bu bie 4, 8, 16, unb 31. Edete, melde unter allen Die pollfommenften find, fo mobil verfunbeft, und Dich jugleich auf bein Bebor verlaffen tome

teft . fo molte ich ben Bregern bieweilen annoch einen fleinen Plat bergonnen.

Dile. Das mare mir berglich lieb. Aber mie? Prac. Mitte, ich erlaube bir allbiejenigen Broeyer ju nennen, Die wir geftern ben ben Men. fo genene net haben . fcbaue nur s. Er.

Und im 2, Allabreve, ober gemeinen Lacte bas namliche.

Dif. 3ch will bod lieber, auflatt s. Sweper, heimlich einen Dierer jablen, bamit ich lauter Dierer

babe. Couft tonnte ich biemeden ledet vermirrt merben.

Pres. Du thust woll; denn ich mache es auch so. Jedoch wied ost mitten in einem Gesange ein Iweger von dem Vierer abgehönten, eingethellet und gleichlam verschungen; desten zurück bleidender Iweger oder gewessent Eamerade gewistlich für kennen Vierer gezightet kann wetden, welches ich die weiterhin im Exemptel geigen will. Ander muß ich die vertrauen, daß ich unlängst zi einer NB. guten Composition einen einzigen Iwever, und zwar gleich am Ansanges zu Gesichte bekommen habe, z. Er.

Disk. Pred kratkim sem od vsega ujel samo tole: "Zmešana ženska," ji je govoril, "nič ne veš o glasbi. Življenjske moči jemlje čas, meso razpada, se leni in postaja nerodno. Seveda je hudo, ko kak nadut nov packač in s svojimi živahnimi in ubežnimi mislimi, ki hlastajo za spremembami, poslušalcem ugaja bolj od nas. No, itak bom živel še kakih 15 ali 16 let. Potem se z ljubo glasbo na svetu zaradi mene lahko zgodi kar koli."

Učit. Tvoj gospod je več kot preveč skrben, Ko bi vedel, da tako dobro razumeš 4, 8, 16 in 32 taktov, ki so med vsemi najpopolnejši, in da se lahko zaneseš tudi na svoj sluh, bi si želel privoščiti še malo prostora za dvojce.

Disk. To bi mi bilo resnično ljubo. Toda, kako?

Učit. Pazi, za dvojce ti dovolim imenovati vse tiste, ki sva jih včeraj pri men. imenovala tako; samo poglej, npr.

In enako v 2/4, alla breve ali običajnem taktu.

Disk. Vendar bi raje namesto 2 dvojcev potihem štel četverca, tako da bi imel samo četverce. Sicer bi se zlahka zmedel.

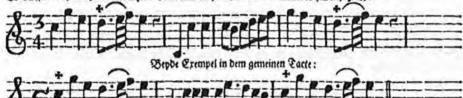
Učit. Prav imaš; tako bom napravil. Vendar se dvojec pogosto sredi speva loči od četverca, razmeji in tako rekoč preplete z njim; zaostajajoče dvojce ali nekdanje sodruge je gotovo mogoče šteti za dvojce, kar bom v nadaljevanju pokazal s primerom. Zaupati pa ti moram še, da sem pred kratkim v NB. dobrega skladatelja dobil pred očmi samo en dvojec, in sicer na začetku, npr.

Dife. Ift es benn gut? Præc. Breplich. Gur Renner ift es recht ein Ausgesuchtes. Du wirft aber boffentlich merten, bag ber Broeyer burch ben nachfolgenden Vierer gleichsam berbeffert wird, weil die lehten a. Edete bes Vierero ben gangen 3weyer & mieberbolen, fieb an:

barfen mobl auch nur Die letten Edete eine Rebnlichfeit & mit einander baben,

Das a und Allabreve-Tempo fannft bu nach Belegenheit felbft barnach einrichten.

Bang mobl. Allein tann ein Sweyer borne fteben , fo wird es bintenber auch nicht berboten Difc. frpn, L. Er.

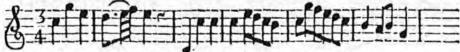

Prac. Es ift freplich nicht verboten. Du bift febr fcarffinnig; mir mare Diefe fcone Unmertung nicht bergefallen. Und menn man ju bem namlichen Breger & piano fetete, fo tonnte er einen orbentlichen Bies berhall * borftellen.

Dife. Das mare mir auch nicht gleich bepgefallen. Ubrigens flingen Die borigen 3weper in meinen Ob ren fo gezwungen, als bief r. 3ch weiß mobl. Daji man fie, fo bergig fie immer fenn mogen, auch immitten eines Befanas als eine fuffe Claufel murbe gebrauchen tonnen. Allein bon mir migren Jahren nur etwan eine mal; mit Tempo Prefto, ober Allegro Die Zeit meines Lebens vielleicht feinmal. Mein , mas hilft ber 3wever? Der Befang mare ja obne blefen bollfommen gemefen, j. Er.

Bolgende Art, mo ber Dierer mit bem Bibeyer gang und gar feine Achnlichfeit bat, murbe ich felbft nicht billigen , L &.

3d glaube es, bas find gang und gar Noten ohne Ginn und Verfland. Aber warum willi du bich lang über ben juvor erflatten Broever aufhalten ; ich habe ja fcon oft bon einem ober andern Meifter NB einen einzigen Zact einschieben ober wiederholen 4 feben, L. Er.

Disk. Je to potemtakem dobro?

Učit. Seveda. Za poznavalce je to izbrano. Upam pa, da boš opazil, da je dvojec obenem izboljšan zaradi sledečega četverca, kajti zadnja takta četverca prinašata ponovitev celotnega dvojea +, poglej:

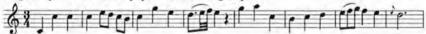
2/4 in alla breve tempo si lahko ob priliki narediš sam.

Disk. Dobro. Ampak če lahko dvojec stoji spredaj, ne bo prepovedan niti na koncu, npr.

Učit. Seveda ni prepovedan. Zelo bistroumno. Meni ne bi padla na misel ta lepa pripomba. In če bi navedenemu dvojcu + pripisal piano, bi si mogel predstavljati spodoben odmev.

Disk. Tega se pa ne bi domislil. Sicer mi v ušesih zvenita prejšnja dvojca tako prisiljena, kot ta. Vem, da sta uporabna kot sladka klavzula, najsi še tako srčkano, tudi sredi speva. Toda meni samo nekajkrat v dveh letih, s tempom presto, ali allegro pa nikoli. Le kaj pomaga dvojec? Spev bi bil vendar popoln tudi brez tega, npr.

Učit. Naslednjega načina, kjer četverec nima nobene podobnosti z dvojcem, ne bi sprejel, npr.

Disk. Verjamem, da so te note povsem nesmiselne in nerazumljive.

Učit. Toda zakaj hočeš na dolgo in široko razpredati o poprej razloženih dvojcih, saj sem vendar pogosto pri enem ali drugem mojstru videl dodan ali ponovljen + en sam takt, npr.

^{*} Eho. Vendar se s tem redkokdaj kaj komponira, ker je to posnemanje bodisi premlado bodisi preveč staro.

Und Diefes bald am Anfange, bald in ber Mitte, ober am Ende. Mit furgem liber ...

Difc. Bergeibe mir! toenn nicht vielleicht ein ungereimter Cert gu einer Arie u. C.f. bistoeilen es erbeis

fctt, fo wird fic ein vernunfinger Difcantift gewiß ewig blefer feltenen Schonbeiten begeben.

Prac. Cen bod nicht fo munberlich, bu mirft mit ber Beit in ber Composition noch meit anbere fcone Seltenbeiten einseben und felbft erfinden muffen lernen. Beut ju Lage fucht man alles berbor : Rrumm und Berabes, Jung und Altes, ja Die baffrebften Bange tonnen Die fconften Befange berichaffen. Es tommt

bauptfiduch nur auf eine gute Ausführung an.
Dife. 3ch glaube es, wenn man erflich alle taufend und taufend Sachen berflebet, die fur Ausführung gehören. Mit Jung und Altes baft du mich auf einen alten Author erinnert. Er beist Mulurgia P. Kircheri. Mem Derr macht gar biel Rubmene bon ibm , und munichet , bag ich nur balb latemijd berffunbe,

um felben lefen ju tonnen.

Dem Derr wird eben fo wenig barinnen gefunden haben, als ich.

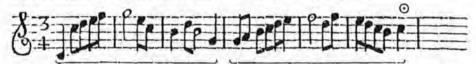
Das tan gar lucht fen. 3n Urbefladt lefen ihrer groep fcon 4. Jahre baran, und fie compone Difc.

ren both noch nichts.

Solden Leuten , welche Die Beit mit nichts anders zu vertreiben wiffen, fonnen bergleichen Bus der gar nicht fraben. Denn Mußiggang ift aller Lafter Anfang. Et " war ju feiner Zeit ein berühmter Ma-thematicus. Wenn er bie Composition verflanden batte,, fo wurde er der musikalischen Welt gewiß groffe Dienfte geleiflet haben. An feinem geneigten Willen bat es jum wenigften nicht gefehlet. 3ch habe feine Schrife ten burchblattert, und endlich boch ein Blatt gefunden", fo wir ju unferm Borbaben iben auch brauchen teerben fonnen.

Dite. Er mird boch berftanden haben, mas jum Er. ein Dreyer fen.

Prec. Dein. Aber ich toil birs fagen. Merde, ein Dreger rubret wegen feiner Ungleichheit ber Edete unfer Webor gang unbermutblid und aufferordentlid. Er tommt mir gleichfam bor , ale wie etman ein Menid, bon bem man fagt, er babe um einen Zwield jubiel. Daber fcbeinet er burchtringenb, quenebe mend, artig und fcheribaft ju fein. Er muß aber allejeit von feinem Befpane begleitet werden. Welche 2. Dreyer fodann nach Belieben ale ein Cedfer *** fonnen angefeben merben, I. Er.

Dife. Bit but ich auf einmal flug. 3ch weiß alle teutsche Cange auswendig , welche in unferer Biere fchente aufgespielet werben. Wenn etwan einer tomnit mit z. Dierern, fo find bie Leute grat luftig , abet boch ein wenig ernfibaft baben, fo bald fie aber einen horen mit 2. Dreyern, fo fangen fie alle gu fpringen an, als wenn fie unfinnig maren. 3ch will bir nur gefdroind etliche babon, fowohl mit Erippel als vierefigten Cacte, berfigen, J. Er.

Mein, bore auf! Und fannft du bich mobl ben bergleichen Buterepen einfinden?

Die. Ja , ich muß mandmal mit meinem herrn geben; ba lafit er wir entweder einen Schoppen Bier,

ober ein Margen Brandmein einschenfen. bağ Die Drever juft Dabin geboren : man fann fie ju mas befferem anwenden. Denn gwen Drever tonnen am Unfange eines jeden mufifalifden Ctudes gefehrt merben, es muß aber unmittelbar ein Dierer barauf folgen, um berfeiben unnaturliches Befen ju berbeden, und fie bem Gebore erträglich ju machen, I. E.

In to včasih na začetku, včasih na sredini ali na koncu. V kratkem, s O.

Disk. Oprosti mi! Če morda zmedeno besedilo kake arije ipd. včasih tega ravno ne terja, se bo razumen diskantist gotovo za vekomaj odpovedal tej redki lepoti.

Učit. Ne bodi no tako čudaški, sčasoma boš videl v kompoziciji še veliko drugih lepih redkosti in se jih boš moral naučiti iznajdevati. Dandanes se zelo veliko išče; zavito in ravno, mlado in staro, celo grdi postopki lahko spravijo skupaj najlepše speve. Vse je odvisno samo od dobre izvedbe.

Disk. Verjamem da je tako, ko človek dojame tisočero stvari, ki sodijo k izvedbi. Z mladim in starim si me spomnil na starega mojstra. *Musurgia* se imenuje knjiga p. Athanasiusa Kircherja. Moj gospod mu izkazuje veliko časti in želi, da bi kmalu razumel latinsko, da bi ga mogel brati.

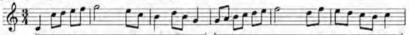
Učit. Tvoj gospod bo v njem našel enako malo, kot sem jaz.

Disk. Zelo verjetno. V Urbstadtu se ga nekateri učijo 4 leta in vendar nič ne komponirajo.

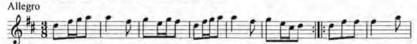
Učit. Takim ljudem, ki ne znajo časa preganjati z ničimer drugim, podobne knjige ne morejo škoditi. Kajti brezdelje je začetek vseh pregreh. On" je bil v svojem času znamenit matematik. Če bi se spoznal na kompozicijo, bi gotovo zelo veliko prispeval h glasbenemu svetu. Njegovi naklonjeni volji vsaj nič ni manjkalo. Njegove spise sem prelistal in nazadnje našel stran**, ki jo lahko uporabiva tudi pri najinem pouku.

Disk. Saj bi bil vendar razumel, kaj je npr. trojec.

Učit. Ne. Vendar ti povem. Bodi pozoren, trojec gane naš sluh nedvoumno in zelo zaradi lihosti taktov. Nastopi kot denimo človek, o katerem se reče, da je za ped prevelik. Zato se zdi prodoren, izjemen, ljubek in šaljiv. Vendar ga mora vedno spremljati njegov par. To sta lahko 2. trojea, ki jih je po želji mogoče videti kot šesterec., npr.

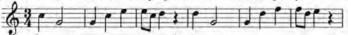
Disk. Posvetilo se mi je! Na pamet znam vse nemške plese, ki jih igrajo v naši pivnici. Če pri kaki kdaj pride do 2. četvercev, so ljudje sicer veseli, vendar hkrati tudi nekoliko zadržani, kakor hitro pa slišijo 2. trojca, začnejo nemudoma poskakovati, kakor da bi bili ob pamet. Takoj ti zapišem enega od njih, tako v tridobnem kot štiridobnem taktu, npr.

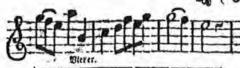
Učit. Ojoj, nehaj! In ti se lahko vživiš v tako besnenje?

Disk, Ja, včasih moram tjakaj z mojim gospodom, kjer nam privošči polič piva ali kozarček žganega.

Učit. (Še lepše. Pravcati brezbožni šomošter! Ne smeš verjeti, da je trojce slišati samo tam: uporabljajo se za kaj boljšega. Kajti dva trojca lahko stojita na začetku vsake skladbe, toda neposredno jima mora slediti četverec, da zakrije njuno nenaravno bistvo in ju napravi znosna ušesu, npr.

^{*} Immortalis nominis Kircherus. ** In arte magma. *** Sexarius **** A bove majori discit arare minor.

welchen Vierer man auch wohl wiedetholen tam, weil der vorhergehende in 2. Dreyer getheilte Sechsfer flart genug ift, groep Vierern das Gegengewicht zu halten. Du wirft es in mehrern Compositionen sehen.

Dife. Das ift gut. Aufferdem habe ich icon anfangen wollen , einen folden Gechfer immer nur für einen wampeten Vierer ju achten. Warte, ich will dief Exempel nun felbft in den gemeinen Cact überfeben, und nach dem Gechfer, weil es willfurlich ift, den Vierer jugleich wiederholen, wie folgt:

Mit 4 compo ift es ohne dieß fo begreiflich und leicht, daß es fich nicht ber Mahe verlobnet, die Feber einzus tunden. Nur weiter!

Prac. Es tonnen bemnach a. Dreyer auch in ber Mitte als eine Claufel & angebracht merben, j. E.

36 will bir, um nicht weitlauftig zu fenn , nur Die einzige Claufel in den gemeinen und Allabreve- Cact überfegen.

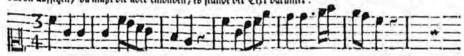

Dife. Beit ich nun febr wohl begreife, wann, wo, und wie oft ein gespaltener Sechser tonne angebracht werben, so wird mir boch jum Uberfluß erlaubet fenn ju fragen, ob man nicht manchmal gar oren Dreyer bine ter einander feben borfe?

Przc. Meines Erachtens, lieber vier als brep. Denn ein Dreyer ift, ben Edeten nach, ungleich; bert Dreyer sind ihrer Jahl nach ebenfalls ungleich, mithin ift die Ungleicheit verdespelt, und ohne Zweisel widerwaring. Ich habe auch, was mein weniges Wissen anlanget, bez den Dreiften Menten kum ein einiges Erempel davon geschen. Immittels muß ich die erzählen, daß ich vor 2. Jahren eine Arie hörte, welche durchs aus (die Cadengen und einige Absah aus eine Arie hörte, welche durchs aus (die Cadengen und einige Absah ausgenommen) mit Dreyern angefüllet war, und doch von den Musik-kennern sehr geptiesen wurde.

Dife. Da mare ich recht begierig ju wiffen , ob vielleicht ber Cert ben namlichen Meifter bagu verleitet,

ober ob er mit allem Gleiße fo gefiget habe? Prac. 3ch glaube, eines fowohl als das andere. 3ch will bir gefchwind etliche Cacte ber Eingflimme babon auffegen, bu mußt dir aber einbilden, es ffunde der Bert darunter :

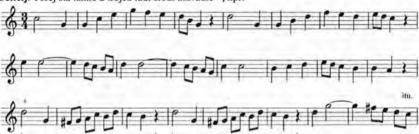

in ta četverec je mogoče ponovití, ker je predhodni šesterec, razmejen na dva trojca, dovolj krepak, da vzdrži protiutež dveh četvercev. To boš videl v več kompozicijah.

Disk. To je dobro. Sicer pa sem želel začeti šesterec vselej šteti za nekakšen odebeljeni četverec. Počakaj, ta primer prestavim v običajni takt in po poljubnem šestereu takoj ponovim četverec, takole:

Z 2/4 tempom je to tako doumljivo in lahko, da je poplačan trud namakanja peresa v črnilo. Naprej! Učitelj. Torej sta lahko 2 trojca tudi sredi klavzule +, npr.

Da ne bom predolg, želim ti predstaviti samo eno klavzulo v običajnem alla breve taktu.

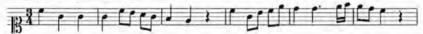

Disk. Ker zdaj dobro razumem, kdaj, kje in kako pogosto je mogoče napisati razmejeni šesterec, naj še vprašam, prosim, ali je včasih dovoljeno napisati tri trojce zapored?

Učit. Če vprašaš mene, raje štiri kot tri. Kajti trojec je po taktu lih: trije trojci prinašajo prav tako liho število taktov, saj je lihost potrojena in tako brez dvoma odbijajoča. Kolikor malo vem pa lahko rečem, da tudi pri najboljših mojstrih skorajda ni niti enega samega takega primera. Povedati pa ti moram, da sem pred dvema letoma slišal arijo, ki so jo vseskozi sestavljali sami trojci (razen kadenc in nekaterih odstavkov). Kljub temu so jo poznavalci glasbe zelo cenili.

Disk. Prav zelo rad bi vedel, ali je skladatelja te arije morda k temu napeljevalo besedilo ali se je sam tako potrudil?

Učit. Verjamem da tako eno kot drugo. Takoj ti napišem nekaj taktov pevske linije, ti pa si moraš predstavljati, da je besedilo podloženo:

Difc. Eine angenehme Vocal-Stimme mag freplich roohl im Stande fenn, dergleichen Ungleichheiten gleichjumachen und zu verfulfen, allein mit Inftrumenten medre es, glaube ich, viel gescheuter fich berfelben ju enthalten.

Præc. Das ift eben teine Folge. 3ch babe ja erft bie borige Woche eine Simpfonie gebort, faft burche gebende mit Dreyern, und gwar mit & tempo, g. E.

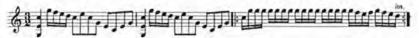
Disk. Seveda je prijeten pevski glas v stanju zgladiti tovrstna neskladja in jih osladiti. Menim pa, da bi se z instrumenti držal veliko bolj previdno.

Učit. To ni prav noben sklep. Še pred nekaj tedni sem slišal simfonijo, skorajda v celoti sestavljeno iz trojcev, in sicer v 2/4 tempu, npr.

Disk. Zveni prav čudaško. Četverec naredi več slabega kot dobrega, kajti sicer bi ga mogli šteti za običajni tridobni takt, npr.

Učit. Ampak tako bi bilo izbrano samo kaj splošnega, nič posebnega.

Disk. Samo enkrat letno zadošča privleči na dan tako obupen izbor. Od četvercev me gotovo nič več ne odvrne.

Učit. Prav imaš. Vendar upam, da ti bom mogel razložiti, kaj sem včasih slišal pri dobrih mojstrih.

Disk. In kako naprej?

Učit. Zadnji allegro 3/8 te kompozicije se je sicer začel z običajnim četvercem, toda kmalu se je zaslišal bučni potek * s trojci, npr.

in postopek + se proti koncu, kot običajno, ponovno zasliši, npr.

Disk. Zdaj se spomnim, da sem v nekem 3/8 Allegru pred kratkim slišal sklep* s takimi trojci, npr.

^{*} Passaggio.

^{*} Kadenca.

tvelder fo berlangerte Schluß borber in G gleicher Beflalt ju boren toar.

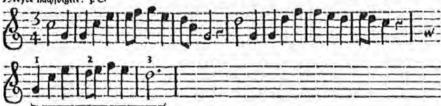
Prac. Das reif ich obnebin. War aber bod ber Unfang und bas Ubrige mit orbentlichen Dierern Durchgeführet ?

Difc. Sonber allen 3weifel. Weil mir alles febr mobl gefiel; nur ble einzigen Dreyer bes bier ange

merten Schuffes ausgenommen, welche ich bon einem Anfanger gefeset ju fepn glaubte. Frac. Du glaubteft zu viel ober zu wenig; benr bas, was ein Difcantift zusammen flaubet, tann man bon bem, was ein Weifter mit Worficht und Wiffen entwirft, gleich bon ferne fo leicht unterscheiben, als wie Die fcmarge Barbe bon ber weißen.

Difc. Das will biel fagen. 3st fallt mir etwas bep, toorum ich fcon bor einer halben Stunde habe fragen wollen; namlich, wie mate es, wenn am Anfange 1. ober z. Dierer gefetet murben , und bann ein

Dreyer nachfolgete? L. E.

Prac. Dubaft ja fcon gehort, bag ein Drever allein nichts nuge fev.
Difc. Das geftebe ich. Er flingt auch nicht gut. Allein ich will ist bie Inftrumentmufit benfeit laf.
Benn jum Erempel ein Eert zu einer Arie juft fo gefebet ware, bag man nicht anbers machen tonnte?
Prac. Go mußte man aleich wieder trachten, mit Vierern hinter ihn drein zu fommen.

Difc. Das weiß ich; um ibn namlich ju berbeffern.

Prac. Der ben Eert fomobl ale ben Dreyer wieberholen. Sich will bir nur mit folgenben glatten Worten eine Bleichniß geben, namlich : Wenn ich alles rechnen wollte, was ich von dir haben follte, und auch fodern fonnte, L. C.

Ungeachtet man imt Bieberholungen ber 2Borte * und Borter * *, Die nichte fonbetliches bedeuten ober quebruden, gern fparfam pfleget ju fepn.

Difc. Gofern aber ber Drever am Anfange ftunbe, L. C. Bennich recht nen well te, mad ich bon bir ba , Mn foll te,

Prac. Co mußte man ibn gur Doth fteben taffen.

3d badte aber, es tonne burd Die Bieberholung mandmal ber Errt felbft erhoben werben.

Das ift eine überaus foone, und ju allen Zeiten nutliche Uberlegung. Przc.

3d meune fo: Difc.

36 verfiebe bich mobil. Allein ben bem Worte, wenn ich baben wollte, tann ich bennoch feine Przc. Urfache jur Buberbolung emfeben.

Ja bod; bie Bieberbolung jeiget bier gleichfam eine Drohung an , gegen ben ber bie Dechnung Difc. foultia ift.

Præc. Diefe Urface iff gar ju fchmach , und fo buntel , baf ich felbft nicht einmal babin gebacht batte. Doct

Die naminh eine gange Nebr bebennen, fane oraror'e "" beret ein iches ine befonbere angefeben mirb , fage grammatical ier Anemegen ein Gingfnab felten beit ilnterfchieb baben meit.

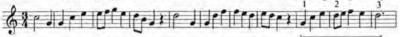
kjer je bilo slišati tako podaljšan konec kot je poprej oblikovani v G.

Učit. To tako in tako vem. Pa je bilo od začetka do konca izpeljano z urejenimi četverci?

Disk. Brez dvoma. Kajti vse mi je zelo ugajalo, razen nekaterih trojcev iz tu omenjenega sklepa, za katere verjamem, da jih je naredil začetnik.

Učit. Ali verjameš preveč ali premalo, kajti to, kar diskantist vrže na kup, je od tistega, kar mojster naredi previdno in z znanjem, mogoče razlikovati že na daleč, kakor črno barvo od bele.

Disk. To veliko pove. Spomnil pa sem se nečesa, o čemer sem te hotel vprašati že pred pol ure, namreč kako bi bilo, če bi na začetku stala 1 ali 2 četverca, nato pa trojec? Npr.

Učit. Saj si dobro slišal, da trojec sam ni od nobene koristi.

Disk. To priznam. Tudi ne zveni dobro. Vendar bi dal zdaj instrumentalno muziko na stran. Če bi na primer besedilo arije bilo narejeno tako, da bi ne mogli napraviti nič drugače?

Učit. Prizadevati bi si bilo treba, da bi s četverci prišli pod besedilo.

Disk. To vem, da bi ga namreč izboljšali.

Učit. Ponoviti je treba bodisi besedilo bodisi trojec. Pokazal ti bom podobo samo z naslednjimi neproblematičnimi verzi: Če bi vse računati želel, kar od tebe bi imel, in tudi hteti to bi smel, npr.

Kljub ponovitvam besede* in besed**, ki ne pomenijo ali izražajo nič posebnega, se z njimi ponavadi ravna varčno.

Disk. Kaj pa če trojec stoji na začetku, npr.

Učit. Tako bi moral stati za silo.

Disk. Toda mislil sem, da je mogoče s ponovitvami poudariti tudi besedilo.

Učit. To je nadvse lep in vselej uporaben preudarek.

Disk. Takole mislim:

Učit. Prav dobro te razumem. Ampak pri besedi, če bi želel, ne vidim nobenega vzroka za ponovitev.

Disk. O, pač. Ponovitev obenem nakazuje grožnjo, za katero je kriv račun.

Učit. Ta vzrok je tako šibak in nejasen, da nanj ne bi niti enkrat pomislil.

^{*} Ki pomenijo namreč cel govor: oratorij.

[&]quot;Med katerimi je treba vsako obravnavati posebej, pravijo gramatiki. Nevajeni, dečki pevci le poredkoma poznajo razliko.

Dife.

Doch bir ju Befallen, will ich fle inbeffen gelten taffen. Weil demnach ein jeber Vert fich fowohl jum Erippel als gebierten Eacte fchiefet, fo batteft bu auch fegen tonnen, wie folgt :

In a, oder Allabreve tempo maren Diefe z. Dreyer, wie dir beteite befannt ift, dem Befichte nach noch biel beutlicher.

Dife. Mander Bert ichidet fich aber, wie ich ichon oft mahrgenommen, bennoch weit beffer jum Prips pel ale verrechigten Cacte. Und auch umgefehrt. Ubrigene mogen bie Doten : in einer Arie bon nicht gar ju gefchrindem Tempo noch mobl ju bulten fenn. Muffer bem borte ich einft meinen herrn fagen , baß fo burtig auszufprechen-be Noten mehr fur em Recitativ , als fur einen ordentlichen Gefang zu halten maren. Es fen benn, bag man einen Eifer, einen Born, ober andere Dergles den rafende Leibenfchaften Damit ausbrucken wollte.

Prac. Dein Berr hat Recht. Wenn ich aber Die Leidenschaften ausnehme, fo find folgende mit ben

Ich mil vermegen von Diefer Materie ein anbermal ausführlicher banteln. Dun fallt mir aber ben , tvas mich recht berglich verdruffer , bag ich bas () fconbie 30. eber mobl 40 mal vergeifen habe anjumerfen.

Dife, Co, mas braucht es; Das muß einem ja mohl Die Bernunft eingeben. Schau, ich flelle mir bon allen Erempeln, Die wir bisher gefchrieben haben , em jebes ins befondere tuft fo bor, als wie Das 3weig mit Arpfelit, meldes meine liebe Mutter por f. Jahren aus unferes Nachbarn Dollgarten beimbrachte und nur fcentte. Den Lag barauf fucte ich Die andern Breige felbit auf , und fernete Da zugleich Die Meite tennen. Den tritten, vierten, und funften Lag gewan ich ben Boribeil, gar auf Die Blume ju flettern, und mußte enblich Die Bruchte fo fauberlich herab gu holen , bag mir nach ber Sand bennahe ber gange Barten gu flein marb. Der Unterfchied beflebet nur in Dem, bag mit ber liebe Bater bieruber & Tage binter einander mit Der Rute Die Lenden jammerlich falbte; bu hingegen batt eine Breube, wenn ich uber ein jedes befagter Erempel etliche taufend Beranderungen mache.

Pric. Der Unterfchied beflehet auch in bem , baß bir ber Garten balb gu eng mare geworden ; binge gen in ber Composition finbeft bu allegeit road ju pfluden , und wenn bu auch erliche taufenb Jahre leben folift.

Dife. Mithin muffen wir feine Beit verfaumen. Ertiare mir nun Die Junfer , angefeben Die Vierer

ohnebieft das Saupt Der Ordnung find. Prac. Ein einziger Sunfer ift noch abgeschmader als ein einziger Dreyer. 3ch will bir also groep bepfammen ftebende Sunfer jeigen, 1. C.

Vendar, tebi na ljubo, sprejmem. Kajti potemtakem je vsako besedilo mogoče postaviti tako v tridobni kot štiridobni takt, kakor tudi ti lahko storiš, kot sledi:

V 2/4 ali alla breve tempu bi bila ta dva trojca, kot je znano, po svoji podobi veliko bolj jasno.

Disk. Toda marsikako besedilo, kot sem pogosto slišal, se vendarle veliko bolje poda tri- kakor štiridobnemu taktu. Pa tudi obratno. Sicer bi bile note: v ariji v ne prehitrem tempu še znosne. Poleg tega pa sem enkrat

slišal svojega gospoda reči, da so tako umo izrekane note

boljše za recitativ kakor pravi spev. Razen če bi s tem izražal

vnemo, srd ali sorodne besneče strasti.

Učit. Tvoj gospod ima prav. Toda če izvzamem strasti, so takile postopki s skoki in gibanji še slabší, npr.

Zato želim to snov drugič izčrpneje obravnavati. Zdaj pa se domislim nečesa, ker me srčno vznejevolji, namreč da sem doslej že 30 ali 40 krat pozabil dodati O.

Disk. Ej, kdo ga rabi, saj to vsak lahko ugotovi z razumom. Glej, vse primere, ki sva jih napisala doslej, vsakega posebej si predstavljam kot vejo jabolk, ki jo je moja ljuba mati pred 5. leti prinesla od soseda s sadnim vrtom in mi jo podarila. Dan za tem sem sam poiskal in spoznal še druge veje. Tretji, četrti in peti dan sem imel priložnost celo splezati na drevo in znal tako lepo jemati sadove, da mi je skoraj ves vrt postal premajhen. Razlika je samo v tem, da mi je ljubi oče 8 dni s šibo boleče namazilil ledja; nasprotno si ti vesel, če naredim pri vsakem primeru nekaj tisoč sprememb.

Učit. Razlika je tudi ta, da ti je vrt kmalu postal pretesen; nasprotno v kompoziciji vedno najdeš kaj obirati, četudi bi moral živeti nekaj tisoč let.

Disk. Zatorej ne smeva izgubljati časa. Razloži mi zdaj peterce, glede na to, da so četverci glava reda. Učit. En sam peterce* je še bolj neslan od trojca. Zato ti pokažem dva zaporedna peterca, npr.

Kar sicer velja za trojce, drži tudi za peterce. To si kaže tu še pobliže ogledati,

^{*} Quinarius.

Dife. 3ch berflebe es. Allein em in s. Dreyer abgetheilter Gechfer gefallt mir weit beffer als gweg

Prac. Mir auch. Annebft tonnen a. fo gespaltene Gechfer auch in einem Allegro einer Gumpfonie

Und fo über o in Erwegung des Obftgartens.

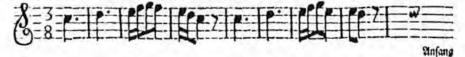
Dite. 3d verflehe nun mobt, daß z. folde Sechfer an fich felbft fderzhaft find. Allein bu batteft fie ja den Noten nach noch posierlicher machen, und zugleich, weil es willfurlich ift, piano daben anmerten ton nen, nur etwan z. E.

Priec. Das ift ein unvergleichlicher Sat fur die, fo etwan Lebbaber babon find. Broep unabgetheilte Sechler aber murben wegen über übermaßigen lange weit übler flingen als a. Bunfer , i. C.

D.f. Das flingt abscheulich.
Prac. Ein einziger fo unabgetheilter Sechser wird doch in der Mitte eines Gefangs entweder mit laus fenden oder andern fortbaurenden Gangen und Bewegungen bisweilen gehort, s. E.

Disk. Razumem. Toda na dva trojca razmejeni šesterec mi veliko bolj ugaja od dveh petercev. Učit. Tudi meni. Poleg tega sta lahko 2 tako razmejena šesterca tudi pri Allegru simfonije ipd. kot šaljiva klavzula +, npr.

In tako s O v premislek o sadnem vrtu.

Disk. Dobro razumem, da sta 2 taka šesterca po sebi šaljiva. Vendar bi jih ti že po notah napravil še bolj ljubka in bi jim obenem poljubno dopisal še piano, npr.

Učit. To je enkraten stavek za tiste, ki so ljubitelji tega. Dva nedeljena šesterca bi bila zaradi prekomerne dolžine daleč slabša od 2. petercev, npr.

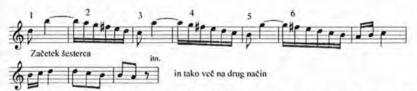

Disk. Zveni gnusno.

Učit. Toda včasih se sliši en samcat tako nedeljeni šesterec tudi sredi speva, bodisi s tekočimi bodisi z drugimi daljšimi postopi in gibanji, npr.

Disk. Najsi bi bilo enako na tisoče načinov, bi iz tega šesterca raje sestavil osmerca, takole:

Učit. A imamo malo upanja, da boš šesterec sčasoma sprejel. Povsem drugače je z naslednjima dvema taktoma na koncu. Sedmerec* zveni namreč enako slabo kot deveterec**.

Disk. To verjamem, ne da bi videl na primeru.

Učit. In vendarle imam tam v predalu simfonijo, v kateri ponovljeni deveterec nastopa kot klavzula*. Avtor simfonije je sicer razmejil deveterec na peterec in četverec. Samo nekaj taktov prepišem, npr.

Potem zopet nadaljuje *forte* v štiridelnem redu, dokler končno pred zaključkom še enkrat ne pusti slišati klavzule v C. Ta *piano* me je vrnil v misli na pretekli ponedeljek, ko sem simfonijo poizkušal povsem nenadejano in s prijetno zmedo, tako da nisem mogel zaznati ne peterca, ne četverca, ne deveterca. Pa še mislim, da bi mogel četverec stati tudi prej in peterce po, npr.

^{&#}x27;Septenarius." Novenarius.

Dife. Aber mit biefer Ursache tonnte einer nieines gleichen feine Unordnungen leicht entschuldigen.
Præc. Rein, sage ich abermal. Denn man kennet den Bogel gar bald an feinen Federn. Ich kann iwar noch nicht einstehen, ob es mit allem Fleife geschiebt, daß einige Componiften, um entweder das Geschrein wenne zu vermidnteln, mit laufenden Roten anfangen, bevor die singenden noch ihr Ende erreichet baben, 4. E.

Glej, kaj zmore ponovitev! Doseže lahko, da ne le trojci in peterci, temveč celo sedmerci in deveterci včasih naredijo ozko pot v neizmerljivo deželo* glasbenih zabavnosti; te bi sicer bile izključene in za vekomaj obsojene na bedo.

Disk. Dvojcu vendar ni nujno treba čepeti samo s svojim parom, kot je to večkrat pri menuetih iz pivnic; verjamem, da bi mogel na sprehod prav tako s trojci, sestavljenimi po predhodnem načinu, npr.

Učit. V ušesih mi zveni preveč izumetničeno, posledično preveč mlado, čeprav nočem reči: preveč abotno. Kajti tako ponovljen peterec je veliko prekratek, da bi se dvojec ali trojec razkril sluhu jasno ali slišno. V skladbah znamenitih komponistov (dasiravno redko) je najti izmenjujoča gibanja, ki potekajo tako rekoč v nasprotju z redom. Toda verjamem, da je razlog v želji napraviti spev mestoma čim bolj tekoč.

Disk. Vendar bi kdo s tem vzrokom enako kot jaz zlahka upravičil enako fine nerede.

Učit. Ne, še enkrat pravim. Kajti ptiča se kaj hitro prepozna po perju. Sicer še ne morem natančno vedeti, ali se prav namenoma dogaja, da nekateri komponisti malo zbegajo sluh ali začetnikom skladateljske umetnosti prikrivajo dober red, ko začenjajo s tekočimi notami, preden se spevne iztečejo, npr.

^{*} Koder namreč zemljemerec (quà zemljerezec) še nikoli ni mogel prispeti. To moramo vedeti MI, je rad dejal plemeniti Beuchel.

Caufend und taufend bergleichen, ja noch weit andere verschmigte Gage " fiebet man vielmal forvohl in einigen teutschen ale malichen Concerten u.f. f. auch oftere nur ein einziges " Grad fo fehr bamit ftrogen, baje man nicht weiß, was man beraus flauben foll, ober bag man nicht einmal unterfceiben tann, ob es ein Meifter

geschrieben, ober ein Discantift jusammengesubelt babe. Difc. Meifter bin Meifter ber. Das berborige Erempel gefallt mir nicht, es mag gleich fließen wie es 36 batte burd einen beutlichen Abfat im 4ten Cacte Die laufenben bon ben fingenben lieber abgie

fonbert, j.er.

Dit furgem : mich wird binfuro gewiß temer betriegen. 36 will alle Mufitalien, in welchen folde Unerb nungen angutreffen werden fenn, weit mimber achten ale Giroh und Daderling, von wem fie auch immer

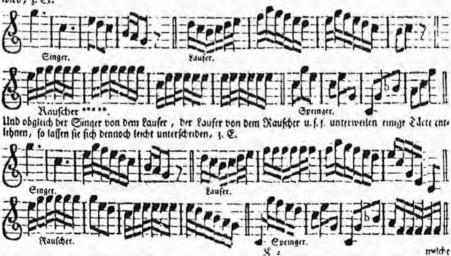
fenn mogen.

Prac. Du mußt nicht gleich fo willubn fenn. Que ubelgefenten Caden fannit bu oft meit mehr bernen, als aus guten **. Suche nad, mo bir Bebler feden und beffeite bich bie bemigen gu verbeffern. Du weißt ja noch nicht einmal, bag man ofteinen Breever eintheiler, ohne Die Ordnung baburd ju verwirren.

Prac. Das ift recht ein fpiefindiger Einfall, ja er ift faft aur ju fremt. 3mmitteift febliefe ich beraus, baf bu alles mohl begreiteft, was ich bisber von der Cactoronung eriablet babe. Allem meine Rote mar bier nicht bon greep, fondern nur bon einem einzigen Troever ; auch nicht von Bertheilen, fondern bom Einebeilen.

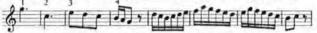
3d weiß icon, bu wirft nur den Bebner erftaren mollen. Denn ein Bebner *** wird weigen feiner überflüßigen Ednge allezeit feichter mit 2. Bierern und einem überbleibenden Imeier gegeblet. Alfe, bebor ich die noch meine Meinung erofne , will ich die Bewegungen ein weinig voreinander ihriben. Dem Derr man memthalben laden, wenn er von einem Singer, Laufer, Raufer, Springer, u.f.f. boren wird, J. Er.

Opibu, non eit fentas. "mufitalifchee. "" Durch anderer Leute Cibaben wird man fina. Woffe mir Menthe auf ber Welt immer einer bem andern u che genuaffen banten tonnen. Wonn nur feme ubte Vernung baben abmantet auf der Belt immer einer bem andern u de genugiam Danten tonnen. 29 nu nur femeinte Memning baben obmatet.
. Denarius. . . . Defe merben vor einigen Lablein auch North Roten genannt, weil fie nur etwan einem grein. fabrigen Difcantiffen belfen . einen bei ma ichlechterdinge baimt anegudarten ober ju verlangen. Griduati Comroniften wiffen be abei aat mort in brauchen

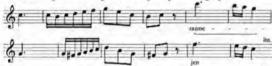
Tisoče in tisoče podobnih, še več drugače hudomušnih stavkov* se najde pogosto tako v nekaterih nemških kot laških koncertih ipd., pogosteje so jih polne tudi posamezna** dela, tako da se ne ve, kaj od tega pobrati, ali pa ni mogoče razlikovati med tem, kar je napisal mojster in tistim, kar je spackal kak diskantist.

Disk. Mojster gor mojster dol. Predhodni primer mi ne ugaja, najsi še tako teče, če želi. Sam bi raje v 4. taktu tekoče raje z jasnim odstavkom razmejil od spevnih, npr.

Skratka: mene to gotovo ne bo prevaralo. Vse muzikalije, v katerih nastopajo tovrstni neredi, bom veliko manj upošteval od slame in rezanice, najsi jih je napisal še tako znamenit mojster. Učit. Ne smeš biti tako vratolomen. Iz slabo narejenih stvari se lahko pogosto veliko več naučiš kot iz dobro narejenih.*** Išči napako in se potrudi popraviti stvari. Saj še ne veš, da se dvojec pogosto deli, ne da bi se pri tem zmeštral red.

Disk. Zakaj ne? Takoj ti oblikujem primer, glej:

Učit. Resnično pretkan domislek, celo preveč tuj. A vidim, da vse prav dobro razumeš, kar sem ti doslej povedal o redu takta. Toda tu nisem govoril o dveh, temveč o enem samem dvojcu; tudi ne o razdelitvi, marveč razmejitvi.

Disk. Že razumem, želiš mi razložiti o desetercu.

Učit. Ne. Zadovoljiva se s številko devet. Kajti deseterec**** je zaradi svoje odvečne dolžine laže prešteti z dvema četvercema in enim dvojcem. Preden ti podam svoje mnenje, želim zato nekoliko ločiti med seboj gibanja. Tvoj gospod bi se mi mogel smejati, ko bo slišal govoriti o pevcu, tekaču, omamljencu, poskočniku ipd., npr.

In čeprav si pevec od tekača, tekač od omamljenca, omamljenec od poskočnika včasih sposodijo kak takt, jih je med seboj mogoče preprosto razlikovati, npr.

^{*} Quibus non est sensus. ** glasbena. *** Učimo se na napakah drugih. Za to se ljudem na svetu drug drugemu ne moremo dovolj zahvaliti. Ko bi le pri tem ne vladala slaba mnenja. **** Denarius. **** Nekateri grajalci ga imenujejo tudi note stiske, ker pomagajo samo približno dvoletnemu diskantistu na tak način brezpogojno razširiti ali podaljšati spev. Spretni komponisti ga znajo dobro uporabljati.

welche groar auf ungablbare Arten vermischet, verrechfelt, gleich wie die Laufer und Springer in Concerten u. f. f. taufendmal anflatt eines Rauschere gesehrt konnen werden. Wir wollen aber indeffen nur ben ben erften bier beutlicher n verbleiben. Salt du es verftanden?

Dife. Ja boch, 1/rac. Nun fieb erstlich ein Erempel an ohne Eintheilung & bes Irveyers:

Und dieß ift es, daß ein unabgetheilter Sechfer in der Mitte eines fortdaurenden Befanges endlich noch zu bulten fep. Du wirft hofentlich die 6. Edete des greepten Singere bor dem Laufer mahrgenommen haben, j. E. biefe :

Difc. Mein, mas smerfelft bu baran?

Prac. Ein Broeyer with fodann auch eingetheilet, wenn ein Raufcher auf einen Laufer, ober mit einem Bort fo oft grofchen Diefen Dieren eine merfliche Brednderung vorgehet.

Difc. Ronnteff du mir nicht erman eine Urfache geben, marum ein folder Gat ju bulter?

Prac. Freplich. Denn bermoge ber neuen Beranberung , will fagen : vernidge bes unbermutheten und lebbaften Laufers vergift ber Buhorer aller vorhergebenden Edete und Roten , fammt ihrer wenigen Unordnung.

Difc. Gofern aber ber Singer nach bem Laufer ober Raufcher ju fleben fame, L.E.

Prac. Go murbe ber Buborer auf ben lieblichen Singer Achtung geben, und ben Raufder ober laufer fabren laffen, u. f. f. in allen übrigen.

Difc. Das beift auf benben Achfeln tragen. 36 will es inbeffen glauben.

Prac. Es fommen gwar oftere 3. und mehr verschiedene Singer hinterennander ju fleben, wo sodann der Broeper ebensale eingetheilet konnte werden. Welches auch NB. von den Rauschern, Laufern, und Spefingern ju verstehm ift. Allem ich muß die endlich wertrauen, daß man diese Emtheilung des Zwepers in achten Compositionen nicht gar zu oft, doch auch nicht 3. festen horet, ale die Sunfer, Siedener und Vreunen.

Dife. Das habe ich mir fcon tang eingebildet. Dabero weede ich von Den Dierern als meinen Comeiche

lere, mich gereißlich niemals weit entfernen.

Prac. Dun merte! fo gut ale ein Dierer ift, eben fo gut wird NB. ein einziger Cact eingetheilet.

Dite. (Abermal was neues!) Belleicht ift es, mas ich in einer Simpfonie geschen, welche mein Detr bor 14. Tagen componiret bat. Betrachte nur, es ift balb am Anfange ein Lact 4 eingetheilet, t. E.

nekateri se sicer mešajo na nešteto načinov, izmenjujejo, enako kot v koncertu itn. tekač in poskočnik lahko tisočkrat nastopita namesto omamljenca. Vendar želiva ostati samo pri prvih štirih jasnejših. Si razumel?

Disk. Ja, pač.

Učit. Zdaj prvič dobro poglej primer brez razmejitve + dvojcev:

In to je to, da je nedeljeni šesterec sredi speva še sprejemljiv. Upam, da boš 6 taktov drugega pevca zaznal pred tekačem, npr.

Disk. Mar si dvomil v to?

Učit. Dvojec pa se še razmeji, ko omamljenec preide na tekača, ali z eno besedo: kadar koli se ti štirje občutno izmenjujejo.

Disk. Mi lahko navedeš vzrok, zakaj dopustiti tak stavek?

Učit. Seveda. Zaradi nove spremembe, želim reči: zaradi nenadejanega in živahnega tekača poslušalec pozabi vse predhodne takte in note skupaj z njihovim malim neredom.

Disk. Če pa bi pevec sledil tekaču ali omamljencu? Npr.

pevec

Učit. Potem bi poslušalec posvetil pozornost ljubkemu pevcu in pustil omamljenca ali tekača itn. ob strani v vseh drugih primerih.

Disk. To pomeni obračati se po vetru. Toda verjamem.

Učit. Sicer se pogosteje zgodi, da si 3. in več različnih pevcev sledi drug za drugim, kjer se more zvrstiti še dvojec. Kar je razumljivo tudi NB. za omamljence, tekače in poskočnike. Toda končno ti moram zaupati, da se v pravih kompozicijah ne slišijo tako pogosto te razmejitve dvojcev, čeprav niso redke, tako da so izrazitejše delitve petercev, sedmercev in devetercev.

Disk. To sem si že dolgo mislil. Zato se od četvercev kot svojih ljubljencev ne bom nikoli preveč oddaljeval.

Učit. Zdaj pazi! Kakor je četverec dober, se prav tako dobro členi NB. tudi v enem samem taktu.

Disk. (Spet nekaj novega!) Morda je to, kar sem videl v simfoniji, ki jo je moj gospod skomponiral pred 14. dnevi. Glej, kmalu po začetku je deljen en takt +, npr.

Er fuhr fo fort mit Raufchern und Laufern bis jum Ende.
Prac. Das thut nichts jur Sache. Allein bas ben bem Beichen & ift teine Eintheilung, fonbern eine fo grober Schniber, bag er auch einem Schröter " bie Ohren verlegen muß.
Dife. Ich habe es bepnade mahrgenommen. Bielleicht hatte mein herr einen Cact & widerholen tone

nen, um ben imenten Dierer ju ergangen, j. Er.

beffer, L. E.

als wenn fie (bem gemeinen Cacte nach) gerebeilet werben, g. &

Prac. Du haft in allem pollommen Recht. 3ch freue mich über bein gutes Obehor, und febarffinmars Ginfeben. Allein ein einziger Eact , mobon ich Ermehnung gethan , mird gemeiniglich nur ben ben Cabengen eingetheilet, ober bielmehr nachbem Die Caben; fcon neichtoffen ift morben. Bilbe bir nun ein nachfolgenbes folle tint Arie merben; ba ich Violino fecondo, Violetta, e Baffo ber Rurge megen inbeffen auslaffe, 1. C.

Canto

³⁶ meine femen Baumfcheber, fonden einen Weinfcheber/in Defterreich Sabineber. 3ch lenne einen brunter, Der

Takoj nadaljuje z omamljenci in tekači do konca.

Učit. To ni pomembno za stvar. Samo znak + ni nikakršna razmejitev, temveč tako huda napaka, da še rogaču* rani ušesa.

Disk. Skoraj bi to slišal. Morda bi mogel moj gospod ponoviti en takt +, da bi dopolnil drugi četverec, npr.

Pa še sledeči [četverci] so dobro urejeni: kajti verjamem, da je bolje, npr.

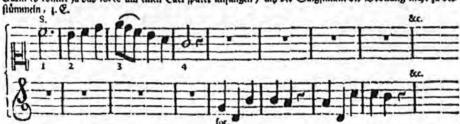
Učit. V vsem imaš povsem prav. Veselim se tvojega dobrega sluha in bistroumnosti. Toda en sam takt, ki sem ga omenil, se ponavadi deli samo pri kadenci, veliko pogosteje pa šele po koncu kadence. Predstavljaj si takole arijo; zaradi skrajšanja izpustim drugo violino, violo in bas, npr.

^{*} Ne mislim na živalskega rogača, temveč na drugačne vrste debelokožca. Enega takega poznam, ki piha v rog.

Dife. Diese Arie wate gewiß für Zwergen aut geworden, denn fie bat alles bubid turg bepfanmen. Prace. Das thut nichts. Ich kenne gar viel Componisten, die nichts kurg abgesaftes zu machen wissen. Dier aber aeschab es nur um dur zu zeigen. wie der iste Catt, oder die Endnote 4 des Canto solo durch das forte oder Mittel Tutti unterdrucket wird.

Dife. 3ch febe es, und habe es auch in allen Opera-Arien gefeben, die mein Derr ju Daufe liegen hat. Allein es tonnte ja das forte um einen Cact fpater anfangen, um der Singstmune die Ordnung nicht zu ber

Prac. Das fame juft fo beraus, als wenn ein armer Mann auf ber Gaffe erftlich eine geigt, barauf eine fingt u. f. w. Wir wollen Diefe betrübte Ordnung lieber einem ober andern alten Grillenfanger ins Grab mitgeben.

Dife. Weil nun tiefes nicht angehet, fo tonnte fich ja bie Gingfimme an bem force taden, und unter beffen tenten Cact & eben auch ju forepen anfangen , j. E.

Disk. Ta arija bi bila gotovo povšeči škratom, saj je prav kratka.

Učit. To nič ne de. Poznam celo veliko komponistov, ki ne znajo narediti nič kratkega. Tu pa bi ti samo želel pokazati, kako se 16. takt ali sklepna nota, +, solističnega speva potlači s forte ali s pomočjo tutti.

Disk. Vidim in videl sem tudi pri vseh opernih arijah, ki jih ima moj gospod doma. Toda forte bi se lahko začel takt naprej, da ne bi zmaličil reda pevskega glasu, npr.

Učit. To je izpadlo tako, kakor bi kak revež prvič brenkal na ulici in še spremljal kakega pevca zapovrh itn. Ta skaljeni red bi raje prepustili kakemu staremu muholovcu, da ga vzame s sabo v grob.

Disk. Ker pa to ne gre, bi se pevski glas mogel maščevati [dinamiki] forte in med tem zadnji takt + tudi preglasiti, npr.

^{*} Namesto besede tutti bomo tu večinoma uporabljali samo besedo forte.

Mein. Das gebet wieber nicht an, benn bie Ginaffimme ift viel gu fcmach bagu, man murbe fle taum horen. Sie weiß beffer ale bu, baß fie bon bem forte ober Tutti abgefondert muffe fenn, um beut lich anfangen ju tonnen.

Dife. Wenn fich biefes fobann ben bem Schluffe bes erften force nicht wohl thun lagt; vielleicht tonnte

es unterweilen in ber Mitte & gefdeben, s. C.

Prac. In Arien fiehet mans auf biefe Art, in ber Mitte namlich , wunderfelten ; in Concerten faft öftere.

Difc. 3d getraue mir es boch aufs wenigfte in einer recht lebbaften ober rafenben Arie gu berfuchen. Denn es muß ja mobl ein jeder felbit einfeben: mas, mann, mo, mie, fur men, und mie oft. treif ich mar bod noch nicht, ob man, auf Die bier befchriebene Mrt, einen einzigen Lact in Concerten u.f.f. thenfalle eintheilen borfe.

Prac. Und fannit bu baran greifeln ? 3ch habe ja fcon mobl taufenbrual in meine Ohren gehort , man folle immer und allegeit möglichen Bleif anwenden, nicht gwar einen jeden Pandutengefang, fondern alle mobile Befeste und arienmaßige Singefachen ober Vocal - Mufiten mit ben Inftrumenten nachjuahmen, und mohl gar (fofern es die Natur Aufleffe) ihnen es juvor ju thun. Denn wenn bie gute Inftrumentmufit (heißt es) auch fcon funfmal gefchicter rodre als jene , fo muffe fie leiber ! bennoch gemeiniglich um em paar Grabe jurude fteben.

Dife. 36t weiß iche; bor einer Beit murbe in Urbeftabt eine prachtige Dufit gehalten, moben bon fremben Meiftern foone Violin-Flautravers-und Oboc-Concerten ju horen maren. Bulett mußte ich eine Cantata bon meines Derrn feiner Arbeit fingen ; ich verficbere , fie gefiel ben Buborern (Die boch mehrentheils gelehrte Renner bon Abel maren) weit beffer als allbiefelben Concerten. Dein Derr murbe besmean auch alfogleich fur einen weltberuhmten Componiften erfidtet. Dieme großte Breube mare fobann, fur Die Rirde lu componiren.

Prac. Sie todre Die meinige auch ; allein bein unnuges Gemald halt mich nur auf. bor , als waren nachfolgende wenige Edere ein Solo von Violino principale immitten eines Concerts ; ich mill feben ale bis Ginchestung feben mobil preflebell i &

Učit. Ne. Tudi to ne gre. Pevski glas je namreč veliko prešibak in bi se komajda slišal. On ve bolje od tebe, da se mora ločiti od dinamike forte ali tutti zasedbe, da bi lahko jasno nastopil. Disk. Če pa se ta še pri koncu prvega forte ne zdi dober, bi morda nastopil v sredini +, npr.

Učit. V arijah na ta način, namreč v sredini, nastopa skrajno redko; v koncertih pogosteje. Disk. Upam se preskusiti vsaj s prav živahno in silovito arijo. Kajti vsak mora uvideti sam: kaj, kdaj, kako, za koga in kako pogosto. Vendar še ne vem, ali se en sam takt pri koncertih itn. sme razdeliti na zgoraj opisani način?

Učit. Lahko dvomiš v to? Saj sem že tisočkrat slišal na lastna ušesa, to naj bi se vedno in vselej s pridom uporabljalo, ne sicer za vsako pocestno vižo, temveč pri vseh dobro zasnovanih in arioznih pevskih rečeh, ali pri vokalni glasbi z instrumenti, to narediti (v kolikor dopušča narava) že na samem začetku. Kajti četudi bi bila dobra instrumentalna glasba petkrat primernejša mimo tiste, bi morala žal! kljub temu stati nekaj stopenj niže.

Disk. Zdaj vem; pred časom so v Urbstadtu izvajali čudovito glasbo, pa tudi koncerte za violino, prečno flavto in oboo tujih mojstrov je bilo slišati. Nazadnje sem moral peti kantato mojega gospoda; zagotavljam, da je poslušalcem (večidel plemičem, učenim poznavalcem) veliko bolj ugajala kakor ti koncerti. Zato je bil moj gospod razglašen tudi za svetovno znanega komponista. Moje največje veselje bi potemtakem veljalo cerkveni glasbi.

Učit. Tudi moje; toda nekoristni čvek me samo zadržuje. Predstavljaj si, da naslednjih nekaj taktov igra solistična violina sredi koncerta; želim videti, ali dobro razumeš razmejitev, npr.

Disk. Seveda jo dobro razumem. Forte prevzame solo tako rekoč pol takta pred njegovim nosom. Poslušalec mora biti seveda s tem zadovoljen, kajti za uho je prav to, kakor bi bilo v 2/4 tempu. Meni pa ni všeč, ker se po taktnicah ne le forte, temveč tudi sledeči solo zavije v nered. Tako sem želel solu raje pustiti njegov lasten in celovit red, npr.

ober ich hatte nach ber Caben, ben ber Endnote Die Diertele Daufe gar meglaffen, und vielmenr einen halben Schlag & * babin feben tonnen, L. C.

Prac. Mir gefallt weber eins noch bas andere. Denn eine folde Endnote, fie fen gleich mit oder ohne Paufe, muß recht webemuthig warten, bis das Forte anfange; welches du gleich zuvor nach dem furgen Arufange ber Arie wohl gemertet follft haben.

Difc. Allein ich habe es Doch ichon auf Diefe Art gefehen von einem ober andern alten berühmten Meufter.

Es muß hoffentlich um ber guten Orbnung willen gefcheben fenn.

Prace. Wenn bu gar einem jeden alten Meiffer nachfolgen willt, fo tanft du dich auch meinethalben mit ihnen schlafen legen. Ich muß oft lachen, wenn einige Anfanger in ihren Concerten dergleichen tobten und verroflen Cadengen nachahmen, und wiffen nicht warum, sondern zeigen vor und nach, daß fie nicht den nundezlen Bes
grif von der Cact. Dednung haben. Du wirft mit der Zeit deme Wunder feben.

Difc. 2Bas ift aber Daben ju thun?

Prac. Es tonnte ja mobl gur Roth Die Cabeng mieberholet & merben, j. Er.

ober mofern fie bir auf Diefe Art ju gabe bortommt, fo fann ja mas entgwifden gefetet merben, j. E.

und bief auf taufenberlen Arten, namlich über . Denn fo bu es noch langer haben wollteft, fo tonnte es auch ungefehr alle fron :

Ober man tonnte bieß alles unterlaffen, und noch eine Weile bor ber Cabeng, dem Force ju Gefallen Die Ordenung burch eine fleine Wiederholung & ein wenig gerritten. Wildes untten in einem Gejange nicht feiten ju gefcheben pflegt, L. E.

ali pa bi po kadenci pri zadnji noti sploh izpustil četrtinsko pavzo in veliko raje napisal polovinko" +, npr.

Učit. Ne eno ne drugo mi ni všeč. Kajti taka končna nota, najsi s pavzo ali brez, mora prav žalostno čakati, da se začne forte; kar si prej gotovo opazil pri kratkem začetku arije.

Disk. Toda ta način sem videl že pri nekaterih starih znamenitih mojstrih. Najverjetneje se to zgodi zavoljo dobrega reda.

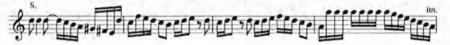
Učit. Če želiš slediti temu ali onemu staremu mojstru, lahko zaradi mene zlezeš k njemu v posteljo. Sam se moram pogosto smejati, ko nekateri začetniki v svojih koncertih posnemajo podobne mrtve in zarjavele kadence in ne vedo, zakaj, temveč kažejo naprej in nazaj, da nimajo niti najmanjšega pojma o redu takta. Kasneje boš uvidel svoj čudež.

Disk. Kaj pa naj potem storim?

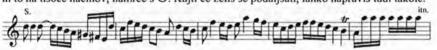
Učit. Za silo je mogoče ponoviti kadenco +, npr.

ali če se ti zdi ta način prenagel, lahko nekaj vstaviš vmes, npr.

in to na tisoče načinov, namreč s O. Kajti če želiš še podaljšati, lahko napraviš tudi takole:

Ali pa bi lahko vse to opustil in še nekaj trenutkov pred kadenco, da bi ustregel dinamiki forte, red nekoliko zasukal z drobno ponovitvijo +. To ni redkost pri spevih, npr.

^{* +} polovična nota je tudi dobra oznaka; v 2/4 tempu je mogoče polovično noto imenovati tudi polovica dobe.

Dife. Mir gefallt nur einzig und allein , bag man foldergeftalt ein jedes force auf ben Nieberftreid bes Cartes bringen und gwingen tonne.

Przc. Es fann biefes im 4, 8, 8 Cacte eben auch beobachtet werben.

Dife. Das weiß ich schon; benn im 2, 3, 3 und Allabreve-Lacte hat man allegeit einen Tactffrich ben ber Sand, um in ben Niederstreich einzusuläten, so daß es gar teine Umftande brauchet, wenn nur übrigens alles richtig ift. Die vorgedachten Mackenfanger borften sich sodann ja nur alle gute Opera-Arien jum Muster vorftellen, und bemnach suchen, ihre verrollen Cadengen auf die hier beschriebene Weise auszummerten.

Prac. Sep fill! Wir haben vielmehr auf unfere eigene Behler ju feben. Man muß allezeit am eine ftarte Belfte mehr benten als reben . Bubem fo pflege ich die gedachten Cabengen bisweilen, ober fo oft es bie Umflande erfodern, felbft ju fegen, ja ich fange, um bas Behor micht ju beleidigen, unt bem force gar oft ben benten balben Schlage & an, 3. Er.

Dife. Du magft meinetwegen fagen und feten wie bu willt; ich hingegen will alles burchgrubeln. Schaue, ben bemem forte ift meinen Ohren wirdlich was abgegangen , j. E.

Eutweder mußt du gesteben, daß bier ein Zwever übrig bleibe, oder bekennen, daß einer zu wenig sey.
Præc. Du hait Necht; ich muß es bekennen. Allein ich babe es ja nur in der Beschwindigkeit geschleben.
Dielleicht konnte eine folde Ordnung ben einer burgerlichen Dochzeitmufit endlich noch erträglich seyn.
Disc. Dieß ift ja nur eine table Ausflucht. Ich will lieber um einen Zweper wehr machen, z. E.

Prac. Es tann freplich nicht ichaben, tvenn man auf alles fleifin Acht niebt. Dife. Benug ; ich getraue mur nun mit guter Monter alle Singer, Springer, Laufer und Rauscher in ben Rieberstrench bes Lactes ju bringen, ohne bas Behor badurch zu verlegen. Sieh indeffen nur folgenden turgen Anfang einer Simpsone an:

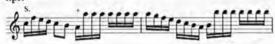

Disk. Meni je všeč samo to, da lahko vsak tak forte napišemo pod takt.

Učit. To je mogoče opazovati tudi pri 6/4, 6/8, 12/8 taktu.

Disk. To že vem, kajti 2/4, 3/4, 3/8 in alla breve takti imajo vedno taktnico pri roki, da bi sovpadla s podpisano dinamiko, tako da sploh ne potrebuje okoliščin, če je le vse drugo v redu. Poprej mišljeni muholovec bi si moral potem samo še predstavljati vse dobre operne arije in potem skušati odpraviti vse zarjavele kadence na tu opisani način.

Učit. Daj no mir! Paziti morava na svoje napake. Vedno je treba za dobro polovico več misliti, kakor govoriti. Povrh pa le včasih gojim omenjene kadence, kolikor pač zahtevajo okoliščine, in začenjam forte, da ne bi užalil sluha, celo pogosto na drugo polovico takta +, npr.

Disk. Zaradi mene lahko rečeš in delaš, kakor želiš; sam hočem, nasprotno, vse dobro pretehtati. Glej, pri tvojem forte mi ušesa resnično odpovedo, npr.

Bodisi moraš priznati, da tu preostane dvojec, bodisi odkrito reči, da eden manjka.

Učit. Prav imaš; moram priznati. Toda zmotila me je naglica. Morda bi bil tak red v končni fazi še znosen za kako meščansko svatbo.

Disk. To je vendar gola pretveza. Raje naredim še enega dvojca, npr.

Učit. Seveda ne škodi, če vse dodobra pregledaš.

Disk. Dovolj; zdaj si upam z dobro maniro napisati vse pevce, poskočnike, tekače in omamljence pod taktnice, ne da bi pri tem ranil sluh. Samo poglej kratki začetek neke simfonije:

^{*} Upam pa, da se ne bo kdo tako jezil name, kakor na diskantista, če se kdaj za trenutek pregreším zoper to pravilo.

Præc. Her auf! das ist von Bergen schlecht. Es ist gwar gut, daß du mich daran erinnerst, wir has ben hier einen sehr festen Knoten aufzulden, von welchem vlelleicht gwangig Discantisten nichts wissen. Denn Allegro, Allegro affai, presto oder prestissimo konnen oft fast durchgehends, oder in der Mitte eines ganzen Stuckes, die Art eines Allabreve-Tempo aus nehmen; und wer da sen gutes Einsehn hat, der kann din gemeinen Lacigar leicht damit verwirten. Dun bit don dem Singer an wirklich in die gedachte Allabreve-Art gerathen, welches eben kein Gehler ist; als lein die Cadeni ist widerwatig, weil se sur und zu das Allabreve-Tempo anzeichnen, nemlich nut dem durchgeschnittenen C. i. E.

Anben ift zu merten, daß die Allabreve-Art gezählet werde, als wie das Allabreve-Tempo felbit.

Dife. Wenn das ift, so merte ich freplich wohl, daß meine Cadenz zu turz war. Ich will sie noch auf eine andere Art verlangern, z. E.

Die Ordnung der Wierer ift ba, und boch will mir biefe Cabeng gar nicht gefallen. Prac. Das glaube ich ; benn bas ift ein rechter Wechfelbalg von einer Cabeng. Dife. 3ch bitte, fage mir, woran es fehlet.

Præc. Es feblet in Dem, Daß Diefe Cabeng ju einem Erippel geboret, 1 &

Učit. Nehaj! To je srčno slabo. Sicer je dobro, da me spomniš na to. Opravka imava z zelo trdim vozlom, o katerem morda dvajset diskantistov nič ne ve. Allegro, Allegro assai, presto ali prestissimo lahko pogosto skoraj vseskozi ali pa sredi celotne skladbe prevzamejo način alla breve tempa; in kdor ni zelo uvideven, lahko s tem zlahka pomeša običajni takt. Ti si zdaj od pevca prispel resnično do mišljenega alla breve načina, kar ni prav nobena napaka; samo kadenca je odurna, ker je prekratka. Ti boš takoj slišal; želim nakazati prehod od pevca do alla breve tempa z znamenjem \mathbb{C} , npr.

Pripomniti kaže še, da alla breve način šteje kot alla breve tempo.

Disk. Če je tako, je bila seveda moja kadenca prekratka. Podaljšal jo bom še na drug način, npr.

Red četvercev je tu, kljub temu pa mi kadenca sploh ne ugaja.

Učit. Verjamem; kajti to je podtaknjenec — čisto zanič kadenca.

Disk. Povej prosim, kaj je narobe?

Učit. Narobe je to, da kadenca spada k tridobnim taktom, npr.

n pri alla breve mora zadnja nota prav tako nastopiti na težko dobo. Zakaj nisi pazil pri nojem zadnjem primeru?

Disk. Dajva! Tako želim poskusiti z alla breve načinom, npr.

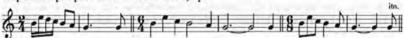

²rav imaš, na tem mestu štiridelni red steče k ušesu čisto blago.

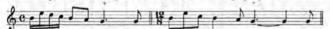

Sicer je še bolj mrtva, kljub temu pa dobra, ker se lahko bas znori naokoli.

Disk. Razumem. Dobro razumem. Odtod sklepam, da mora zadnja nota v 2/4, 6/4 in 6/8 empu nastopiti prav tako na težko dobo, npr.

Učit. Nasprotno v običajnem ali 12/8 taktu nastopi po pravici na mestu z znakcem +, npr.

Velikokrat boš slišal tudi: kadenca nastopi na tretjo četrtino takta.

Disk. Zdaj sem te pa zasačil. Mar ne veš, da sva solo (NB.: v običajnem taktu) pred nekaj ninutami opremila tako, da bi zadnja nota ali forte nastopila na težko dobo, npr.

In tako čez O.

V tem se običajni in 12/8 takt alla breve nikakor ne razlikujeta; čeprav marsikak vodja kora zavrača vse tetrtinke in osminke, če taktira s svojim papirnatim žezlom. Sicer bi lahko zadoščali samo: lahka in težka doba.

Und fo über O.

Prac. Und geschiehet es gleich millionenmal, so geschiehet es boch niemals anders als jufalliger Weise. 3ch habe ja zuvor gesagt, NB. von rechrevvegen muffe sie (die Endnote) auf den Ausstreich kommen. Weil du so ftart zu grübeln anfangst, so will ich die bev dieser Belegenheit noch ein mehrers erzählen. Die Alten batten es für ein underantwortliches Berbrechen gehalten, wenn diese mehrgedachte Endnote, gleich wie auch ein jeder Absah im gemeinen und 12/2 Tacte nicht auf den Niederstreich gekommen waten. Gie ließen das ber das Kundament oft lieber voraus gang allein anfangen, 1. Er.

36 will dir 12 nur ohne Baf betfegen, j. E.

Dife. Der Bag flinget ja am Anfange ober voraus juft fo, als wenn fich ein alter Bar wollte boren

laffen.
Prac. Un biefen alten Abfah mit dem Miederstreich binden fich nur noch einige frangofische Contra-Langer. Dermalen febet man, wenn teine Umflande entswischen tommen, fo daß der auffere Gejang zugleich bie Borhand babe, j. E.

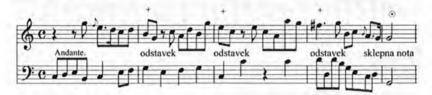

und bas groepte mit 12 cben auch fo :

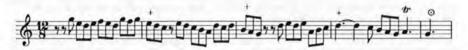

Dife. Fredich ift es fo weit geschiedter und beutlicher; mithin haben die Alten unt ihrem Riederiftench ja Unrecht gehabt?

Učit. In če se milijonkrat zgodi, se nikoli ne zgodi drugače kot naključno*. Sicer sem že rekel, NB. bi moral zadnjo noto narediti na lahko dobo. Ker začenjaš tako ostro tuhtati, ti bom ob tej priložnosti povedal še kaj več. Stari bi šteli za neodgovorno hudodelstvo, če bi zadnja nota nastopila na težko dobo, kar velja tudi za vsak odstavek* v običajnem in 12/8 taktu. Zato raje začenjajo z basom, npr.

Želim ti pokazati 12/8, brez basa, npr.

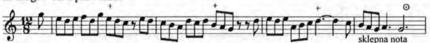

Disk. Bas zveni na začetku ali sprva tako, kot bi se oglašal kak star medved. Učit. Na ta stari odstavek na težko dobo se navezujejo le še nekateri francoski plesalci.

Učit. Na ta stari odstavek na težko dobo se navezujejo le še nekateri francoski plesalci. Če ne nanese drugače, se zdaj postavlja tako, da ima prednost zunanji spev, npr.

in drugi v 12/8 prav tako:

Disk. Seveda je to toliko primerneje in jasneje; so se stari zato motili s svojimi težkimi dobami?

^{*} Accidentaliter.

^{*} Ki ga nekateri imenujejo cezura, odstavek ali zareza. Sam bom v naslednjem poglavju uporabljal izraz odstavek ali pa od njega razmejil zarezo.

2 3 THE CHARLES TH

Dife. Belder hat aber unter beiben Recht?

Prac. Mle beide.

Difc. Co folger bieraus, baf ein jeber eine befonbere Ratur babe.

Prac. Bepleibe nicht. Diefe Folgerung ift fo falfc, ale wenn einige fagen, ber Befcmad ber Mufit ware ben Ballchen angebohren; ba er ihnen boch, gleich wie uns Teurschen, nur erft von ber Biege an ****

bon den Sindemanden u. f. to. emgefiest mird.

Dife. Das mag frenich fo fen. Denn am Anfange hatten die gestrengen herren Panduren, da sie ber bem tehten Reiege leider! ju uns nach Monsberg kamen, recht grausam wüde Melodien; nach der hand aber, indem sie mmerfort teutsche Lieder singen borten, fiengen sie eben auch an, den Geschund nach und nach ein wema zu andern, so daß sie nun, wie mein Derr vernommen bat, in ihrer Deimat für lauter Birtuofen gehalten werden.

Prac. Das ift ju viel gesagt *****. Du bingegen weißt von ber Allabreve-Art noch ju wenig. Difc. Das boffe ich nicht. Sieh an, ich will Die vorigen Edete noch einmal auffegen, 1. E.

De abie ii bus ni iist bene ... Bagenichmier ift bentlicher. ... hader ober Arbeiter in ben Weinbergen.

Vernotus, togenobart, nichtig u. j. f. Es befennet ein bermalen fehr berühmter milicher Eribent elbe, nielle lenere eriteche &c. Tom upag zi bog benfengen, fo ibr Brod mit ber Ruft verbenen. Diere auf benoch ib nieden in Anjehung eines unftrantichen Lebenstwandel. Mitchi ift es gefahrtich, baint in regigen.

Učit. Glede tega se niso samo motili.* Takole primero bi imel o tem. Trgovci iz Mazurije, ki svojo obrt opravljajo z mažo za voz**, si domišljajo, da se naslednji spev začne na težko dobo, npr.

Mazur

Nasprotno naši viničarji*** stopieljajo po taktu pesmi, kakor da bi se začela na lahko dobo, npr.

Disk. Kdo od obeh ima prav?

Učit. Oba.

Disk. Torej iz tega sledi, da ima vsak posebno naravo.

Učit. Žal ne. To sklepanje je tako napačno, kakor če bi kdo dejal, da je Lahom okus glasbe narojen; tudi njim je, kot nam Nemcem, dan šele od zibeli**** naprej, od vzgojiteljic itn.

Disk. To je seveda mogoče res tako. Kajti skraja so strogi gospodje pandurji, ki so na našo žalost v zadnji vojni prišli do Monsberga, imeli resnično grozno divje melodije. Kmalu pa so, odkar so nenehno poslušali več nemških pesmi, te pesmi tudi prepevali in postopno spremenili okus, tako da zdaj, kot mi je pravil gospod, v svoji domovini veljajo za prave virtuoze.

Učit. Preveč sva govorila,**** ti pa še premalo veš o alla breve načinu.

Disk. Upam da ne. Glej, prejšnje takte bom še enkrat zapisal, npr.

^{*} Nikar zle besede o odsotníh.

[&]quot; Mazilo za kočije bi bilo jasneje.

[&]quot;" Vinogradniški delavec.

^{****} Per frequentatum cantum.

Virtuosus, kreposten, sposoben ipd. Nek znamenit laški pisec priznava (nelle lettere critice &c., Tom 1, pag 71), da naziv virtuoza pritiče samo tistim, ki si kruh služijo z muziko in imajo neoporečno življenje. Zato se je nevarno postavljati s tem.

Sofern ich aber bier bie Enbnote mit Bewalt , namlich wiber ben beutigen Bebrauch , auf ben Rieberftreich bringen wollte, fo konnte es, wie vorher gemelbet ift worben , burch eine Heine Zerrittung gefchen, j. Er.

Præc. Go fowet mir biebero war, um fo vergnugter bin ich nun , weil ich merte , baf bu biefe beime tudifche Materie febr wohl begreifeft ; ja es ift nicht andere , ale wenn ich einen Stein vom Bergen wege batte.

Difc. En warum foll ich mich bestregen viel franten. Ich habe vielmehr eine Kreude dannt ; ja ich schlucke vor Begierbe gleichsam alle Noten binein , so daß ich beut noch nicht das mindeste von einem Sunger fpure. Dur die tobten Endnoten bep der Allabreve-Art funn mein Magen nicht verlochen , g. E.

V kolikor pa bi želel zadnjo noto, v nasprotju z današnjo uporabo, postaviti s silo na težko dobo, bi se to moglo zgoditi, kot rečeno, z rahljanjem, npr.

In tako na tisočero načinov. Nasprotno se mi zdi naslednja kadenca, ki sem jo te dni slišal v neki simfoniji, pravi podtaknjenec, npr.

In tako dalje čez O.

Učit. Kolikor mi je bilo doslej težko, toliko bolj sem zadovoljen, ker vidim, da zelo dobro razumeš to zahrbtno snov; kakor bi se mi bil kamen odvalil od srca.

Disk. Zato si zelo prizadevam. Veliko veselje mi prinaša, hlastno požiram vsako noto, tako da danes sploh še ne čutim lakote. Le zadnje mrtve note pri alla breve načinu mi povzročajo želodčne težave, npr.

Pa tudi drugače bi bilo lahko.

Disk.: Kako pa?

Przc. Gib nur Acht, wie icon eins aus bem anbern flieft. Ein folde Endnote kann bieweilen eben fo eingerheilet werben als wie ein einziger Tace ben ben Concerten und Arien. 3ch will mich beines Sinspfontemaßigen Anfangs bagu bedienen, i. Er.

Dife. 3ch febe von weiten , daß die Endnote ber bem NB, erflicket und anflatt betfelben ber Anfang in G wiederholet ift worden. Darf ich bann biefes ofters machen , fofern übrigens teine merfliche Unordnung baraus entiteber ?

Prac. Co oft es bur beliebet. Wofern (wie bu fagit) nur ben benvorbergebenden Edeten und Roten besmegen weiter teme Unordnung englichet, fo ift ber Buborer icon jufrieden, wenn er ben Anfang ber Cim-

pfonu mieberholen horit.

Dife. Bor unarfebr 6. Wochen bemübete sich mein herr eine Simpfonie nach bem heutigen Beschmadt w componiten; ich weiß nicht, die Ordnung war mir entweder zu boch oder zu fremd. Ich will mit deiner Erlaubniß den Bejang des ersten Allegro bavon aufsehen und mit dem Zeichen & durchgehends anmerken, wo ich mas geschlet zu sein glaubte, z. Er.

Učit. Poglej, kako lepo poteka eno v drugo. Tovrstne zaključne note je mogoče včasih prav tako razdeliti, kakor en sam takt pri koncertih in arijah. Pri tem bi uporabil tvoj simfonični začetek, npr.

Disk. Od daleč vidim, da se zadnja nota NB. zaduši in se namesto v istem tonu začetek ponovi v tonu G. Smem potemtakem to pogosteje početi, če sicer pri tem ne nastane kak občuten nered?

Učit. Kolikor pogosto želiš. Če le (kot praviš) pri predhodnih taktih ne nastane nered; tako je poslušalec zadovoljen, če sliši ponovljeni začetek simfonije.

Disk. Pred približno 6. tedni se je moj gospod trudil komponirati simfonijo po današnjem okusu; ne vem, zame je bila bodisi preveč urejena bodisi mi je bil ta red preveč tuj. Če dovoliš, izpišem spev prvega Allegra in z znakcem + bom opremil vsa mesta, ki me niso prepričala, npr.

Præc. Genug, genug. Diefe Ordnung ift leiber gar ju fremd; fa ein feber Bauerinecht, ber von Das tur nur ein bifigen Darmonie im Leibe bar, wird biefen Gefang fur ein ungereimtes Gewinfei balten. Dein Derr jeiget burch biefen einzigen Anfang, baf er von ber Zon . Ordnittig iben fo wenig verfiehet als von ber Each Dronung ; benn alle blefe Moten und Wange :

gehoren vielmehr weiterbin, will fagen: bein Derr bat bas Pfred juweit von hintenber aufgezaumet. Disc. Ift benn ben ber Conordnung auch was sonderliches zu merten? Præc. Allerdings; sie ift zur Composition so nothwendig als die Cactordnung; wie du im folgenden Capitel feben wirft.

Dilc. So fage mir nur indeffen turglich, wie er feben batte follen. Prac. Er hatte Die hieder angemertten fammt allen darauf folgenden Noten in der Con Art G anbringen, und gegen die Lebe ju in C wiederholen tonnen.

Difc. Du baft mir auf einmal ein tleines licht gegeben. 3ch will feinen Anfang ordentlicher einrichten, nach meiner Art ausführen , Die Allabreve-Ratur oftere boren laffen , und jugleich versuchen , ob ich beine Gebanten bon ber Conordmung errathen babe, J. E.

Učit. Dovolj, dovolj. Ta red je žal preveč tuj; vsak tepček, ki ima po naravi vsaj malo harmonije, bo štel ta spev za zmedeno cviljenje. Tvoj gospod kaže s tem edinim začetkom, da se na red tonov enako malo spozna, kakor na red takta. Vse te note in postopki namreč, npr.

sodijo v nadaljevanje. Hočem reči: tvoj gospod je konju nataknil uzde z napačne strani.

Disk. Je pri redu tonov treba omeniti tudi kaj posebnega?

Učit. Vsekakor; red tonov je za kompozicijo nujen, tako kot red takta, kot boš videl v nadaljevanju.

Disk. Povej mi zdaj vsaj v kratkem, kako bi moral narediti.

Učit. Moral bi poprej pokazano in sledeče note v celoti prestaviti v tonaliteto G in proti koncu ponoviti v C.

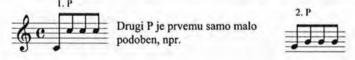
Disk. Naenkrat si mi osvetlil zadevo. Njegov začetek želim urediti in ga izvesti na moj način, ki pogosteje dopušča slišati alla breve naravo, in hkrati poskusiti, ali sem uganil tvoje misli o redu tonov, npr.

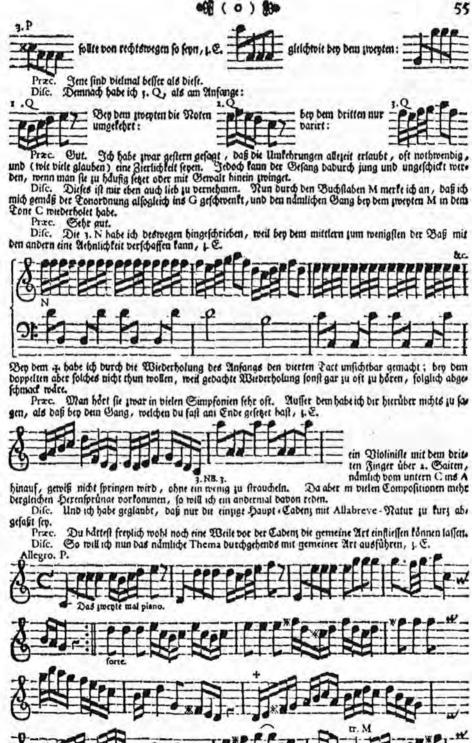

Da bi ti pokazal soodvisnost, sem zaznamoval 3 [črke] P, prva je na začetku, npr.

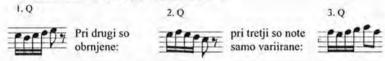
Pri tretjem sem obrnil note, npr.

Učit. Tisti prejšnji so veliko boljši od teh tu.

Disk. Potem imam 3 [črke] Q, kot na začetku:

Učit. Dobro. Sicer sem včeraj dejal, da so obrnitve vedno dovoljene, pogosto potrebne in (kot mnogi verjamejo) ljubka podrobnost. Vendar lahko spev postane premlad in neroden, če nastopi prepogosto ali na silo.

 $\label{eq:Disk.} \begin{tabular}{ll} \textbf{Disk.} To mi je tudi prav ljubo slišati. Zdaj sem s črko M označil, da sem primerno z redom tonov skrenil na G in sem potek pri drugem M-ju ponovil s tonom C. \\ \end{tabular}$

Učit, Zelo dobro.

Disk. Tri N-e sem napisal zato, ker lahko v sredini vsaj bas doseže podobnost z drugimi, npr.

Pri + sem s ponovitvijo začetek četrtega takta napravil neviden, pri dosledno ponovljenem pa nisem želel narediti tako, ker bi bila ponovitev prepogosta in zato neokusna, npr.

violinist s tretjim prstom čez 2. struno, namreč od spodnjega C navzgor k A, gotovo ne bo skočil, ne da bi se malce opotekel. Ker

pa taki vratolomni skoki obstajajo v mnogih kompozicijah, želim o tem govoriti ob drugi priložnosti.

Disk. In mislil sem, da je edina glavna kadenca z alla breve naravo prekratka.

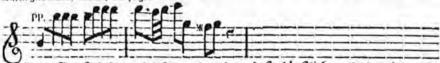
Učit. Seveda se boš moral v običajnem načinu pred kadenco še malo pomuditi.

Disk. Tako želim navedeno temo postaviti v običajni način od začetka do konca, npr.

36 habe furs, und lieber gut machen wollen. Die Anfange. Noten benn boppelten PP babe ich umgefehrt, weil fie, wenn ich ben Anfang genau nachahnten hatte wollen, in Die Detau und folglich viel ju boch ju fieben redren gefommen , namlich mie folgt ;

Prac. But. Je leichter, Defto beffer; ja ich will fagen, Defto tunftlicher. Diefe unnorhige bobe redre für einen ober anbern " freplich ein menig fielicht.

Dife. Big PPP. habe ich Die vorbemelbten Anfange . Noten auf ben Aufffreich bes Eactes gebracht, um

Durch folde fleine Bermirrung ben Ohren vielmicht eine Annehmlichteit zu verschaffen.
Dese Diese Meinung ift groat gut. Es ware aber eben so gut gewesen, wenn bu bie Noten ben bem grenten & nicht umgelebret batteft; benn ohne Noth, und ohne gemlicher maffen gureichenden Grund muß man nicht viel funiteln.

Dif. Ben M wollte ich ben Anfang gern in ben nieberftreich P" bes Lactes bringen , baber wieberholte ich bie Caben; Beiches ich am Enbe gleicherweise thun mußte , um ben Bufammenhang bes gangen Allege nicht ju rerberben.

19.20 36 tann in ber Chat tein gröfferes Mergnugen haben, als bağ bu auf beit burchaus fic abnite ben Bufammenbang fo mobi Achtung giebft. Ingreschen konnte ich der grout vorwerfen, daß die Cabeng vielmehr zu einem Erippel gehöre; gleichwie ben der Allabreve-Art erinnert ift worden, 4. C.

To sem želel napraviti raje kratko, a dobro. Začetne note pri PP sem obrnil, ker bi, če bi želel dosledno posnemati začetek, stale v oktavi, torej previsoko, namreč takole:

Učit. Dobro. Čim lahkotnejše, tem bolje; celo, upam reči, toliko bolj umetniško. Te nepotrebne višine bi bile za tega ali onega* seveda kočljive.

Disk. Pri PPP sem prej omenjene začetne note postavil na lahko dobo takta, da bi s takšno malo zmedico priskrbel ušesom prijeten vzgib.

Učit. To stališče je sicer dobro. Vendar bi bilo enako dobro, če not pri drugem + ne bi obrnil; kajti brez potrebe in brez precejšnje mere utemeljenosti se ne sme umetničiti.

Disk, Pri M-u sem želel začetek postaviti na težko dobo takta P*, zato sem kadenco ponovil. To sem moral sicer tako in tako storiti na koncu, da ne bi pokvaril soodvisnosti celotnega Allegra.

Učit. Dejansko ne morem biti bolj zadovoljen, ko vseskozi tako paziš na soodvisnost. Mogel bi ti sicer očitati, da kadenca veliko prej pripada tridobnemu taktu; enako kot sva rekla pri alla breve načinu, npr.

^{*} Polviolinista.

Allein ben ber gemeinen Art wird fie von bielen für gut angenommen.

Dife. Das hoffe ich. Denn ich warde es gewißlich toabrgenomen haben, wenn fie dem Bedore fodde lich ware; ja ich hoffe nicht minder, daß ich mit diesem Allegro gar wohl vor der Welt erscheinen dörfte, wenn Violino secondo, Violetta, v Basso dazu gesehet warden.

Prac. Du haft Recht; fur bein Monsberg aufe land binaus todre es hauptgut ; allein fur Die Stadt

bier mußte es mit mehr Laubmerte ausgegieret merben.

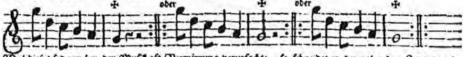
Dife. 3d getrauete mir aber Diefes Thema auf a. bis gerlen Arten ausjuführen , und ben Bufammene

bang baben boch nicht aus ben Mugen ju feben.

Præc. Und ich getrauete mir es (mit Bephulfe ber Conordnung) vielleicht auf granzigerten Arten. Stelle bir nun vor, was erft ein ausgemachter Meifter bamit thun wurde konnen. Die Concerten und Arien abet leiben, vermöge bes abwechslenden Turci mit bem Solo, noch vielmal mehr Beranderungen. Wovon ich die Durch bas britte Capitel eine kleine Gleichniß werde geben.

Dife. Run will ich die bon meinem Deren auch etliche feltsante Cabengen geigen. Wenn er mit gemeinem Tempo bierveilen eine Hauptwiederholung : | | machte, und tam ihm die Endnote & auf den Ries

berftreid, fo fette er entweber Paufen ober tobte Doten bin, LE.

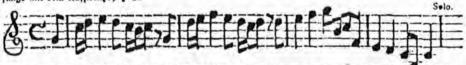

Weil biefes fobann bep ber Mufit oft Berroirrung berurfacte , fo fchneibet er bermalen ben Cact voneine anber , i. E.

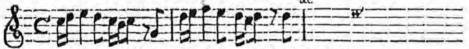

Prec. Dief ift freplich um ein paar rothe Beller beffer, als Das vorige. Er thate aber gefcheuter, wenn er anflatt Des gemeinen nur immer 2 compo fette; weil er fich boch fonft nicht ju rathen weiß.

Dife. 3ch will ihm foon rathen ; wenn er es annimmt von mir. Bego erinnere ich mich eines Un-fangs mit bem Aufftreiche, j. E.

Prec. Ben mir ift der Anfange Aufftreich überhaupt in teiner allzuaroffen Sochachtung; benn ber Gefang tann, wie mir baucht, ohne benfelben eben fo gut wo nicht manchmal vielleicht noch ernfthafter und nachs brudlicher lauten. Dein warum foll es nicht gut fen? j. E.

Denn ber findifde Aufftreid * bilft ja juft nicht einen mufitalifden Reim ausmachen.

Difc. Wenn aber ber Tert einer Arie felben ju figen es unumganalich erforderte.

Priec. 3ch berreerfe ibn auch weder in Sumpfomen noch Concerten ganglich. Dur follen viele Difcanstiffen teine blinde Beroohnheit baraus machen; fondern feben . mann und mo er aute Dienfte ibun toure.

Dife. Nachdem ich aber einmal das Anfange Turci g. Er. eines Concerte dannt formiret babe, fo muß ich ja; nach dem Solo ben dem groepten Turci gleichergeitalt dannt fortfabren? Damit du mich verflebeit, fo bilde dir ein, das vorige turge Anfange Turci wate bier fcon vorben; von deffen darauf folgentem Solo ich nur die leften Lacte herschreiben will, g. E.

Ampak pri običajnem načinu to mnogi štejejo za dobro.

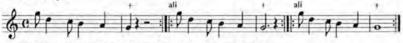
Disk. Upam. Kajti gotovo bi slišal, če bi škodilo sluhu; in nič manj ne upam, da s tem Allegrom smem stopiti v svet, če bi dodal drugo violino, violo in bas.

Učit. Prav imaš. Za Monsberg na deželi bi bil to največji list tobaka, toda za mesto ga je treba okrasiti še z več malimi listki.

Disk. To temo si vendar upam izvesti na dva do tri načine, ne da bi pri tem trpela soodvisnost.

Učit. In jaz si jo upam (s pomočjo reda tonov) izvesti morda na dvajset načinov. Le predstavljaj si, kaj bi s tem mogel napraviti pravi mojster. Toda koncerti in arije vzdržijo, zaradi izmenjevanja med tutti in solo, še veliko več sprememb. O tem bom nekaj malega poročal v tretjem poglavju.

Disk. Pokazati ti želim nekaj nenavadnih kadenc mojega gospoda. Če je v običajnem tempu včasih napravil glavno ponovitev: ||: in je zadnja nota + nastopila na težko dobo, je pisal bodisi pavze bodisi mrtve note, npr.

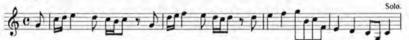

Ker pa to v glasbi pogosto prinaša zmedo, je tisti takt razmejil od drugega

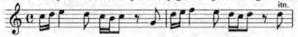

Učit. To je seveda za pol beliča boljše od prejšnjega. Nekoliko bi se izognil, če bi namesto običajnega vzel 2/4 tempo, saj si sicer ne bi znal pomagati.

Disk. Mu bom predlagal; če bo le sprejel moj nasvet. Zdaj sem se spomnil nekega začetka z lahko dobo, npr.

Učit. Začetka na lahko dobo sploh ne cenim preveč; kajti spev, kot se mi zdi, lahko včasih zveni morda še bolj resno in izraziteje brez njega. Zakaj ne bi mogel biti dober takle začetek:

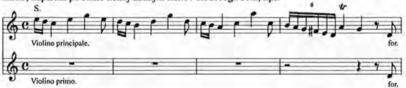

Otročja lahka doba* vendarle ne pomaga ustvariti glasbene rime.

Disk. Kaj pa če besedilo arije to neizbežno zahteva?

Učit. Ne zavračam ga povsem ne v simfonijah in ne pri koncertih. Ampak mnogi diskantisti ne bi smeli iz tega delati slepe razvade, temveč videti, kje lahko dobro služi.

Disk. Če sem npr. tutti začetek nekega koncerta oblikoval s tem, ali moram po solističnem partu pri drugem tutti enako postopati? Da bi me razumel, ti predočim primer, v katerem je tutti začetek že mimo, napišem pa samo nekaj zadnjih taktov sledečega sola, npr.

^{*} Preddoba bi bilo bolje na tem mestu, da ne bi namreč tega pomešali z lahko in težko dobo takta.

monte mein herr eine General-Paufe nennete, und gwar bestwegen weil alle Stimmen , namlich Violino fe-

trac. Ja, fie gefällt mir foon beffer als die Ohnmachten, wenn fie eben nicht oft gefebet wird. Denn eine folde undermuthete General-Baufe ift bermögend auch fogar diefenigen verhaften Buborer aufmerkfam ju machen, welche redbrender Mufit fo betrig (ich darf nicht fagen fo vernuntig) niteinander schwähen und ftreiten, als die alten Beiber auf dem Ruh Markt.

Dite. Dietauf componirte mein Berr alfobald ein Allegro, in welchem Diefe General-Baufe am Ende aterifom anflate ber Caben, angebracht marb, und ein Andance barauf folgete. Den Anfang braucheft du

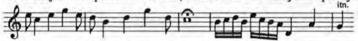

Učit. In najsi je na začetku tisočkrat tako, ga tu, na sredini, raje izpusti; zato ne bo nobene škode, npr.

Tako vsaj zadnje note ne bi pustil obležati mrtve. Kako pa je treba postaviti forte na težko dobo takta, že zelo dobro veš – poljubno.

Disk. Zdaj sem se spomnil mrtve note, namreč tiste z znamenjem za podaljšanje , npr.

Učit. V kantatah in arijah se tako izražajo besede, kot: šibkost, nemoč, umreti ipd. Z instrumenti je treba vsako seveda posnemati in spevu prav tako dati pomenljivost; toda pogosto se v eni sami simfoniji sliši toliko takih šibkosti, da bi človek zategadelj zbolel. Čisto dovolj bi bilo korono uporabiti enkrat na dve leti.

Disk. Morda ti ne ugaja niti pavza skozi ves takt +, kakor sem jo pred kratkim slišal v neki simfoniji, npr.

Moj gospod jo imenuje generalna pavza, in to zato, ker vsi glasovi, namreč druga violina, viola in bas hkrati obmolknejo.

Učit. Ja, mi že ugaja bolj kakor nemoči, če se le ne uporablja prepogosto. Kajti tako nepričakovana generalna pavza zmore prisiliti k pozornosti tudi take poslušalce, ki med glasbo (ne smem reči tako pametno) silovito klepetajo in se prepirajo, kakor stare ženske na kravjem sejmu.

Disk. Kmalu zatem je moj gospod skomponiral Allegro, v katerem stoji generalna pavza na koncu tako rekoč namesto kadence; sledil je Andante. Začetka ti ni treba poznati; predzadnje note in takte pa znam na pamet, poglej, npr.

Dieg mar bon beinem herrn recht ein berwegener, aber zugleich ein artiger Gouf.

Dife. Es ift mir tum wenigsten lieb , bag er Die Scheibe nicht verfehlet hat. Bedoch mochte ich wiffen, ob eine folche General-Baufe auch in Arten oder Cantacen tonne angebracht werben.

Præc. Freglich, Dober bat fie eben ihren Uriprung. Denn fie fann nach ben Mortern : Gried , Beill, Aufhoren, Schweigen, u.a. m. gefchet werben, J. C.

Dife. Die I

Die Plappertaiche hat ja boch nicht nar ichmeigen tonnen. Ja mohl! menn viele Beber Diefe General - Paufe recht lerneten, fo murden ihnen ihre unge

foliffenen Manner oft nicht fo blaue Beniter ine Weficht ilreichen.

Difc. Meine Frau more gewiß auch ju rumm baju; beim fie tann teinen Augenblich fiell fenn, ja fie ftellet in und auffer bem Saufe nur immer Zwietracht an. Chen aus diefer Urfache foll mein Serr einit ju ibrem Beburte Lage ein Allegro componnet baben , welches er la confusione nennete. 3ch weiß gwar nicht mas das ift.

Prac. La confusione gleichwie auch Imbroglio heißt zu teutsch Derwirtung ; melde aus zwereite Tempo, nantid aus einem Erippel und gebierten Lacte entfpringen fann, & C.

Učit. To je bil od tvojega gospoda drzen, vendar obenem pristen strel.

Disk. Ljubo mi je vsaj to, da ni ustrelil kozla. Toda želel bi vedeti, ali taka generalna pavza more stati tudi v arijah ali kantatah.

Učit. Seveda, prav odtod izvira. Kajti uporabiti jo je mogoče pri besedah, kot so: mir, tišina, prenehanje, molk ipd., npr.

Disk. Klepetulja vendarle ne more molčati.

Učit. Tako je! Ko bi se številne ženske pravilno naučile generalne pavze, jim njihovi neolikani možje ne bi pogosto takih brusili v obraz.

Disk. K takim [ženskam] bi prištel še mojo gospo; kajti niti trenutek ni pri miru, zunaj in znotraj hiše vedno prinaša neslogo. Prav iz tega vzroka je moj gospod za svoj rojstni dan napisal nek Allegro, ki ga je poimenoval *La confusione*. Sicer pa ne vem, kaj to pomeni.

Disk. La confusione, tudi *imbroglio*, se po slovensko imenuje zmeda; nastane lahko iz dveh tempov, namreč trid- in štiridobnega takta, npr.

Dite.

Difc. Wenn bas ift, fo getraue ich mir taufenberlen la confusione ju machen.

Prac. Ich babe vor vier Jahren eine Buge mit Allabreve tempo componiret, wo ich eben auch einen Ermpel hinem brachte. Allem weil ich bas Thema in der Mitte jugleich berkehret, und endlich auch gebros den babe, so ift der Ermpel. Eact überflüßig, und die Buge so sehr gekunstelt, daß ich sie nicht mehr anhore ten mag.

3d verfiebe nun das Emflechten, aber bas Derfebren und Brechen nicht.

Prac. 3d will nur gefdreind bas bloffe Thema Davon berfegen:

^{*} Comerarium vererium. ** Syncope, ben mir bier fo viel als Berbeediung ober Berebeilang. Gonft beint Soncopore itolien felbagen, auch aus der Mitte beraus nehmen. Diele Difeantiffen, wenn fie auch nur eine ober imen Moten von bem gungen Thoma brechen, schreiben alleich byocope bruber. Dingeaen viele andere, wenn fie eine Jude componien, schreiben um Aufange selbt das Bort Luge baju. Eie baben Necht; bena ba en Mablier ju Athen ein Gemablbe verferstigte, staute er ben breubmein Apelles obn der erwas baran mangelte; werauf Apelles jur Antwort gab: sonst nuches als der Names bare februken selben verdoppelang; weil die halbe Note in der Mitte verdoppelt wird; welches also bon ber

Ali če ima štiridelni takt začetek, npr.

Disk. Če je tako, si upam napisati tisoče confusioni.

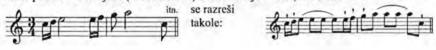
Učit. Pred štirimi leti sem komponiral fugo v alla breve tempu, kjer sem vpletel en tridobni takt. Toda ker sem temo na sredini obenem obrnil in na koncu tudi prelomil, je tridobni takt odvečen, fuga pa tako izumetničena, da je ne želim več slišati.

Disk. Zdaj razumem vpletanje, toda ne razumem, kaj pomeni: obrniti in prelomiti.

Učit. Želim ti samo na hitro pokazati temo:

Če bi zdaj temo in vsako od omenjenih sprememb izpeljali, bi iz tega nastala fuga, ki bi trajala dobrega pol dneva. Kar želim deloma dokazati, ko bova obravnavala fugo. Zatorej lahko pride do zmešnjave (la confusione) z razdelitvijo**** not, kot sledi:

^{&#}x27; Contrarium reversum.

Tu bi moral napisati: s podvojitvijo. Polovinka v sredini se namreč ponovi. To je torej nekaj drugega kot sinkopa. Tu se [nota] razdeli na šestnajstinke in osminke.

[&]quot;Sinkopa pri meni tukaj pomeni enako kot kaj zlomiti ali razdeliti. Sicer sincopare pomeni udariti, tudi vzeti iz sredine. Mnogo diskantistov, ko ločujejo tudi samo eno ali dve noti celotne teme, pri tem piše sinkope. Nasprotno pa mnogi drugi pri komponiranju fuge pišejo k temu na samem začetku besedo fuga. Prav imajo; kajti ko je nek atenski slikar dokončal sliko, je vprašal znameniti zbor, če ji še kaj manjka; nakar je zbor odgovoril: nič razen imena, da bi se vedelo, kaj je.

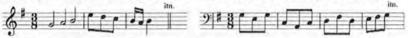

Še bolj zmešano bi bilo takole, npr.

Toda čemu take norčije?

Disk. Spominjam se 3/8 takta, v katerem so bile vseskozi vmešane polovinke, npr.

Učit. To staro reč prav dobro poznam. Zaigra se jo takole:

Prav v tej imbroglio je Larghetto v 6/8 taktu, iz katerega se lahko zaigra menuet, na tak način:

Zato je avtor poleg 6/8 obenem označil še 3/4 takt. Pri zadnjem Allegretu, ki je mala fuga, se postavlja takale oznaka takta C* 3/2, s čimer se želi reči, da bela, črna in punktirana note veljajo enako, namreč:

Začetek želim podati samo z dvema violinama, npr.

Dife. Aber wer tann bas just rieden? Eine solche la consusione entspringet gewiß aus einem vertvirts ten Behrne. Diet der Author muß sehr reich lepn; benn wenn ihm bas Brod so fram jugeschnitten wurde, als wie mir von meiner Frau, so konnte er unmöglich auf bergleichen Spielwerke densen.

Prac. Sev doch filu! Bielleicht hat er es mit Fleiß gethan. Denn es pralete sich einst ein Birtuos, et konne auf seinem Violoncello nur vom ersten Anschen alles spielen und gleichsam wegblasen. Ein Componul, so unter andern jugegen war, konnte nicht mehr juhoren, sondern bat ibn, er möchte ihm den solgenden Eau nur em fleines und gwar fo leichtes Solo fpielen, bag feine einzige Dote barin Die funfte Linie überfdreitet. 3d will bir nur ben Anfang bes erften Allegro babon jeigen, L. C.

Simmel! bas gange Solo muß ja muffer ausfehen als eine bebraifche lanbtarte.

Prac. Der Rotenfreffer lag auch am erften Anblid gleich im Pfeffer. Bollte er bas Solo nicht boeber burdachende auswendig lernen, fo mußte er boch anfangen aufzulofen, I &

NB. Dinargen mird bier bie funfte Linie bon ben Roten überfliegen.

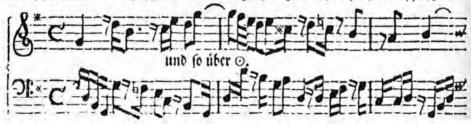
Dife. Ce muß eine rechte Luft fenn um bie Großfprederen, mer eine Freude bamit bat.

Prac. Es taugen aber nur Diejenigen Daju , Die erft nach ihrem Cob im Brabe erfennen fernen , baf Chande gang mas andere fen ale Ehre.

Dite. Cage mir noch mas meniges bon ber botherigen la confusione; bielleicht fann ich beut ober more

den auch einen anlaufen taffen.

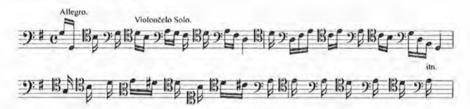
Prac. Das mußt bu bepleibe nicht thun; fonft murbeft bu von vernunftgen Leuten fur weit Botte und finnlofer gehalten werden als alle unverfchamte Bindmader . . Allein für Die Anfanger , fo gerne Cactfeft wollen fenn , tonnte es eben nicht fchaden , wenn man bie Bertheilungen annoch nit Paufen vermifchete, 1. E.

Disk. Toda komu to diši? Takšna la confusione je gotovo zrasla iz zmešanih možganov. Ali pa mora biti avtor zelo bogat; kajti če bi njemu kruh tako tanko rezali, kakor ga moja gospa meni, ne bi mogel niti pomisliti na takele igračkarije.

Učit. Bodi no tiho! Morda je to napravil namerno. Nek virtuoz se je tako bahal, da zmore na svojem violončelu vse zaigrati, tako rekoč odpihniti na prvi pogled*. Skladatelj, ki je bil med drugim navzoč, ga ni mogel več poslušati in ga je poprosil, naj mu naslednji dan zaigra kratek in zelo preprost solo, v katerem niti ena nota ne preseže pete linije. Pokažem ti samo začetek prvega Allegra, npr.

Disk. Nebesa! Ves solo je videti bolj puščoben od hebrejskega zemljevida.

Učit. Požiralec not je že na prvi pogled zašel v škripce. Če se sola ni želel poprej naučiti na pamet, ga je moral začeti razreševati, npr.

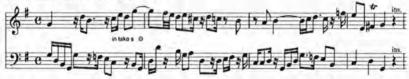
NB. Nasprotno tu note presežejo peto linijo.

Disk. Kogar širokoustenje veseli, mora imeti s tem res veliko radost.

Učit. Za to so primerni samo tisti, ki šele v grobu po smrti spoznajo, da je sramota nekaj povsem drugega kot čast.

Disk. Povej mi še kaj malega o la confusione; morda danes ali jutri lahko kako zapišem.

Učit. Rajši ne stori tega, sicer te bodo razumni ljudje imeli za brezbožnega in nerazsodnega kot druge važiče**. Toda za začetnika, ki se želi držati takta, prav nič ne more škoditi, če se k razdelitvi pomešajo še pavze, npr.

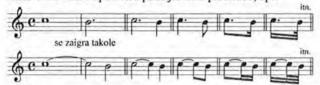

^{*} A prima vista, lat primo intuitu. Radi rečejo: z lista.

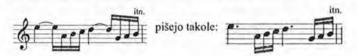
" Experto crede Ruperto.

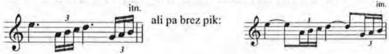
Če veš, kako dolgo je treba držati piko, lahko sam zlahka rešiš ta primer. Disk. Vem. Pika za polovico podaljša noto pred sabo, npr.

Učit. Dobro. Zato nekateri diskantisti nimajo prav, ko naslednji primer:

ker se zadnje ne more pravilno igrati nikakor drugače kot s triolami, npr

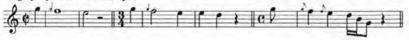
Disk. Pika se mi zdi podobna predložku, saj prevzame polovico vrednosti note, pred katero stoji, npr.

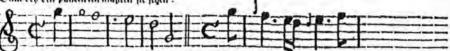
Učit. Ta rešitev je pravilna. Ampak nekaj si pozabil. Če je namreč noti predpisana pika, se predložek izniči tako, da ostane podaljšan predložek za celo noto, pred katero stoji, npr.

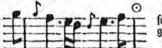
In tu so prekratki tisti, ki predložke označujejo tako, da bi se obenem moglo videti, kako dolgo jih je treba držati, npr.

Welches manden wahrendem Spielen gewißlich betwirren wurde, sonderlich aber ben der nichts davon weiße. Es ift eine Schande, daß die Componisten, um dem Ubel zu fleuern, heut zu Lage noch ansangen mussen vor Worschildge mit ordentlichen Woten und Wogenstrichen zu schreiben, namlich sie feten keine kleine Worschilagnote, z. Er.

fondern, wie bey allen Auflofungen, gang beutlich :

Und Diefes, fo oft fie furchten, es möchte ihnen der Worfchlag, melder boch bereits so. Jahre alt mag fenn, nicht ergeinidfing gefungen, gespielet, oder lang genug ausgehalten werden. Was aber ein Worfchlag * eigent lich fer flebet weiterbin zu erdrern.

Die. Eine gewiffe Berwirrung aber wirst du nicht auflösen tonnen; namlich der herr Chorregent in Balletbal bat ein Allegro, wo die erste Bioline in $\frac{3}{4}$, die groepte Bioline in $\frac{2}{4}$, die Bratsche in Allabreve, und der Baß in allgemeinem Tempo bestehet. Neulich baben selbes ihrer vier prodict, aber keineswegs zu sammen beingen können, aus Ursache, weil sich kein Eact dazu schlagen icht.

Pene. Co warum nicht; man darf ja nur z. Er, mit einem Stubenschlässel auf dem Lische lauter Blere

Price. Co marum nicht; man barf ja nur g. Er, mit einem Stubenfchluffel auf bem Lifche lauter Mlertelnoten anschlagen, fo wird ein jeder von den vier muficirenden Leuteln feine Noten gar leicht barnach eintheilen tonnen.

Dite. Es ift mabr. Muf biefen Gebanten mare ich nicht gefallen.

Prac. Bel Du nicht nachtaffeit, fo will ich bir jur Barnung eine Verwerrung zeigen bon Componiften bie weit mehr wollen fenu als Difcantiften. Sie feben z. Er.

Denn die dreymal gebundenen Moten (**) gehoren nicht einmal ju Allegro, viel weniger ju Allegro affals oder profic; und ed sie schon nicht zu geschwind waren für einen sichern Fagottissen, den ein sicherer Rathes herr einem sicheren Capelmeister mit solgenden Worten schriftlich anrühmte: Er variret drehmalsgeschlichtigte Moten; so wurde es, um eines deutlichen Gesangs willen, dennoch besser sein, solche Noten mit in Tempo zu bringen, wohin sie gehoren, 4. E.

^{*} OBate untraentlich und nur aus Spafi auch Seufzer genannt. Denn viele Difcantiffen tonnen ohne biefe Geufter fakt under componicie. in flerblich find fie barem berliebt. Die eigentlichen Ceufzer (Sufpiria) merben aber mit berfurgten Paufen ausgebruch, u. f. ein anderemal.

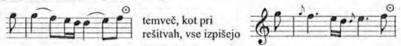
**) In einem Orter Ceutidiande merten fie auch breymal gefdiednie Roten ; hierum nur gemeiniglich zwey mid beerrignoten benannt, meil berer 32, einen gemeinen Gaet ausmachen

+ Formit ale red per muderatu.

Kajti pri punktiranih [notah] morajo stati takole:

Kar bi mnogi pri igranju gotovo zamešali, posebno pa tisti, ki o tem nič ne vedo. Sramotno je, da morajo komponisti z večjo jasnostjo danes pisati predložke z navadnimi notami, namreč ne pišejo drobnih not za predložke, npr.

In zelo pogosto se bojijo, da predložka, ki bi utegnil biti star že 60 let, ne bi mogli pravilno zapeti, zaigrati ali dovolj dolgo zadržati. Kaj pa je, konec koncev, predložek*, je treba šele opredeliti.

Disk. Toda ne boš mogel razrešiti določene zmede; namreč gospod vodja kora v Vallerthalu ima Allegro, kjer imajo prve violine 2/4, druge violine 3/4, viole alla breve, bas pa običajen tempo. Pred kratkim so ga poskusili zaigrati, vendar ga niso mogli nikakor spraviti skupaj. Vzrok je ta, da ni mogoče šteti takta.

Učit. Zakaj ne? Saj se vendar sme npr. s ključem udarjati ob mizo četrtinke, tako bo vsak od štirih izvajalcev sploh preprosto mogel šteti svoje note.

Disk, Res je. Ta misel mi ni prišla na um.

Učit. Ker se ne daš, ti želim v opozorilo pokazati zmešnjavo komponistov, ki želijo biti veliko več kot diskantisti. Pišejo npr.

Kajti trojno povezane note (**) ne sodijo k Allegru, temveč prej v Allegro assai ali presto; in če že niso prehitre za zanesljivega fagotista – zanesljivi svetovalec zanesljivega kapelnika ga je takole hvalil: variira trirepate note – bi bilo zavoljo jasnosti vendarle bolje uporabljati tovrstne note v tempu, ki mu pripadajo, npr

Moderato*

^{*} Nepravilno in samo iz zabave se imenuje vzdihljaj. Mnogi diskantisti namreč ne morejo ničesar komponirati brez vzdihljaja, tako smrtno so vanj zaljubljeni. Pravi vzdihljaji (suspiria) se izražajo s pavzami, itn. drugič.

^(**) V nekaterih nemških krajih postanejo tudi trirepate note: tod naokoli imenovane dvaintridesetinke, ker 32. takih zapolni en običajen takt.

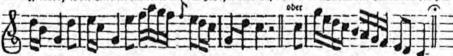
Enako kot tempo moderato.

Præc. 3ch borte bor f. Jahren von einem Componiften i z. Concerten , worunter nicht einer von ihte bemelbter zwerfachen Derwirrung lauter war ; und er fann boch diese Stunde noch nicht beareifen , warum fle den Zuhörern nicht gefallen. 3ch gestehe es : ich mußte beimlich lachen " über eine und andere pofirtiche Cadent, woben er die Endnote entweder auf das zwerte oder auf das vierre Biertel des Cactes brachte, j.C.

Denn bergleichen Cabengen mußten meines Erachtens recht artig lauten in einer Drufit beom Policinello ober Puppen Spiel in ber Rreuger , Comobie.

Difc. Das find Bechfelbalge ! Er batte ben Bebler ja gleich einsehen tonnen burch Uberfegung in ben

Disk. Te osminske triole ** se ne prilegajo sem. Ne vem, ali šepajo ali so zaspane? Učit. Seveda, členom dopuščajo počitek. Pazi, Allegro assai jih prebudi, npr.

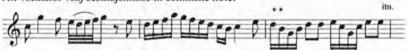

Disk, Pri tempo moderato bi bilo vendar bolje napisati šestnajstinske triole, npr.

Ali vsekakor vsaj šestnajstinske in osminske note:

Moderato

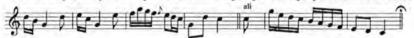

Učit. Pred 5. leti sem slišal 12 koncertov nekega komponista, ki so vsi vsebovali tu pokazane dvojne zmešnjave; in vendar še danes ne more razumeti, zakaj poslušalcem niso bili všeč. Priznam: skrivoma sem se moral smejati* tej in oni prisrčni kadenci, kjer so zaključne note nastopale bodisi na drugo bodisi na četrto četrtinko v taktu, npr.

Kajti take kadence morajo po mojem mnenju zveneti prav prikupno pri muziki za *Polcinello* ali lutkovno igro potujočih komedij.

Disk. To so podtaknjenci! Napako bi vendar mogel sprevideti pri prestavitvi v 2/4 takt, npr.

^{*} Čeprav mi ta smeh ne gre od srca. Kajti kdor ima dober vpogled in nepristransko sodi, bo priznal, da o tej snovi veliko premalo govorim.

Piec. Du musit aber wiffen , daß der gute Mann verdorben wurde. Denn er ethaschte, so ju sagen, ter 4. Jahren vas Bude, ein Singspiel ju componiten. Diefes nun wurde ben der Aufführung von mehr tenn io. auten Sangern und Instrumentisten besteht. Er hörte ju, und erstauntet über die Sodanbeit seines Werfe, Lergestalt, daß er von derfelben Zeit an glaubte, er ware das Istaetitische Kalb.
Die. Auf solche Weise kann ja wohl die schlechtelte Composition ein Ansehen bekommen. Ich werde mich

twar, mit ber Bulfe O'Dires, niemals baburch perblenben laffen.

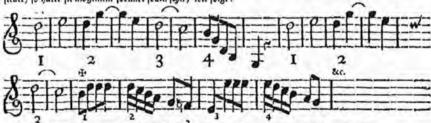
Prac. Was immittelft die schlifferigen Gange anlanget, so werben fle unterweilen von bewährten Componiflen vielleicht ebenfalls angebracht. Denn ich erblickte aufangst in einem sehr mobigefesten Concert, in der Mitte des erften Solo, einen solchen Gang; welcher mir zwar niehr schmeichlend als schläfferig vorkam, so daß ich ihn für eine nut Fleiß ausgesuchte Clausel ** hielt, ich will die eine Beichniß geben, i. C.

Dife. Das ift freylich gang ein anders Rorn.

Weil wir beibe aber nicht behutfam Damit umjufpringen miffen, fo wollen wir bergleichen folipe

ferige C des nur noch immer groffen Melftern überfaffen.
Dite. Das laß du mir über. Du bift gewistlich nicht im Stande mich davon absuschreden. Nur die Tactordnung hieder begreife ich nicht recht. Sie filingt zwar gut.
Przec. So fell ich dir dem alle Alemigkeiten einfauen? Du follft dech mobil felbst ein biggen nachfinnen. Dun fo borde : weil die Claufel bielmehr in Allabreve - Art beftehet (Die juft Destregen mas fonderliches bor. flellet) fo hatte fie inegemein formirt follen fepn , wie folgt :

1) Siehft bu bier, bag men Edete bes 3 tempo nur einen Allabreve-Cact ausmachen.
2) Mußt bu nothwendig merten , baß ich in bem vorigen Erempel feine ausbruchliche Wieberholung machte, fondern Die mittlerr groen (End und Anfang) gulammenfd weißte, fo daß ber bierte Eact weablieb.

3) Sit offenbar, Dag Der Naufcher 4 Den vierten Cact Der fogeflatten Bieberholung ebenfalls bernichtete.

Dite. Bergeibe mir; bey biefer Belegenheit habe ich boch wieber gang mas neues betrachten lernen. 3ch will es mit ber Zeit icon berausbrechfeln. Du brauchft bas @ gar nicht mehr anzumerten. Ingwifden muß ich bir noch einen guten Bedanten von einer Berwirrung entbeden. Wenn man namlich g, g, is und is tempo mitemander bermifchete.

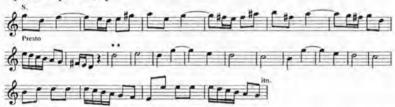
Prac. Und marum nicht auch gar gunb 8 ? Dife. Du mußt nicht gurnen. Unfer Sansmidel bat mitten in einem Allegro wirflich gangebracht. Bib Acht, ich will fie gleich am Anfange eines 2 tempo fegen, J. C.

Učit. Vedeti moraš, da je bil dobri mož pokvarjen. Pred 4. leti mu je bila namreč sreča mila, da je skomponiral spevoigro*. Zasedba je zahtevala več kot 50 dobrih pevcev in instrumentalistov. Prisluhnil je in osupnil nad lepoto svojega dela, tako da je od tistega trenutka naprej verjel, da je Tele s Svete gore.

Disk. Na tak način lahko vendar dobijo ugled tudi slabi komponisti. Sam se ne bom pustil, z Božio pomočjo, nikoli tako zaslepiti.

Učit. Kar pa zadeva zaspani potek, ga je morda najti tudi pri izkazanih komponistih. Kajti zadnjič sem videl dobro narejen koncert, sredi prvega sola sem zagledal potek, ki se mi je zdel bolj laskav kakor zaspan. Tako sem ga opremil z namerno komponirano klavzulo**, in ti pokažem podobo, npr.

Disk. To je seveda čisto drugo seme.

Učit. Ker nihče od naju ne ve, kako s tem skrbno ravnati, bova take delikatne stavke raje prepustila velikim mojstrom.

Disk. Prepusti meni. Ne moreš me odvrniti od tega. Samo reda takta ne razumem prav dobro. Sicer zveni v redu.

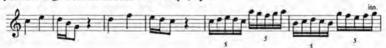
Učit. Naj potemtakem prežvečim vse podrobnosti namesto tebe? Moral boš sam malo premisliti. Le to ti povem: ker je klavzula veliko več v alla breve načinu (ki prav zato predstavlja nekaj posebnega), bi morala biti v celoti narejena takole, npr.

- 1) Vidiš, dva takta v 2/4 tempu tvorita enega v alla breve.
- 2) Nujno moraš opaziti, da v predhodnem primeru nisem napisal nobene ponovitve, temveč oba (konec in začetek) povezal skupaj tako, da je četrti takt odpadel.
- 3) Omamljenec + je očitno prav tako uničil ponovitev četrtega takta.

Disk. Oprosti; ob tej priložnosti sem se ponovno naučil nekaj povsem novega. Sčasoma se bom že razvil. Za znak ⊙ ti ni treba več opozarjati. Moram pa ti razkriti še nekaj dobrih misli o zmešnjavi. Kdaj je namreč mogoče med seboj pomešati 4/8, 9/8, 8/16 in 24/16 takt? Učit. In zakaj ne še celo 5/8 in 7/8?

Disk. Ne smeš se jeziti. Naš norček je sredi nekega Allegra resnično postavil 5/8. Pazi, pokazal ti ga bom na začetku 2/4 tempa, npr.

^{*} Ne vem več, ali je šlo za glasbeno komedijo, opero, oratorij ali tako imenovano meditacijo.

Und in einem & Allegro hater eben in ber Mitte g eingeflicht, LE.

Denn funf, feche, ober fieben Bauernfriechte, fprach er bagumal, treffen mit ibren Drifdeln in der Scheune ben Cact fo genau, baß fie oft nicht ohne Urfache, in Rirchen ober bey anbern Mufiten, fich uber bas einfale tige Cactichlagen aufhalten und beimlich lachen.

rige Eactisliagen aufvallen und heinuch lachen.

Præc. Diese Probe ist zu flark.

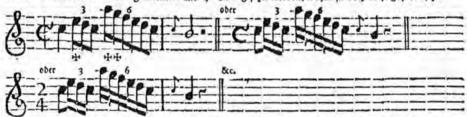
Disc. Es ist, suhr er weiter sort, wohl wahr, daß der kahme einer Stelze bedarf, gleich wie der Blins be eines Kührers. Dingegen Leute, die recht musikalisch und tactfell sind und seyn wolken, haben des Lacts gebens gar nicht nothig. Die Musik ist auch ohne diese Stelze viel annuthiger, und die Zuschauer hoben so dann vielweniger drüber zu spotem als die Zuhörer. Ich kenne aber leider Componisten, denen Kopf, Ausgen, Nase, Mund, Ichn und John und John der Kact regieren mussen helsen: nicht anders als wenn sie unstinnig roderen. Ansang dachte ich, es stelle nur bos ein unverschollten verden. Ausgen von des solle eine sieden Reichtlichen verden. Aergerniß von rechtervegen mit einer fichern Leibestraffe eingestellet werden. Allein nach ber Sand wurde ich überzeuget, daß es nur aus Jurcht geschebe, um namlich das liebe tägliche Brod nicht zu verlieren. Weil ihre nanze Runft außer bem wirklich auf Stellen einhergehet.

Prac. Dein Dansmidel tann mit feinet Anmertung ju Saufe bleiben. Das Lactfchlagen ift .) febe nothmendig, abfonderlich fur Die teutschen Knaben ", welche noch nicht lang angefangen haben, Difcant und Alt ju fingen. 1) Gur Die Dufici , fo eines gar ju fluchtigen Temperaments find **. 3) Bey einer Dufit

bon gwen ober mehr Choren, u. f.f.

Difc. Das weiß ich. Denn wenn ber Berr Chorregent in Ballethal auf Dem Lacus . See eine Nacht. mufit aufführet, fo laft er fich an Die Spige Des Greuer, Rubers (wonnt er ben Cace regieret) ein Laternicht binben; wornach fich fobann alle 6. Chore richten tonnen, Die m ben übrigen Schiffen finb.

Um aber wieder auf unfer g und g ju tommen, fo fage mir, warum benn bie Priollen & und Geche tollen 44 in dem Allabreve - gemeinen und & Cacte gefebet werden, mobin fie boch nicht gehoren , s. C.

Der es jum erstenmal berfuchet hat, bem mogen wohl bie 3dhne nicht mehr weh thun'; und ift ibm Diefes er laubt gerefen , fo wird iner nicht minder erlaubt fenn , in einem Erippel einen gebierten Cact + angubring gen , 3. Er.

Prac. Da bie Runft nicht juft in bergleichen Erfindungen beflebet , fo fonteff ou immer noch fo lang Damit paufiren, bis erftlich ein anderer dazu anfangt. Das Wort Sechftollen habe ich noch nicmal gehore; boch bin ich zufrieden daß ich verflehe, was du damit fagen willft.

Dife. Ich weiß wohl baß $\frac{4}{8}$ und $\frac{8}{16}$ so biel sey als $\frac{2}{4}$; und $\frac{24}{16}$ so biel als $\frac{12}{8}$; auch daß $\frac{9}{8}$ burch ben $\frac{3}{4}$ Eact chenfalls konne ausgeordietet werden. Ich weiß auch , daß die Aussindung so verschiedener Edete nur in ein bißgen Multiplicaten und Dividiren bestehet. Allem aller übrigen zu geschweigen, so sehe ich boch heute noch, nebit bem 3 auch einen 3 Cact, s. E.

In v 3/4 Allegru je prav na sredini vstavil 7/8, npr.

Kajti pet, šest ali sedem hlapcev, je govoril svojčas, se sreča s svojimi cepci v gumnu in se pogosto, v cerkveni ali drugi glasbi, skrivoma smehlja in prereka o preprosti delitvi dob v taktu.

Učit. Ta skušnja je prehuda.

Disk. Res je, je nadaljeval, da hromi potrebuje bergle kakor slepec vodjo. Nasprotno ljudje, ki so muzikalični in se držijo ter se tudi žele držati takta, taktiranja sploh nimajo za nujno. Glasba je brez teh bergel veliko bolj ljubka, pa še gledalec ima veliko več snovi za norčevanje kakor poslušalec. Žal pa poznam komponiste, ki morajo takt urejai z glavo, očmi, nosom, usti, rokama in nogama: nič drugače, kakor da bi bili brez smisla. Skraja sem mislil, da za tem stoji nesramno bahaštvo in je treba tako spotiko po pravici zgladiti s šibo po prstih. Toda končno so me prepričali, da se to dogaja iz strahu pred izgubo ljubega vsakdanjega kruha. Kajti njihova celotna umetnost hodi z berglami.

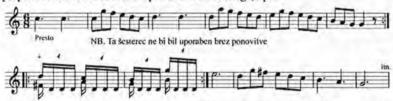
Učit. Tvoj Janezek lahko s svojo pripombo ostane doma. Doba takta je 1) zelo potrebna, posebej za nemške fante*, ki so pred kratkim začeli peti diskant in alt. 2) Za muzike, ki so spremenljivega temperamenta.** 3) Pri glasbi dveh ali več zborov, itn.

Disk. Vem. Kajti ko je gospod vodja kora v Vallenthalu na Lakuškem jezeru izvedel nočno glasbo, je dal na vrh krmila (kjer je taktiral) privezati laterno. Tako je mogel voditi vseh 6 zborov, ki so bili na drugih ladjah.

Da pa bi se zopet vrnila k 5/8 in 7/8, mi povej, zakaj so triole + in sekstole ++ v alla breve, običajnem in 2/4 taktu, saj tja vendar ne sodijo, npr.

Kdor je že kdaj poskusil, ga zobje ne bolijo več; in če mu je bilo dovoljeno, meni tudi ne bo prepovedano tridobnemu taktu pristaviti štiridobnega, npr.

Učit. Ker umetnost ne sestoji samo iz takih iznajdb, bi mogel toliko časa pavzirati, dokler ne nastopi kaka druga. Za besedo sekstole še nisem slišal; vendar sem vesel, da razumem, kaj želiš z njo povedati.

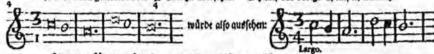
Disk. Vem, da je 4/8 in 8/16 enako 2/4, 24/16 enako 12/8; 9/8 je prav tako mogoče izraziti s 3/4 taktom. Vem tudi, da gre pri iznajdevanju različnih taktov le za množenje in deljenje. Toda če zamolčim vse druge, vidim vendarle še danes poleg 3/2 tudi 3/1 takt, npr.

"Sanguinei ut octo, ad minus ut septem.

[&]quot;Kajti Lahi so per fas et nefas tako in tako veliko bolj umetelni virtuozi.

Prac. Mancher Scribent macht fich entweber bamit nur einen Spaff; ober ein anderer fucht ben Einstellungen vielleicht baburch weißigumachen, als hatte er ein hundert funfile fahriges Alterthum gfresen. 3d getrauete mm alle Musikalien, welche von bes Jubals Zeiten ber componiret find worden, theils in einen 3, und theils in einen gemeinen ober 2 Lact ju übersehen. Schaue, bas vorige Erempel, namlich:

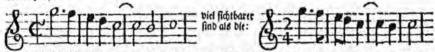

Der man tonnte anstatt Largo gar Larghistimo anzeichnen.
Dife. Es ware in der Chat leicht und beutlich, wenn wir nicht mehr als zwen oder breverlen Cactgeichen hatten. Ich habe aber oft gehort, daß der Allabreve-Cact gang was besonders fen, und unter allen nur allein ber Contrapunct genennet werbe.

Prac. Das ift lidderlich. Merte, bor Beiten hatte man noch teine ordentlichen Roten, fondern nur Puncten; baber war * Dunce wider den Dunce fegen fo viel als regelmafig componiren.

Disc. Auf solde Weise wird deut ju Eage kin Contrapunt mehr gemacht.

Præc. Nein. Lauter Contrapunct . Er. deinem Deren des Contraponet, son Contrapunct of muß er ohne einzige Geogenede julassen, das im vohlgeseter Menuet, eine Simpsonie u. s. f. eben sowohl im Contrapunct beste much als eine Guge mit den papierenen Allabreve. Doch wird desse Tempo annoch bepehalten, weil die Moten L. Er.

Bolglich ift theils fur Die eingebenden Singfnaben , und theils fur Die abgelichten Chorregenten u. f. m. bas erfte Erempel mit Allabreve gar nicht ju bermerfen.

Difc. Allabreve wird ja nur halb fo gefdwind gefungen ober gefpielet, ale ber & Bact.

Prac. Ce follte freplich mobl fo fen ; allein Die Beit ift borben. Abfonberlich aber ift Die Beit borben, ba man ben ? Caer bemweiten nicht fo burtig machte, ale bermalen bas Allabreve burchgepeitichet wird; inbem weiland überhaupt alle Noten langer ausgehalten wurden. Ge ift erft 10. Jahre, ba mich eines meinigen guten Freundes Grofivarter versicherte, er habe von feinem Urahn fagen boren, daß zu feiner Zeit die Derren Thurnermeister " radhrender Mufit im Chor ofters aufgerufen hatten : 3hr Gfelln und Jung gebt acht, es tommt eine Dote mit'm Dunct! Diefe nun maren, wie befannt, feine Canger, fonbern Inftrumentiften, folglich machten fie nicht Choral fonbern Sigural Mufit. Die Ligural Mufit beflund aber bajumal meiftentheils in Allabreve mit Dieterfigten Pfundnoten untermifchet.

Difc. D verberbter Weltlauf! Wenn Allabreve fo langfam mar, wie langweilig muffen wohl um bes Simmele willen bie puren Choralnoten abgefungen fenn worben.

Prac. Daber entfpringet eben ble irrige Meinung berer , bie behaupten wollen , man traffe im Choral gefange piel unregelmidfige Gde an. 36 will aus allen nur ein fleines Erempel in bem Cone F berfesen:

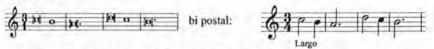

l'antem contra puntam paere, uno vert o Carrapuntiam. Selectuated note tente

^{***} In andern Deten Ctabt. ober Runftpfeifer genannt

Učit. Marsikateri pisec se s tem samo kratkočasi, drugi morda skuša preprosteža pretentati, kakor bi požrl sto petdeset let davnine. Vse muzikalije, ki so komponirane od pradavnine do danes, si upam postaviti delno v 3/4 in delno v običajni ali pa 2/4 takt. Poglej namreč predhodni primer:

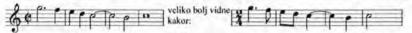
Namesto Largo pa bi sploh lahko zapisali Larghissimo.

Disk. Dejansko bi bilo preprosto in jasno, če ne bi imeli več kakor dve ali tri oznake taktov. Vendar sem pogosto slišal, da je alla breve prav poseben takt in se med vsemi drugimi samo on imenuje "kontrapunkt".

Učit. To je smešno. Pazi, včasih ni bilo navadnih not. Bile so samo pike. Zato je bilo postavljanje pik nasproti piki* enako pravemu komponiranju.

Disk. Na tak način se danes nič več ne dela kontrapunktov.

Učit. Ne. Zgolj kontranote.** Kar pomeni enako kot pravilno komponiranje. Če pa tvojemu gospodu bolj ugaja beseda kontrapunkt kakor kontranota, mora brez enega samega ugovora dopustiti, da obstajajo dobro narejeni menuet, simfonija itn. prav tako v kontrapunktu kakor fuga s papirnatim alla breve. Vendar se je ta tempo vsemu navkljub obdržal, ker so npr. note

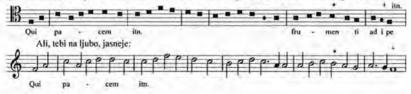
Zato prvega primera z alla breve sploh ne gre zavreči kot zgled, primeren je tako za dobre pevce kot tudi za malce postarane vodje korov.

Disk. Toda alla breve se poje ali igra samo pol tako hitro v primerjavi z 2/4 taktom.

Učit. Seveda je moralo biti tako; toda časi so minili. Saj ko so bile nekoč vse note sploh izvajane podaljšano, 2/4 takt zdaleč ni bil tako hiter, kot je danes alla breve. Šele zadnjih deset let je tako. Stari oče mojega dobrega prijatelja mi je zagotavljal, da je slišal od svojih prednikov, kako naj bi svojčas gospod stolpni mojster*** med muziko na koru pogosto vzklikal: Vi tovar'ši in mladci pazite, prihaja nota s piko! To, kot je znano, niso bili pevci, temveč instrumentalisti, torej niso izvajali zborovske glasbe, temveč figuralno. Figuralna glasba pa je bila takrat večinoma alla breve umešana v štirioglate note.

Disk. O izkrivljeni tok sveta! Če je bil alla breve tako počasen, kako za nebeško voljo dolgočasno so morali peti note koralnih spevov.

Učit. Prav odtod izvirajo napačna mnenja tistih, ki zatrjujejo, da naj bi bilo v koralnih spevih mnogo nepravilnih stavkov. Samo droben primer v tonu F ti želi pokazati:

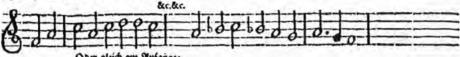

^{*} Punctum contra punctum ponere, uno verbo Contrapunctum.

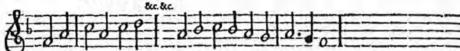
[&]quot;Nota contra nota posite,

^{***} V drugih krajih se imenuje mestni ali umetni piskač.

Dife. Diefes Grempel tann ja feinem einzigen nachtern Menfchen gefallen. Weil es im Cone Fift, fo fetete ich aller Orten bas b mol. bagu, & C.

Dber gleich am Anfange:

Przc. Diefes thun heut ju Tage viel Choraliften, ja man findet das b mol. hin und wieder schon wurflich bengedruckt. Singegen in den Obren der Alten, die bon b mol. und noch nichts wuften *, mag das mi contra fa eben nicht gar so übel gelautet haben; weil sie während einer Note (so von ihnen fehr lang ausgehalten wurde) gar leicht auf die borbergebende vergessen kommten, j. Er.

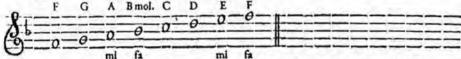

Sammt ber Orgel tonnte Diefes Erempel auf folgende Art ben Ohren noch erträglicher gemacht werben:

Dife. Dif ift aber nur Gliefwert. Daben bie Alten von bem * und b nichts gewußt, fo find fie mit ihe ren albernen Gefangen beute zu bedauern. Ubrigens gestehe ich, daß mir mein herr ichon langft das mi contra fa erflaret bat; allein ich weiß tein Bort mehr davon.

Prze. Somete. 1) Innerhalb einer Octav, will fagen: von einem F bis jum andern F; ober von einem C bis jum andern C u. f. f. find NB. inogemein allezeit groep mi fa. 2) mi ift allezeit der untere halbe Lott, und fa der obere gange Con. 3) fa wird fa genennet in Anschung des mi; gleich wie das mi feinen Namen hat in Anschung des fa. 3ch will ju gröfferer Erlauterung deffen, eine Musikleiter jum Er. in F aufschen:

Mun von bem erften F bis ins G ift ein (ganger) Con, vom G bis A abermal ein Con, von A bis B mol. nur ein halber Zon, von Diefem B mol. bis ins C wieder ein Con, vom C bis D ein Con, von D bis E em Con, von E bis F abermal nur ein halber Ton.

Difc. Auf folde Art maren nicht mehr als s. gange Cone?
Prac. Freplich nicht mehr. Ungeachtet man jugleich 8. berfchiebene Rlange ** horet. Ich an:

Belde funf gange und bie groep balben juff 6. gange Cone ausmachen. 3ch habe guvor gefagt : NB. ineger mein : benn es tonnten auch mehr, ja gar 12. halbe Cone innerhalb ber Octav zu ftehen tommen, 1. C.

9

mi

^{*} Condern fich nur mit bem bloffen genere distonico behalfen; bas ift: obne & und b molle.

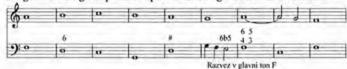
Disk. Ta primer vendar ne bi mogel ugajati treznemu človeku. Ker je v tonu F, bi na vseh mestih dodal nižaj pred tonom, npr.

Učit. To danes dela veliko pevcev; nižaj se tu in tam res najde dopisan. Nasprotno v ušesih starih, ki še niso poznali b in #*, tudi *mi contra fa* sploh ne bi zvenel slabo, ker so med eno noto (tako so zelo dolgo držali) sploh zlahka pozabili na predhodno, npr.

Z orglami bi mogli ta primer napraviti znosnega ušesom na tak način:

Disk. Vendar je to zgolj mašilo. Če stari niso poznali # in b, so s svojimi abotnimi spevi

pomilovanja vredni. Sicer pa priznam, da mi je moj gospod že dolgo tega razložil mi contra fa, vendar o tem ne vem nič.

Učit. Torej pazi. 1) Znotraj oktave, torej: od enega F do drugega F ali od enega C do drugega C itn., sta NB. na splošno vedno dva mi fa. 2) Mi je vedno spodnji polton, fa pa zgornji cel ton. 3) Fa se imenuje fa glede na mi; enako kot se mi imenuje mi z ozirom na fa. Za boljšo predstavo napišem lestvico v tonu F:

•	F	G	A	B mol.	C	D	E	F	
60		-0-	n.	0	O	-0-	-0	0	
•	**		en?	fa	_		mil	6	

Od prvega F do G je (cel) ton, od G do A ponovno ton, od A do B mol. samo pol tona, od tega B mol. do C zopet ton, od C do D ton, od D do E ton, od E do F spet pol tona.

Disk. Na ta način ni več kot 6 celih tonov?

Učit. Seveda ne. Kljub temu pa se obenem sliši 8 različnih zvokov**. Lestvico ti napišem v tonu C, poglej:

Pet celih in dve polovici tvorijo samo 6. celih tonov. Poprej sem dejal: NB.: na splošno; kajti lahko jih je več, celo 12 tonov znotraj oktave, npr.

^{*} Pomagali so si samo z golo genere diatonico, to je: brez # in b molle.

[&]quot; Zvok, sonus. Ton, tonus.

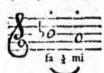

Dife. Es ift mabr ; fie machen boch nicht mehr benn 6. gange Con aus. Allein biefes Erempel batte ich meinem Derrn gang anbere folmifiren muffen.

Prac. 3ch roll aber auch NB, inogernehr eine leiter berfeten mit ber Eers minor, umb bas erfte mi fa mit **, bas andere mi fa aber mit ** dumerten:

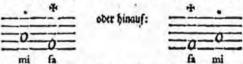
Woraus du schließen, und die fur je und allezeit merten mußt, daß ein mi fa mit dem andern mi fa nicht gern einen Umaang zu machen pflege, sondern fie halten, ein jedes (a) ins besondert, zusammen als wie die Dechet macher. Bum Exempel fa mi hier ben Numero 2.

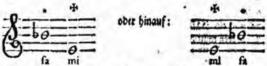
will mit bem groepten fa mi nichte ju fcaffen baben,

Dife. zwarum foll es nicht angeben, wenn ich bas erfte mi " jum groepten fa & binfete, j. &

Prac. Du haft Recht; ich bin wirflich falfc berichtet worben (6). Bevoch ftrettet bas erfte fa " mie bem zwepten mi 4., L C.

toeldes die falfde Quint genennet, und im Orund. Contrapunct (e) In feben berbotten wird.

Dife. 3ch glaube es gern. Denn ich tann biefen betrugtiden Sprung, wenn ich finge, felten auf eine mal reche treffen.

Prac. Bey Numero I. tommen de proeperley mi fa fo ju fteben :

mi

⁽a) Gleichfara fo vereintetes paar Turteltauben.

⁽⁶ Mifbin ift bas Eprichmort : me courra fa eft d'abelut in mußen nicht allgemein , fonbern es triff nur mebrentbeile

⁽c) (Sand) Contrapunct beift bier erflich eine Unterweifung, vermoge ber man fernet groeps bred sbiers und mehrftims mine Ca ben eren in fesen. 3weitens eine Composition, die in Rirchen füglich obne Orgel abgefungen fann wers ben. 200ven funftin ein einemes Cavitel.

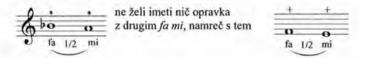

Disk, Res je. Skupaj ni več kakor 6 tonov, Toda ta primer sem moral svojemu gospodu solmizirati povsem drugače.

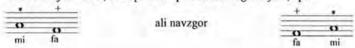
Učit. Saj ti bom tudi NB. zapisal lestvico z malo terco in prvo zvezo mi fa označil z **, drugo pa z ++:

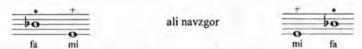
Iz tega sledi, in to si moraš zapomniti za vse večne čase, da se en *mi fa* nerad druži z drugim, temveč se, vsak posebej^(a), med seboj obirajo kot nitke v mikalniku. Na primer *fa mi* pri Numero 2.

Disk. Zakaj ne bi šlo, če bi prvi mi* postavil k drugemu fa+, npr.

Učit. Prav imaš. Resnično sem napak poročal^(b). Vendar se prvi fa^* prepira z drugim mi^+ , npr.

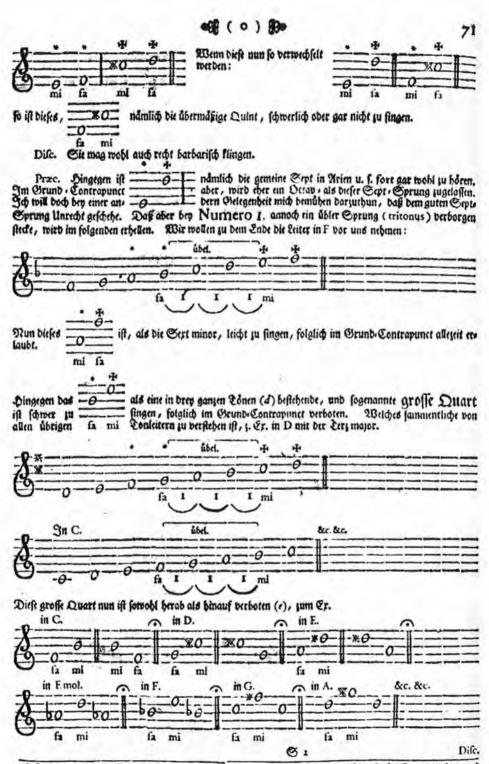
kar se imenuje lažna kvinta in v osnovah kontrapunkta^(c) ni dovoljena.

Disk. Rad verjamem. Kajti ta varljivi skok pri petju težko takoj pravilno zadenem. Učit. Pri Numero I. nastopita dva mi fa takole:

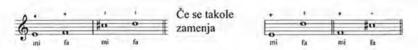
(b) Zatorej pregovor mi contra fa est diabolus in musica ni splošen, temveč je pogosto samo delno

⁽a) Enako kot združen par divjih grlic.

⁽c) Osnove kontrapunkta so šolski pouk, s pomočjo katerega se uči strogi stavek v dvo-, tri-, štiri in večglasju. Drugič pomeni kompozicijo, ki jo je mogoče v cerkvi primerno odpeti tudi brez orgel. O tem v prihodnosti v posebnem poglavju.

⁽d) Deswegen tri-tonus, fage tritonus genannt. 3ch forge, biete Materie, fo gwar nicht in biefes Capitel gehöret, mitb bem Difeantiffen gar ju bunfel ober ju funftlich verfommen; allem in bem zwenen Capitel foll ibm allen auf eine beutlichere und angenehmere Urt bengebracht werben. 3ch berfpreche es ben meiner Sbre.

, namreč zvečano kvinto, skorajda ali pa povsem nemogoče peti. je tole

Disk. Tudi prav barbarsko more zveneti.

namreč običajno septimo, v arijah itn. sploh dobro Učit. Nasprotno je slišati. V osnovah kontrapunkta pa se prej dopušča skok oktave kakor skok septime. Vendar se želim ob drugi priložnosti pomuditi prikazati, da se dobrim septimam godi krivica. Da pa se pri Numero I. še skriva slab skok (tritonus), bo prikazano v nadaljevanju. Predstaviva si za konec lestvico v tonu F:

mogoče zapeti brez težav, kot malo seksto, zato je v osnovah kontrapunkta ta zveza vedno dovoljena.

Nasprotno pa je mi fa kot zveza treh celih tonov^(d) in tako imenovana zvečana kvarta težko izvedljiva za pevce, odtod v osnovah kontrapunkta tudi prepovedana. Kar kaže razumeti pri vseh drugih fa mi lestvic, npr. v tonu D z veliko terco:

Ta zvečana kvarta je prepovedana tako navzgor kot navzdol(e), npr.

⁽d) Zato tri-tonus, imenovan tritonus. Skrbi me, da se bo ta snov, kar sicer ne sodi v to poglavje, zdela diskantistom celo premračna ali preumetelna; toda v drugem poglavju mu bo vse prinešeno na bolj jasen in prijetnejši način. Pri svoji časti prisežem na to. (e) Zato bi bil pregovor veliko jasnejši za začetnika: fa contra mi, feu mi contra fa, est diabolus in musica.

Dile: It erinnere ich mich; mein Derr heift Diefen Tritonus einen mufifalifchen Fizilpuzli-Prac. Er ift auch nichte nuge, wenn fcon ber Mittelraum (f) ausgefüllet wird, j. E.

Dife. Du battefl mir ja bas Ding auf einmal fagen tonnen ; ist verflebe ich erft , warum bas obige Exempel mit Choralnoten nicht gut lauten tann ,absonberlich wenn es ju geschwind gesungen wird; weil namlich ein mi contra fa brin flecket, j. E.

Prac. Vor Jahren wurde mir ofters bekräftiget, ein Conponist könne ju feiner Figural-Musik bas größie kicht aus beni Choral herholen. Ich sieng sodann an, mich kunmerlich darin umzusehen, und zwar in alten Buchen, wo entweder noch keine, oder doch wenig b mollis beygedruckt wasen. So bald it aber ein oder anders mi contra it vors Besichte kam, so wollte ich nicht welter leinen. Dermalen oder ist mir kien, daßt ich micht mehr Zeit dazu habe. Inwissischen weiß ich gar wohl, daß man von dem Dauptton in die Quint eine Auspreichung konne nachen; jedoch muß man solchen Dauptton nach der Ausweichung solchen bei glied fur oder einvoll anger), Er. durch ein d mol. oder d y wieder anzeigen B, wie solgt:

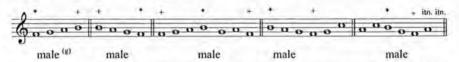

Gift bier ber hauptton, und D die Quint. Die Ausweichung konnte nach Maak des haupttons wohl noch langer dauren. hingezen die Choral Componifen hielten fich mit den Ausweichungen bald durchgebends so lang auf (6), daß sie manchmal (der überschwenkliche Sifer kann das liebe Alterthum wohl entschuldigen fall gar auf von Hauptton veraalsen. Welche Warbeit sammt den Ausweichungen in die Eerz, in die Sert u.f. f. dur durch das folgende Capitel bekannter wird werden. Kat jeso will ich die noch ein paar gute und üble Erempel, in Betrachtung des mit vonten fa, mit gemeinem Lacte gegen:

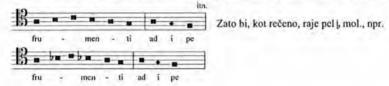

⁽f. forereitigm. is ilbet, bene, gut. (A) Wiervohl nich ein Choralgesang beute noch taufendmal eber jur Anbacht bemearn tann, ale alle felche Gauralmusten in ber Arche, bie eitneber einem ausgelaffenen Gaffenbauer, ober einem anten Eduafviele, ober aber einem mineteinen Woodschule abnitch find.
Deit bas erite nichtem in nicht ben fich bat. (k) Wiel gudadnes mit fein fa ben fich bat; u.f. w.

Disk, Zdaj se spomnim; moj gospod imenuje tritonus glasbeni fizlipuzli. Učit. Ni uporaben niti takrat, ko zapolni prostor^(f) srednjih glasov, npr.

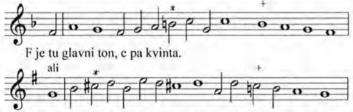

Disk. Stvar bi mi moral vendar povedati naenkrat; šele zdaj razumem, zakaj zgornji primer s koralnimi notami ne more zveneti dobro, posebno če se zapoje hitro. V njem namreč tiči mi contra fa, npr.

Učit. Pred leti se mi je pogosto potrdilo, da mora komponist za dobro figuralno glasbo koral kar najbolje osvetliti. Pa še pozorno sem se začel učiti o tem, v starih knjigah, kjer bodisi ni bilo ali pa je bilo premalo pripisanih b mollia. Kakor hitro pa mi je pred oči prišel ta ali oni mi contra fa, se nisem želel več učiti. Danes pa mi je žal, da za to nisem imel več časa. Vem pa zelo dobro, da se lahko od osnovnega tona do kvinte naredi izmik*; vendar je treba tak osnovni ton po izmiku (najsi kratkem ali

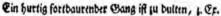
nekoliko daljšem) npr. 5 mol. ali 5 4, ali naznačiti +, npr.

Izmik bi mogel po meri osnovnega tona trajati tudi dlje. Nasprotno so se komponisti koralov tako dolgo zadrževali na izmikih^(h), da včasih celo pozabijo na osnovni ton (močna vnema upravičuje ljubi stari vek). Resnica o tem, skupaj z izmiki v terco, seksto itn. bo bolj jasna v prihodnjem poglavju. Za zdaj ti želim pokazati še nekaj dobrih in slabih primerov mi contra fa v običajnem taktu:

⁽f) Intervallum, (g) Slabo. Bene: dobro, (h) Dasiravno me koralni spev lahko danes tisočkrat bolj navda s pobožnostjo v primerjavi z drugimi cerkvenimi figuralnimi glasbami, ki so podobne razposajenim pouličnim popevkam, veseli gledališki igri ali pogrebni cmeravosti. (h) Ker prvi mi * svojega fa + nima ob sebi. (h) Ker ima mi * svoj fa + ob sebi itn. (h) Ker ima mi * svoj fa + ob sebi itn.

Difc. 3d babe bod foon oftere einen Bang gefeben, j. E.

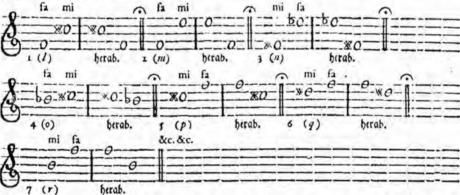
Prac. Diefer ift nicht juft zu verwerfen, ungeachtet in der Mitte bas b mol. 4., und das darauf folgende C bem Magen einen Heunn Rippenftoß zu verfeten scheinen. Allein bey der letten Note bes Sauptitons F, glaubt der Magen, er habe vielmehr folgendes Erempel gehört:

Die Noten werben bir mit ber Zeit feibft ein und andere ergablen, wenn bu fie in Bertrauen fleifig um Rath frageft.

Dife. Bore nur auf. Dun weiß ich mich foon in alles ju finden, trofern es nicht mehr mi contra fa

Prac. Und tannft bu noch an mehrern gweifeln, nachdem bu weißt mas mi und fa ift ? Chaue noch nur e. verschiedene an, g. Er.

36 will bir von allen biefen 6. ober 7. Exempeln bie einwesichten (s) mi fa, fage: eines jeben fa fein mi, ober eines jeben mi fein fa, mit schwarzen Buncten vor Augen legen, fich an:

⁽¹⁾ Die übermaffige Duint. () Die groffe Gept. () Die verffeinerte Gept. () Die übermaffige Cecund. () Die verffeinerte Dunt ift faum baju gu rechnen, weit fie toge

Jadrno tekoči potek je dopusten, npr.

Disk. Pogosto pa sem srečeval potek, npr.

Učit. Ne kaže ga zavreči, kljub . b. mol. + v sredini, in zdi se, da temu sledeči C kar sune v želodec, naravnost pod rebra. Vendar, je prepričan želodec, je treba pri zadnji noti osnovnega tona F slišati naslednji primer:

Note ti bodo s časom same pripovedovale to in ono, če jih boš z zaupanjem in pridno spraševal za nasvet.

Disk. Nehaj, no. Zdaj se že z vsem sprijaznim, če le ne bo več mi contra fa posredi.

Učit. Lahko dvomiš več, odkar veš, za kaj gre pri mi in fa? Glej še nadaljnjih 6 primerov, npr.

Pri vseh teh 6 ali 7 primerih^(s) mi fa ti prikažem s črnimi notami, kako ima vsak fa svojega mi ali vsak mi svojega fa pred očmi:

⁽¹⁾ Zvečana kvinta.

⁽m) Velika septima.

⁽n) Zmanjšana septima.

⁽o) Zvečana sekunda.

⁽p) Zmanjšana kvarta.

⁽q) Zmanjšana terca.

⁽¹⁾ Lažno kvinto kaže komajda prišteti sem, ker se uporablja dnevno.

⁽s) Homogenea; vel quasi.

Difc. Woher toumt es aber, bag bas mi contra fa fo ubel lautet , und bie andern mi fa fo berglich

gern benfammen bleiben.

Prac. Da muffen wir erft biejenigen Weltweifen (2) fragen, welche etwan wiffen, woher ber Mage net bie Rraft und die naturliche Neigung (w) babe bas Effen an fich zu lieben; und andere taufend Er, mehr. Wir beibe wollen es bem allwiffenben Schopfer überlaffen.

Dife. Wenn nun bas me contra fa un Grund Contrapunct verboten ift, theils weil es fower ju fingen, und größten theils weil es widerwartig lautet; fo darf man ja mit Instrumenten eben fo weniges dannt

unterroinben ?

Prac. Man kann jur Noth recht frembe Gedanken bamit in eine Geftalt bringen. Ich roll über ein jebes bon ben vorigen 6. Erempeln gleichsam jeigen, als wollte ich bie und ba nur eine Caben formiren:

Für Singenaben waren biefe mi contra fa freplich wohl zu schwer. Dingegen habe ich ausbundige Sanger gekannt, Die sich in einer Arte oder Cantare eben so wenig daraus machten, als ein Instrumentiste. Denn, du mußt wiffen, daß der Lext bergleichen Sahe bierbeilen etheischet. Wenn ben jedem mi und sa der Zwis schenzum ausgefället wurde, so ware ohnehm keine Schwierigkeit daben. Sieh aur noch einmal das sechste ober lette Tenn, an; ich meine ungefehr so:

6 11110 fo liber ⊙; woraut ich fcon wieder bis hundertmal bergeffen habe.

Dite. Der verzweifelte Fizlipuzli belt und recht lang auf.

Præc. Und wenn wir auch einen halben Caa bamut jubrachten , fo motre es ber Muhe wehrt. Du mußt annoch wiffen, bag bas mi contra fa zwifden Bag und duffern Stummen ebenfalls verboten fep; namlich fo oft zwen groffe Eerzen (x) nachelnander zu fieben tommen, z. E.

in C.

⁽e) Das Ebrenwort (Philosophus) ift in der lateinischen Sprache beur fo gemein, daß co die Rnasben mit vereinigter Macht bald den erfahrnesten Mannern beginnen streitig zu machen: Mithematteur flingt in meinen Obeen prachtiger ale die ganze Weltweisbeit - hofft es oft ; ich glaube aber nicht gem.

⁽ a) Sympathiam cato ferro . . a) Tertie majores.

Disk. Toda od kod eni *mi contra fa* zvenijo tako slabo, medtem ko drugi *mi fa* tako prisrčno ostajajo skupaj?

Učit. Ker bi morala vprašati tiste modrijane⁽¹⁾, ki nekaj vedo, od kod magnetu moč in naravna nagnjenost^(a), da privlači železo; in še tisoč podobnih primerov. Oba bi to želela prepustiti vsevednemu stvarniku.

Disk. Če je torej *mi contra fa* v osnovah kontrapunkta prepovedana zveza – delno zato, ker jo je težko peti, in večidel zato, ker odvratno zveni –, se tudi z instrumenti ne sme tvegati?

Učit. Tako lahko za silo pride do zelo tujih misli. Za vsakega od prej navedenih 6 primerov ti pokažem, kakor bi želel tu in tam oblikovati kadenco:

Za pevce-dečke bi bili ti *mi contra fa* seveda veliko pretežki. Nasprotno pa sem spoznal utelešene pevce, ki si v ariji ali kantati zaradi tega niso belili glave tako, kot instrumentalisti. Kajti vedeti moraš, da besedilo včasih terja take stavke. Ko bi bil medprotstor med vsakim *mi* in *fa* izpolnjen, ne bi bilo težav. Poglej še enkrat šesti ali zadnji primer; mislim približno takole, npr.

6 in tako s ⊙, kar sem že spet stokrat pozabil pripisati.

Disk. Obupni fizlipuzli naju prav dolgo drži.

⁽¹⁾ Častna beseda (philosophus) je v latinskem jeziku danes tako splošna, da že dečkí z združeno močjo spodbijajo najbolj izkušene može: mathematicus mi pogosto zveni bolj čudovito kakor vsa modrost sveta; toda nerad verjamem, da je tako. (4) Sympathiam cum ferro. (4) Tertiae majores.

Weil bas fa bes Baffes gar ju gabe auf bas mi ber auffern Stimme folger. Aufwarts aber werben biefe Bergen gestattet, g. Er.

Difc. Sie lauten auch treit beffer ale jene.

Præc. Man gebet aber bermalen eben mit jenen nicht mehr fo gartlich um. 3men groffe Gerten (y) maren, aus gebachter Urfache, lange Beit im Abichlage, bingegen heute bort man fie falt in allen Compositios Bovon, und bon ber bisherigen Materie überhaupt, in bem Capitel bom Baffe ein mehrere jum Dor. feine mag tommen.

Difc. Mein Bert fagte einft , bag bas mi contra fa in einem Buche flunde , welches er bober ichate als 800. Brangofen , Die jur mufitalifden Gestunft Regein borgefdrieben.

Prac. Das wird gang unfehlbar Die ungubergleichliche Manuductio (Danbleitung) bes feel. Deren Capellmeifter Gur fenn.

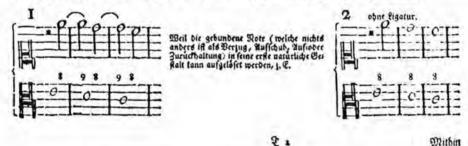
Difc. Ja, ticfe ift es.

Prac. Die 800, aber merben tooll nicht lauter Rrangofen , fonbern bielleicht Diejenigen fenn berer Das men nur ben einem Frangofifden Ceribenten () in einem befondern Buche + bepfammen gu finden find.

Dife. Das man auch fenn. Allein ich muß bir ergablen, baf es allegeit einen Streit abfener, fo oft nur ber Berr Schulmenter in Urbeftadt ju meinem Beren berüber fommt. Dem er fpricht , bie Manuducher von Bur mare flar , und mein Derr behauptet fie mare buntel; ja er hielt ihm erft bor j. Wochen micoer bis sebeit imrifelhaftige Erempel bor Die Dafe.

Prac. Beift bu benn feines babon?

Dife. Ich ja; Die mehreften. Borde nur : mein herr fragte ihn unter andern, ob bie Burudhaltung (bie er retardatio nennet) eben fo biel fen als Die Ligatur. Da antwortete ber Urbefidoter mit Ja. Co bann, fagte mein Derr, miberfpricht fich Die Manuductio ; benn Da fie folgenbes Erempel verbittet:

() Sexte majores.

Brofferd, dans fon dictionnaire + de mufique. Ich babe es twar nur in einer Anmertung in bee Mr. Rameau de-montlietion du principe de l'harmonie gelefen , und nich boduch barüber verwundert. Anben bente ich , es tonne nicht schaben, wenn ich im gegenwartigen Capitel ein bifacen Bind mache. Wem bergleichen Streiche befannt find, ber wird wohl miffen warum. Die übrigen nichen fich meinetwesen immer einbilben, ich mair entweber (2) Broffard, dans fon dillionnaire + de mulique. rubmfichtig ober eigennugig. Denn ber bie Rufit nicht verfichet, verfichet auch meine Schreiberen nicht.

Učit. In četudi bi z njim preživela pol dneva, bi bilo vredno truda. Vedeti moraš, da je *mi contra fa* prepovedan tudi med basom in zunanjimi glasovi, tako namreč pogosto nastopi sosledje dveh zaporednih velikih tere^(s), npr.

Kajti ton fa v basu učinkuje sploh preveč nenadno na mi v zunanjem glasu. Navzgor pa so te terce dovoljene, npr.

Disk. Tudi zvenijo bolje od onih prej.

Učit. Toda danes se ne obravnavajo tako nežno. Dve veliki seksti^(y) sta bili spričo omenjenega vzroka dolgo zavračani, nasprotno pa jih je danes slišati skoraj v vsaki kompoziciji. O tem in o doslej obravnavanem gradivu bo nasploh več govora v poglavju o basu.

Disk. Moj gospod je dejal, da naj bi *mi contra fa* bilo v knjigi, ki jo ceni bolj kakor 800 Francozov, ki so napisali pravila za komponiranje glasbe.

Učit. Prav gotovo gre za nepozaben manuductio (priročnik) častitega gospoda kapelnika Fuxa.

Disk. Ja, za to gre.

Učit. Teh 800 pa gotovo ni samo Francozov, temveč bržda gre še za tiste, katerih imena je mogoče najti zbrana samo pri enem francoskem piscu v posebni knjigi^(z).

Disk. Morebiti je res tako. Toda povedati ti moram, da je vedno prišlo do prepira, ko je gospod šomošter v Urbstadtu prišel k mojemu gospodu. Kajti pravi, da naj bi bil manuductio Fuxa jasen, medtem ko moj gospod trdi, da naj ne bi bil jasen; šele pred 3. tedni mu je ponovno pomolil pod nos okoli deset dvomljivih primerov.

Učit. Pa se katerega spomniš?

Disk. Ah, ja; večine. Le prisluhni: moj gospod ga je med drugim vprašal: ali je zadržek (ki ga imenuje: retardatio) enak ligaturi. Odgovor Urbstadtana je bil pritrdilen. Potemtakem, je dejal moj gospod, manuductio nasprotuje samemu sebi. Ponudil mu je naslednji primer:

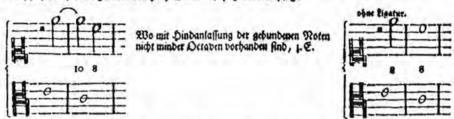

Ker je vezano noto (gre za zaostanek, odlog,za- ali pridržek) mogoče razvezati v njeno prvotno naravno obliko, npr.

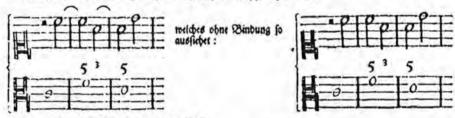

^(b) Sextae majores. ^(c) Brossard, dans son dictionaire + de musique. To sem sicer prebral samo v eni pripombi v Demonstration du principe de l'harmonie g, Rameauja in se močno začudil. Pri tem pa mislim, da ne bi moglo škoditi, če bi v tem poglavju zagnal nekoliko hrupa. Komur so taki zamahi znani, bo vedel, zakaj. Drugi pa si lahko zaradi mene domišljajo, da sem bodisi častihlepen bodisi sebičen. Kajti kdor glasbe ne razume, ne bo razumel niti moje pisarije.

Mithin find die nachemander folgenden Octaven bes dem ersten Crempel eben so wenig zu entschutdigen. Weldes zwar ohne dieß weltfundig ift. hingegen fiebet man in der Manuclucio der ditten zur Regel gegebenen Worfdrift, ber ben Ligaturen von zwen Stimmen, folgenden Anfang:

Dierauf wendete der Urbefladtet ein, es todre das vorige Ligatura dissonantiæ, diefes aber Ligatura confonantiæ, folglich die gebundene Note bier für teine Buruchaltung, sondern für eine Dauptnote ju balten. Das tann nicht fenn, erwiedette mein Berr, sonft wurde man ber dem folgenden Exempel offentliche Quins ten jablen; weil ein Eersprung biel ju ftein ift derfelben Unschuld ju retten:

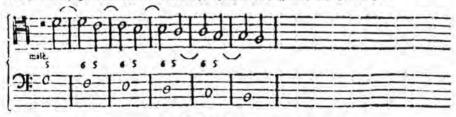
Diemit marb bem Urbefidder bas Maul geftopft.

Prac. Und hiemit berftebet einer fo teenig bon ber Manuductio als ber andere.

Dife. Dein Derr giens bemnach weiter , ihn fragend , was über folgende NB nicht forung foubern fluffenweise auffleigende und jugleich ligirte Roten fur ein oberet ober dufferer Befang zu feben fen , L. C.

Wenn nun , verfieste mein Gert abermal, die Buructbaltung veralleibt, fo find biefe eben foroobl für lauter aufemander folgende und verbotene Quinten pu achten, als die fluffenweife abstregenden, j. E.

Beil Diefe nach ber Auftofung in ibe erftes Jubaltfetjes Befen nichte andere find als :

Zato je težko upravičiti vzporedne oktave iz prvega primera. Kar je sicer tako in tako preizkušeno. Nasprotno je videti pri manuductio tretjega navedenega predpisa, pri dvoglasnih ligaturah, naslednji začetek: brez ligature

kjer kljub opustitvi vezajev med notami ne obstajajo oktave, npr.

Nato je Urbstadtan ugovarjal, češ da je prejšnja ligatura disonanca, ta ligatura zgoraj pa konsonanca, torej naj povezane note tu ne bi bile zadržek, temveč naj bi šlo za samostojno noto. Tako ne more biti, je odvrnil moj gospod, sicer bi pri naslednjem primeru nastale vzporedne kvinte, saj je terca veliko premajhna, da bi rešila to nedolžnost:

kar bi bilo videti brez povezav:

S tem je Urbstadtanu zaprl kljun.

Učit. In pokazal, da zna eden toliko malo o manuductio kakor drugi.

Disk. Toda moj gospod je nadaljeval, sprašujoč ga, kaj naj bi postavil v naslednjem NB., ampak da ne bi bila skokovita, temveč postopno naraščajoča in obenem z ligaturami povezana linija not kot zgornji ali zunanji spev, npr.

Če pa, je zopet ostro dodal moj gospod, zadržki postopno navzdol izostanejo, nastanejo prav tako samo neposredno sledeče si in zatorej prepovedane kvinte, npr.

Ker te v prvem slavospevu v bistvu niso prav nič drugega kakor:

Der Urbefidbter tonnte bierauf feinen Cas um fo weniger bertheibigen, weil Rur, wie ich gehort babe, pon ben (im Bag ober bagindfigen Stimmen) fluffenweife auffteigenben in Der gangen Manuductio tem Exempel bat.

Præc. Er bat freglich nichts als eine fleine Anmertung babon barinnen; mo er feinen Difeipel babor warnet. Ich metbe fie aber (NB. alle fo ftuffenweife auffleisende) funftig als Ligaturam consonantie julaffen und beschreiben; weil das Ertidrungswort Returdatio daben niemals Statt findet. Folglich wird ber Urbesiddter ben mir in so weit Recht haben. Ubrigens merke ich, daß die groep guten Derren viel hundert buntte Stellen in dem besagten Meufer antressen werden. Dier ift noch nicht der Ort bavon zu reben. Als tein nachdem ich eben ein Capitel vom Grund . Contrapunct verfaffet merde baben, fo foll ibnen belfen Manuductio gewißlich nicht nicht duntel vortommen. fern fie nur meme Eriduterungen bes Lefens murbig wellen foden.

Ditc. Alfo findet man in ber Manuductio nicht alle Comierigleiten aufgelofet?

Prac. Da hatte er nicht nur eine, fonbern ein ganges Dugend Manuduchionen herquegeben muffen. Er bat mit wenigem vieles gefagt; wie umftanblich bewiefen foll merben ".

Difc. Bas enthalt aber eigentlich und namentlich fein ganges Bud?

Prac. Gine Orthographie (Reinschreibung) vermoge ber man lernet, wenig ober vielftimmige Befange regelmäßig unter ober übereinander ju feben. Welches (von mir auch fobenammter Brund Contrapunct) ein Daurttheil ber Composition ift, und wodurch viel hunderten die Augen geofnet find worden, welche, wenn fie es foon nicht vermogen , nun aufs wenigfte einsehen, bag Composition und Composition gweverlen fen **. Es ift nur Schabt, bağ er nicht mehr Zeit hatte, auch von den übrigen Daupttheilen Der Compo. ficion tu fdreiben.

Difc. Er bat, wie ich febe, alles in Allabreve-Tempo borgetragen.

Prac. 3d werbe aber Dajumal alles mehrentheil mit & ober gemeinem Lacte bortragen; fich jum Er. Des Urbefidbters feine Moten an :

^{*} Inventis aurem facile eit addere ; und mehr wird man von mir gewiß nicht verlangen fonnen. ** Es giebt aber auch ehrenrauberriche Gemuther brunter , bie fich fchamen öffentlich zu befeinnen , baß fie ihr ganges Eins

5 -	P	0	0	0	0	0
	5	5	5	5	5	5
9: 0		0	0	0	0	-

Urbstadtan je nato mogel zagovarjati svoj [glasbeni] stavek še toliko manj, ker Fux, kot sem slišal, (pri basu ali basovskih glasovih) v svojem celotnem manuductio nima niti enega primera za postopno naraščajočo linijo.

Učit. Seveda nima o njej nič mimo drobne pripombe, kjer svoje učence svari pred njo. V bodoče jih bom (NB. vse tako postopno dvigajoče se linije) dopuščal in opisoval kot konsonančne ligature, ker se pri tem nikoli ne nahaja izraz Retardatio. Urbstadtan bo torej zame v tem imel prav. Sicer pa opažam, da dobra gospoda najdeta več sto nejasnih mest pri omenjenem mojstru. Toda tu ni mesto za razpravo o tem. Ko bom napisal poglavje o osnovah kontrapunkta, se ti oni manductio gotovo ne bo zdel nejasen. V kolikor se bodo moje razlage zdele vredne branja.

Disk. Torej manuductio ne prinaša rešitve za vse težave?

Učit. Za to bi morali izdati ne enega, temveč cel ducat manuductijev. On je v kratkem povedal veliko; kar bi bilo treba zamudno dokazati.*

Disk. Kaj pravzaprav vsebuje njegova celotna knjiga?

Učit. Vsebuje ortografijo (pravopis), s pomočjo katerega se uči, kako sopostaviti nekaj- ali mnogoglasne speve drugega pod ali nad drugim. To je (kar sam imenujem osnove kontrapunkta) glavni del kompozicije, v katerega je uprtih več sto oči, ki morda ne zmorejo udejanjati teh razlik, a morejo vsaj uvideti, da se kompozicije med seboj razlikujejo.** Škoda je le, da ni imel več časa pisati tudi o drugih glavnih delih kompozicije.

Disk. Kot vidim, je vse prestavil v alla breve tempo.

Učit. Toda nekega dne bom prestavil vse večinoma v 2/4 ali običajni takt; poglej si npr. Urbstadterjeve note:

* Inventis aurem facile est addere; in več od mene gotovo ni mogoče terjati.

^{**}Pri tem obstajajo nečedni duhovi, ki se sramujejo javno priznati, da se ima njihovo celotno videnje zahvaliti ortografiji Fuxovega manuductio.

Ober mit Sechzebennoren. 1) Aus Urfache, weil viele blindlinge benten, fie borfen außer Dem Allabreve - Tempo nicht regelmassig seine. 4) Weit viele andere nicht wissen, das bis Allabreve (welches Tempo gebeise ungleich den Brund. Contrapunet vorstellte) beut zu East viel zu geschwend gemacht werde, und sodann nicht mehr tüchtig set, einig greutliche Ausschweisungen damit eint schuldigen zu tömen. Denn wer wied wohl von einigen Gott und Sebr verzessenen, und doch noch vernanftige sein wollenden Meisten de zusammaskradten Archenstücke ohne Aergermis anderen, in welchen die Austrer, zum Erempel eines Leidens, Sterbens, Erbarmens, Ansleben und Bittens, (im Teutschen sowohl als in andern Sprachen) mit dem heutigen frechen Allabreve-Tempo entheiliget werden, so das man daben weder Andance moch Moderato vorzezeichnet sieder. Es giebt zwar außer dem noch weit wuldere.

Difc. Ep marum lagt fie ein baju beftellter Worfteber nicht betbrennen, und andere bafur componis ren? 3d will mir ber Beit ben einem jeben Cacte bas Tempo gewiß fleißig vorgeichnen. Denn mein

Derr bat nur alle febr wohl erflaret.

Prac. 3d mochte bod gern etwas weniges babon feben.

Dife. Bon Dergen gern, fich nur : Largo,

febr langfam. Lento,

Larghetto, nur ein wenig langfam.

Adagio, langfam.

Poco Adagio, aud nur ein trenig langfam.

Andante, balb langfam,ober (von andare, geben) fdrittmdgig. Mithin

Andantino, nur ben bierten Theil langfam.

Allegro, luftig.

Allegro molto,

Allegro con Spirito, bid luftig.

oder Spiritofo,

Allegretto, nur ein wenig tuftig, ift fo biel als

Allegro, mà non molto, luftig, aber nicht

Allegro, mà non troppo, fuftig, abernicht

Allegro affai, luftig genug, ift fo viet als Preito, gefdreinb.

Preftiffimo, febr gefdwind.

Vivace, lebbaft, aber boch nicht gar ju burig.

Commodo Tempo, bequem, makig. Moderato

Grave, ernfthaft', aber beswegen nicht juft gar lanafant.

Cantabile, fingenb. ober

Ariofo,

Tempo ordinario, ift ohnehin einem jeben Etunfen befannt.

Price. Dem Berr hat es gar ju gut mit bir gemeinet. Prestiffimo, Presto, Allegro, Allegro non molto, ober Larghetto, Andante, Adagio, Largo, waren auf bundert Jahre hinlanglich.

Dife. Tempo giusto werft er felbst nicht, ob es Allegro ober Adagio heiße. Prac. Das glaube ich gern; denn weil giusto just esche heißt, so muß man solche just rechte Jeit aus bem Inhalt ber Composition felbft abnehmen.

Difc. 3d babe auch cinnal gelefen: Tempo di gufto.

Prac. Das beift ju Leuifd: angenebm, wohlgeschmack, u.f.f. wenn auch ber Inhalt ber Compolition mandmal noch fo ertelhaft ift.

Dife. Der Dansmidel bat neulich einen gemeinen Menuer fehr langfam gespletet, und bin und wieber Manieren brein geschnitten; ich versichere bich, wir alle haben geglaubt, es mare bas allerausgesuchteilte Adagio. Die Allegro machen wir ben uns braufen nicht so geschwind als bier in ber Stabe.

Prac. Das weiß ich; benn Allegro wird in einem feben Lande, in jeder Stadt, ja fast von einem jeden anders, will sagen : bald ackdromder bald langsamer gespielet. 3d wollte, wenn ich borfte, soldes behaupten nur von worg walschen Meistern, berer ber alte seine Allegro saft um die Delste langsamer einrichtet, als ber, so um 20. Jahre iunger ift. Und so gehet es auch mit Andante, Adagio und allen übrigen, tet, als ber, fo um 20. Jahre junger ift. fo bag mander nicht weiß, me er bran ut.

Difc. 3d habe in modifchen Sumponien fcon oft bas Wort Crome gefeben.

[&]quot; Man bere nur erimal einen fiebengigiabrigen Gottesfürchtigen Chorregenten baraber jammern und achten."

Ali s šestnaistinskimi notami. 1) Iz vzroka, ker mnogi slepo mislijo, da ne morejo pravilno komponirati zunaj alla breve tempa. 2) Ker mnogi drugi ne vedo, da je danes alla breve (kateri tempo je poprej predstavljal obenem osnove kontrapunkta) veliko hitrejši in pa še, da se s tem ne da zagovarjati groznih nezmernosti. Kajti kdor brez zgražanja posluša cerkvene skladbe, pozabljene od Boga in časti in vendarle sestavljene izpod rok razumno hotečih mojstrov, skladbe, kjer so z današnjim drznim alla breve tempom skrunjene besede, na primer, trpljenja, umiranja, smiljenja, rotenja in prošnje (tako v nemškem kot tudi drugih jezikih), pri tem ne vidi ne predpisa Andante in ne Moderato. Poleg teh obstajajo še veliko bolj divji.

Disk. Zakaj pa jih za to postavljeni predstojnik ne zažge in skomponira druge za to? Sčasoma želim pri vsakem taktu pridno izpisati tempo. Kajti moj gospod mi je vse zelo dobro pojasnil.

Učit. Prav rad bi videl kaj od tega.

Disk. Srčno rad, poglej:

Largo, } zelo počasi Lento.

Larghetto, le nekoliko počasi

Poco Adagio, prav tako samo nekoliko počasi

Andante, pol-počasi ali (iz andare: hoditi) podobno hoji

Andantino, samo četrt toliko počasi

Allegro, veselo

Allegro molto

Allegro con spirito ali Spiritoso zelo veselo

Allegretto, samo nekoliko veselo, kar je enako kot

Allegro, mà non molto, veselo, a ne zelo

Allegro mà non troppo, veselo, a ne preveč Allegro assai, dovolj veselo, kar je enako kot

Presto, hitro

Prestissimo, zelo hitro

Vivace, živahno, toda ne preveč urno

Commodo, Moderato, tempo: udobno, zmerno Grave, resnobno, a zato ne prav počasi

Cantabile

ali spevno

Arioso.

Tempo ordinario, je tako in tako znan vsakemu Nemcu

Učit. Tvoj gospod je celo predobro mislil s tabo. Prestissimo, Allegro, Allegro non molto ali Larghetto, Andante, Adagio, Largo bi bili dovolj za sto let.

Disk, Vendar pa niti sam ni natančno vedel, ali gre za Allegro ali Adagio.

Učit. Rad verjamem, kajti giusto pomeni samo "prav", tako da je treba za tako [označene skladbe] razbrati pravo hitrost iz vsebine kompozicije.

Disk, Nekoč sem prebral; tempo di giusto.

Učit. To pomeni: prijetno, dobrega okusa itn., najsi je vsebina kompozicije včasih še tako ogabna.

Disk. Janezek je pred kratkim jeral običajen menuet zelo počasi in sem ter tja ukrojil manire; zagotavljam ti, da smo vsi verjeli, kako gre za najbolj izbrani Adagio. Allegro pri nas zunaj uporabljamo manj hitro kot tu v mestu.

Učít. Vem, kajti Allegro se izvaja enkrat počasneje, drugič hitreje - v vsaki deželi, vsakem mestu, celo pri vsakem posamezniku. Želel sem, ko bi mogel, to trditi samo o dveh laških mojstrih; pri starejšem je Allegro skoraj dvakrat počasnejši kakor pri drugem, ki je okoli 20. let mlajši. Enako velja za Andante, Adagio in vse druge, tako da marsikdo ne ve, kako s tem.

Disk. V laških simfonijah sem pogosto videl besedo crome.

Učit. Crome je zahteva po izvajanju osmink, semicrome šestnajstink itn., npr.

Le posluh, kako kak sedemdesetletni bogaboječi vodja kora glede tega tarna in vzdihuje!

Difc. Eine Gavotte beflehet, wie ich bernommen, meinem gang fonberlich abgemeffenen Tempo.

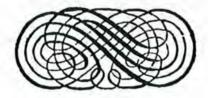
Przc. Sep fill! Diefen Gassendurer, sammt den verrosten Sarabanden, Curranten, Rondauren, und Schalumauren wollen wir ihren graubärtigen Liebdobern sowohl als ihren Landsleuren überlassen. Es wate meines Tradiens bester, wenn ich die von meiner Alletagsarbeit e. Kleine Concertel als ein gang glattes und ungefünstetes Ansangsmußter druten oder krechn ließe, worimmen du ich in der Tactordnung in soweit stifften, und in der Tactordnung unsehn kontent, die daß du sichtg wirt, erhabene und ausbändige Sate von Meistert zu verstehen und nachzuahmen. Iedoch tann es für dich micht geschehn; es müßten noch mehr Discantissen darnach verlangen. Und für micht ist sum so wenger nöchig, weil ich nicht Ursache habe, einen Nachen daber zu suchen. Inwischen sollt es für deut genug ken. Ander rathe ich die, acht Sage zu Jaussen daber zu such etige Nichen, und über ein jedes Erempel des gangen Capacis nur etwan hundert Veränderungen, wie auch etige Arien, Concerten und Simpsonien zu machen. Demnach wollen wir sogleich die kiede Tonordenung vornehmen.

Dile. Ich hatte wegen bem Worte Meister, welches bir vielleicht gar zu oft zwischen die Feder kommt, bald was vergessen. Nachdem mein Betr gestern beinen Ansang von den Menueten gelesen dat, ere iddite er in Gegenwart meiner, des Hansmichels und sante Frau solgendes: "Ein Gelehrter melbet m feie, nen Schriften niemals ausberücklich, daß er ein Gelehrter sen, sondern er meiß eas Ding so artig berum zu verben, daß man am Ende des Buchs übergeutget wird, es water alle Gelehrter entweder seine Brüder zu oder gar seine Lehrjungen. Just so berhalt es sich mit dem Worte Meister.

Prze. Ich berflehe es; et dachte mich damit anzurühren. Weifit was, du famif ihn gleich wieder bei fanftigen. Sage ihm nur, ich ware dermalen graat wiellich dein Meuler; er hingegen ware gar ein ganger Schul . Meifter. Allein fo lang er letriete einen vollommenen Besen binden, fo lang tonnte der Besendware eben auch sim Meister keyn. Mit dieser Bleichnist wirft du ihm eine Freude machen, und weist nach vons, du famist ihn zugleich bitten, er möchte nach Belegenheit ebenfolls ettliche Copiel von der Tatiere, nung verfaffen. Er sieder nun an dem neinigen ein kleines Muster; oder dieseicht wurde ihm der Urbesstäddiesmit feiner Mathematich gern verballsiche Dand dazu anbieten.

Dife. Sol es benn möglich fenn, bon ber einzigen Lactorbnung noch fo viel beraus zu zwingen? Prze. Ohne Zweifel. Denn Die Musit ift ein unerschöpfliches Meer.

Ende des erften Capitels.

Augfpurg / gebructe ben Johann Jacob Lotter. 1752.

^{*} Es ift mobi nicht ber Mube webrt, bag man fic wegen ber Tabler fo febr pladet. Denn ber Gelebrte, ber Schulmeis fer, ber Praceptor und ber Besenbinder muffen alle jettlich flerben. Der lebte lebt oft langer als ber erfle, meil er burch ben Beisser femen Rabensad nicht so flarf ausmergelt. Die Jaulenger find am beiten bran; fie baben ibren himmet ber ant der Weben und une micht Urfache suchen, ebegeigt ju senn; so find fie, andern jum Benfreie, eben auch marbig, dag fie der Erbboben tragt.

NB. Indem bes Berfaffere Sanbidrift febr berjogen und untennbar ift, fo mogen bie und ba in ber Belchmindiateit vielleicht mobl Suchftaben, Betere und Roten verfebet ober überfeben fenn worden. Allein fofern bae Barier bem Einbinden planiet wird, fo tann ein jeder Lefer folche ibm etwan vorftoffende tieme Tebler leicht verbeffern und mit der Beder anmerten, um fich den Janbalt begreiflicher ju machen.

Disk, Gavota sestoji, kot sem slišal, iz čisto posebej odmerjenega tempa.

Učit. Daj no mir! To poulično popevko, skupaj z zarjavelimi sarabandami, kurantami, rondoji in šalmaji bi prepustila sivobradim ljubiteljem in njihovim sodeželanom. Po mojem bi bilo bolje, če bi ti dal kot povsem neproblematičen in neizumetničen začetni vzorec 6 malih koncertov iz mojega dnevnega dela, pri čemer bi se mogel razgledovati po redu takta in redu tonov, dokler ne boš sposoben razumeti in posnemati vzvišenih in jedrnatih stavkov mojstrov. Toda samo zate to ne gre, zahtevati bi jih moralo večje število diskantistov. Meni je tega toliko manj treba, saj nimam vzroka pri tem iskati kake koristi. Tako naj bo za danes dovolj. Dodatno pa ti priporočam, da osem dni ostaneš doma in za vsak doslej podani primer v knjigi skušaš najti kakih sto sprememb, poleg skomponiraj še nekaj arij, koncertov in simfonii. Zatem se bova lotila ljubega reda tonov.

Disk. Zaradi besede *mojster*, ki ti morda prepogosto uide izpod peresa, bi skoraj nekaj pozabil. Odkar je moj gospod včeraj videl začetek tvojega menueta, je ob navzočnosti Janezka, njegove gospe in mene povedal: "Učeni v svojih spisih nikoli izrecno ne pove, da je učen, temveč zna stvar tako spretno sukati, da je bralec na koncu prepričan, da so vsi učeni bodisi njegovi bratje bodisi celo njegovi učenci. Samo tako se ravna z besedo *mojster*.

Učit. Razumem, s tem mi je želel svetovati. Veš kaj, lahko ga pomiriš. Reci mu le, da bi bil zdaj resda jaz tvoj mojster, da pa je on pravi šolski mojster. Toda če bi se učil vezati metlo, bi bil metlar njegov mojster. S to prispodobo ga boš razveselil. Pa še nekaj, hkrati ga lahko prosiš, naj ob priliki napiše tudi kako poglavje o redu takta. Pri mojem ima majhen vzorček, morda pa mu Urbstadtan s svojo matematiko pri tem rad priskoči na pomoč.

Disk. Je potem mogoče iz enega reda takta še toliko potegniti?

Učit. Gotovo. Kajti muzika je neizčrpno morje.

Mučenje z grajači ni vredno truda. Kajti tudi učeni, šomošter, praeceptor in metlar morajo sčasoma umreti. Zadnji pogosto živi dlje od prvega, ker se ne izčrpava z vnemo. Lenuh je pri tem na najboljšem; svoja nebesa ima tu, na Zemlji; ne išče vzrokov, da bi bil ambiciozen; tako so, drugim za zgled, tudi oni vredni, da jih zemlja nosi.

Konec prvega poglavja

Augsburg / tiskano pri Johannu Jacobu Lotterju. 1752.

NB. Ker je avtorjev rokopis močno ohlapen in težko berljiv, bi zaradi pomanjkanja časa tu in tam mogla umanjkati kaka črka, beseda ali nota. Vendar je pri vezavi načrtovan prazen prostor na listih, kamor si bralec lahko zlahka s peresom pripisuje popravke napak in pripombe, da bi vsebino napravil razumljivejšo.